In colecția
„Biblioteca pentru toți"
au apărut :

Voltaire
FECIOARA DIN ORLÉANS

*

Corneille
CIDUL

*

R. Domanovici
STRADIA

*

V. Hugo
REGELE PETRECE
RUY BLAS

Lei 2,35

MANON LESCAUT ★ ABATELE PRÉVOST

BIBLIOTECA
PENTRU TOȚI

ABATELE PRÉVOST

MANON LESCAUT

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Clubul cărții digitale 2022

ABATELE PRÉVOST

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

ABATELE PRÉVOST

MANON LESCAUT

În romînește de
Alice Gabrielescu

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Clubul cărții digitale 2022

CUVINT INAINTE

Ca o consecință firească a evoluției frămîntărilor istorice, secolul al XVIII-lea aduce în literatura franceză un suflu nou care neagă dar și continuă în același timp, în anumite aspecte, clasicismul care dominase secolul al XVII-lea.

Iluminiștii, deschizători de porți spre noi orizonturi, înlătură tot ceea ce clasicismul avea decadent și formal și vin să continue tradițiile sănătoase ale înaintașilor lor, dezvoltînd spiritul critic și umanismul care dăduse atîta forță clasicismului.

Față în față stau două culturi: una, a feudalității în descompunere, cultivînd prețiozitatea și cinismul galant; cealaltă, noua literatură burgheză, profund anticlericală și antimonarhică, morală și educativă, realistă în expresia sa artistică. În dezvoltarea ei, noua cultură din Franța, cultura burgheză, își găsește un aliat eficace în ideologia și știința engleză, a acelei Anglii care ajun-

sese la un stadiu înaintat de dezvoltare a capitalismului, în urma revoluției sale burgheze din secolul al XVII-lea. Operele lui Newton și Locke, tezele deiștilor spulberă teoria „dreptului divin" al regilor de a-și impila supușii și arată că nobilii, ca și regele, au păcate mai mari decît oamenii de rînd. Empirismul și raționalismul pătrund în toate disciplinele cercetării umane. Istoria rupe cu concepția religioasă de pînă atunci și lucrurile încep să fie explicate în mod realist, fără intervenția providenței și a elementelor supranaturale. Apar filozofi ca Montesquieu și Voltaire, în a căror operă domnește pretutindeni spiritul critic împotriva oligarhiei feudale și a bisericii; apar scriitori ca Lesage, Prévost și Marivaux care încetează să se mai ocupe de curte, nobilime și cler, sau dacă o fac, o fac pentru a demasca relele și abuzurile legate de ele. Ei descriu viața de fiecare zi și țelurile oamenilor fără prea multe pretenții, care fac parte din clasele active ale „stării a treia" Virtuțile, fără corespondent terestru, ale nobilimii, nu mai au ce căuta în paginile cărților; ele sînt desuete și de o platitudine care nu mai tentează nici pe cei care scriu, nici pe cei care citesc. Vitalitatea mereu crescîndă a burgheziei, pătrunderea ei cu pungile pline de aur, prin saloanele sărăcite, îi dă actualitate și o face interesantă.

Atitudinea, stilul și modul de a pune problemele al celor mai de seamă scriitori din această perioadă reprezintă o participare directă la viața și aspirațiile burgheziei în ascensiune. Literatura și filozofia lui Diderot, Rousseau, Voltaire, Beaumarchais ș.a. sprijină în chip strălucit pregătirea conștiinței sociale în vederea evenimentelor revoluționare care aveau să izbucnească după cîteva decenii.

Dintre toate genurile literare, romanul realist este acela care cunoaște, în veacul al XVIII-lea, o mare dezvoltare. Mai bogat decît teatrul și poezia, el e oglinda fidelă a aspirațiilor „stării a treia", așa cum în secolul clasicismului, romanele pastorale și galante reflectau modul de viață al clasei feudale.

Romanul realist părăsește stilul prețios, specific mediilor aristocratice, povestea searbădă cu întîmplări neconvingătoare, cu eroi rupți de mediul social, trăind într-o lume ideală, amestec de misticism și galanterie, al cărui parfum se irosise de mult și care nu mai spunea nimănui nimic.

Romanul cel nou înfățișează lumea burgheză, căreia setea de avere și lupta cu feudalitatea nu-i dau timp să viseze. El corespunde acestui stil de viață și fondul său rațional și sentimental totodată, ca și conștiința burgheziei, apare cu putere acolo unde necesitățile vieții îl reclamă.

*

La o cotitură a istoriei, abatele Prévost nu a voit să rămînă ca o piatră greoaie pe marginea unui torent tumultuos ce-și deschidea cale printre sfărîmăturile zăgazului, mînat cu putere de forțe adînci. Abatele Prévost ar fi avut toate motivele să nu scrie cum a scris și mai ales, ce a scris. In 1697, cînd s-a născut la Hesdin, în Artois, într-un oraș destul de medieval, și ca formă, și ca moravuri, nobilimea dintre zidurile acelei cetăți nu se gîndea că mai are atît de puține zile. Ca

nu cumva să se înstrăineze de tradiții, tatăl său, procuror al regelui, îl încredințează iezuiților care conduceau un mic colegiu la Hesdin și care îl trimit apoi la Paris, la colegiul Harcourt.

Toată lumea făcea așadar tot ce se putea pentru ca Antoine-François Prévost d'Exiles să iasă un călugăr de treabă, cucernic, cu frica lui dumnezeu și dragoste fanatică pentru rege. Nimic nu arăta că tînărul Antoine-François va înșela așteptările. Avea numai șaisprezece ani cînd, încîntați de deosebitele lui calități, superiorii iezuiți îi propuseră să intre în ordinul lor. I se prevedea un viitor strălucit cînd, într-o zi, fără prea multă discuție, spre uluiala celor din jur, Prévost intră voluntar în armata lui Ludovic al XIV-lea. La orice altceva, dar la aceasta nu se aștepta nimeni — și cel mai puțin călugărimea. Dar de aci și pînă la a renunța la oștire și a reveni la sutană nu era prea mult pentru tînărul care nu găsise în armată decît o viață grea și plină de privațiuni.

E reprimit deci de iezuiți cu brațele deschise, și, în puțină vreme, Prévost devine unul dintre cei mai zeloși novici care, spre a arăta că de data aceasta are gînduri serioase, compune chiar o odă la adresa sfîntului François-Xavier...

În afară de el, toată lumea credea că s-a cuminți. Ca să fie consecvent spiritului său de inconsecvență, Prévost se înrolează din nou în armată, pînă într-o bună zi, cînd o dragoste neîmpărtășită, sau greșit înțeleasă, îl trimite din nou la sutană, numai că de data aceasta într-un veșmînt de altă culoare, acel al benedictinilor. În scurtă vreme, prin verva și talentul său literar, de-

vine foarte cunoscut și ca atare, atît de invidiat, încît se plictisește de atîta glorie și de atîtea intrigi și pleacă din mănăstire, nelăsînd decît o scrisoare de explicații. Cu toată tinerețea sa, Prévost își dădea seama că nu-și putea face de cap și că disciplina militară, de care fugise de două ori, nu însemna nimic față de ceea ce puteau face din disciplină, călugării. Îngrozit la gîndul că biserica îl va considera dezertor și-l va trata ca atare, fuge în Anglia și apoi în Olanda. În acest răstimp începe să scrie *Memoriile unui om de familie.*

Are aproape treizeci și unu de ani și nu-i trebuie prea multă vreme ca prin romanele, adaptările și articolele sale de ziar să-și croiască un drum larg în literatură. Olanda îl primește cu căldură, și între 1728 și 1732, Prévost dă în liniște cele opt volume din *Memoriile unui om de familie care s-a retras de lume.* Lucrarea are un succes deosebit, fiind încă un motiv de invidie pentru dușmanii săi. Cînd, între Prévost și o tînără protestantă se înfiripă o dragoste căreia fugarul abate îi acordă toată stima și seriozitatea, autorul nostru pleacă în Anglia, hulit de rivali, sub motiv că s-a lăsat corupt de o femeie care, deasupra, era și eretică. Dar Prévost nu se sperie prea mult și răspunde moderat, dar demn, într-un periodic *Pentru și contra,* punînd lucrurile destul de bine la punct (1732—1740).

Franța, Anglia și Olanda îl cunosc acum bine. Viața lui agitată și frămîntată de căutarea unei fericiri ce-i apărea irealizabilă nu-l împiedică să devină celebru. Prévost obosește însă să mai trăiască în străinătate. Cel de al șaptelea volum al *Memoriilor,* în care publicase

Povestea cavalerului des Grieux și a lui *Manon Lescaut*, îl consacră definitiv.

Îi era dor de țară, nespus, dar teama de dușmani îi stăvilea la graniță acest dor. Contele de Conti și cardinalul de Bissy îi fac posibilă reîntoarcerea în Franța.

Continuă să scrie. În 1735 apare *Decanul de Killerine, povestire morală*, căreia îi urmează în curînd *Istoria Margaretei de Anjou, regina Angliei, Campanii filozofice sau Memoriile domnului de Montcal, Însemnări pentru a servi la istoria Maltei, Povestea unei grecoaice moderne, Istoria lui Wilhelm Cuceritorul, Călătoriile lui Robert Lade, Memoriile unui om cinstit* etc.

Abatele Prévost a scris mult, mult de tot, atît de mult, încît opera sa n-ar putea fi cuprinsă nici în două sute de volume. Posteritatea a fost însă severă cu el și i-a legat numele numai de ceea ce a scris mai deosebit și cu greutate. Ar fi fost poate de ajuns *Manon Lescaut*, ca să nu se mai caute și alte motive pentru a fi trecut printre scriitorii cei mai de seamă ai veacului al XVIII-lea.

Personajele lui sînt vii și actuale, pentru că sînt altele decît cele de pînă acum. El, ca și mulți alții, arată că se poate scrie și citi o carte în care nu mai este nevoie ca eroii să aibă titluri și blazoane sau, cînd le au, renunță — ca des Grieux — la ele. El arată că în locul unei contese limfatice și etern neînțelese, poate stîrni interes și o tînără Manon, fără căpătîi și nedemnă. În general personajele lui nu sînt alese din „clasa de sus". În lumea interlopă a Parisului întîlnim escroci, jucători, trișori. Cu același realism zugrăvește Prévost trîntorii plini de bani care își petrec viața în chefuri și desfrîu,

ca și proscrișii, exilații, decăzuții, care-și tîrăsc zilele pe tărmurile îndepărtatei Luisiane. Eroii lui nu sînt nici măcar plini de virtuți. Dar la ei sentimentul ia proporțiile unor pasiuni nestăvilite.

Manon Lescaut, a cărei traducere o prezentăm în volumul de față și ale cărei întîmplări ne scot din lumea romanelor de pînă atunci, o lume ideală și nefirească, este pur și simplu povestea unei pasiuni fără de margini a unui tînăr nobil pentru o fată deosebit de frumoasă, dar „nedemnă" și ca origine, și ca purtări.

O întîlnire la un han, întîlnire care hotărăște soarta tînărului nobil, aprinde pe loc o dragoste mistuitoare, ce nu se stinge în fapt decît cu moartea tinerei capricioase, care izbutise să ruineze viața și sufletul lui des Grieux. Orbit de pasiune, el o urmează pe Manon în toate acțiunile întreprinse și ia parte la toate nenorocirile ei. Refugiat la o mănăstire, Manon îl scoate în vîltoarea vieții, făcîndu-l să sufere și mai departe. O urmează în închisoare, ca și pe malurile fluviului Mississippi, unde este deportată.

Ceva nou apare acum în romanul francez: des Grieux, deși nobil de origine, se detașează de prejudecățile clasei sale, dă frîu liber pasiunii și renunță la familie, la rang, pentru dragoste.

Prévost îi dă curaj cavalerului des Grieux, care sfidează cu naturalețe tot arborele genealogic și toate armele pline de o așa pretinsă glorie. Puterea pasiunii este mai tare decît tot ce-l lega de familia lui; tot timpul el se comportă ca un om care n-ar avea de ales, ca un om care nu stă pe gînduri. Des Grieux nu discută cu tatăl său ca doi nobili, ci ca doi oameni, dintre care

primul are de acum o altă lege: aceea a sentimentelor care-l însufleţesc, singura de care ascultă. Religia condamnă pe Manon. Prévost îl pune pe des Grieux să sfideze religia, să nu se teamă de ea. Dragostea pămîntească, naturală, şi nu artificializată de ipocrizia unor precepte bune numai pentru alţii, învinge. Este triumful forţelor naturale, al bucuriei de a trăi. Des Grieux înlocuieşte dragostea pentru dumnezeu cu dragostea pentru o femeie. Pentru Prévost, virtutea nu mai este expresia curajului, nici a cuviosiei religioase, ci adaptarea acţiunilor noastre la emoţiile naturale. Des Grieux nu mai vrea să devină celebru ca strămoşii săi, prin curaj şi îndrăzneală, dovedite cu spada în mînă în aventuri şi în războaie lipsite de sens, ci se lasă condus de pasiune, uitînd — în paginile lui Prévost — că nu se comportă ca un nobil.

In Manon nu este greu de identificat burgheza secolului al XVIII-lea, amestec de cochetărie şi naivitate, de capricii şi inocenţă, de perfidie şi de sensibilitate.

Cele două personaje principale ale romanului nu sînt creaţia unei fantezii deosebite, ci a epocii în care trăiesc. Dacă des Grieux nu se mai comportă aşa cum cereau legile tradiţiei nobiliare, e numai pentru că nobilii nu mai reprezentau prea mare lucru în momentul acela. Dacă Manon este aşa cum este şi dacă, pe deasupra, consideră banul supremul ideal, e pentru că gîndeşte ca întreaga burghezie contemporană. Fie la Paris sau în provincie, fie în America, unde este izgonită Manon, Prévost prezintă cu mult curaj întreaga frescă a epocii, justificînd prin împrejurările existente o serie de fapte ale eroilor săi.

Povestea cavalerului des Grieux şi a lui Manon Lescaut marchează un punct important în istoria literaturii franceze, prin realismul cu care sînt prezentate faptele şi locurile, ca şi prin conţinutul net burghez, reflectînd aspecte din viaţa acelei burghezii care lupta împotriva feudalismului.

Fără să se sfiască, dar în mod subtil şi plin de umor, abatele Prévost aplică prin descrierea faptelor o aspră critică societăţii contemporane. El nu scrie pagini de critică ad-hoc, ci îşi poartă eroii prin întreaga lume a Parisului acelor vremi, îi pune în contact cu tot felul de oameni, aleşi special pentru a reprezenta anumite soiuri de moravuri — şi cititorul ia pe nesimţite cunoştinţă de întreaga faună care popula pe atunci capitala Franţei. Tonul glumeţ, şi uneori de un sarcasm usturător, îl vom regăsi, după o jumătate de veac, la Beaumarchais.

Un stil curgător, atent — fără să fie preţios — captivant şi totodată sobru, fără excese, măreşte valoarea cărţii.

Toate acestea fac din *Manon Lescaut* un adevărat roman de epocă, atotcuprinzător şi plin de un realism îngrijorător pe atunci, fapt care a decis pe mulţi să ceară arderea cărţii şi pedepsirea îndrăzneţului abate Prévost, un realist lucid şi pasionat într-o epocă în care mulţi scriitori mai tînjeau încă pe marginea dantelelor zdrenţuite, lîngă ascuţişul unor săbii pe care vremea pusese de mult rugina uitării.

SORINA RADULESCU

PREFAȚA AUTORULUI

Aș fi putut să intercalez în Memoriile *mele și aventurile cavalerului des Grieux, dar neexistînd între ele o legătură strînsă, mi s-a părut că lectorul va cîștiga citindu-le separat. O istorisire atît de lungă ar fi întrerupt prea mult timp firul propriilor mele întîmplări. Oricît de departe sînt de a mă crede un scriitor desăvîrșit, știu totuși că o narațiune nu trebuie să fie împănată cu episoade străine care ar face-o greoaie și încîlcită. Este preceptul lui Horațiu:*

„Ut jam nunc dicat jam nunc debentia dici
Pleraque differat, ac praesens in tempus omittat." [1]

De altfel nici n-ar fi nevoie să recurgem la o autoritate atît de gravă pentru a dovedi un adevăr atît de simplu; căci izvorul acestei reguli este doar bunul-simț.

---

[1] Pentru ca acum să spună cele ce trebuiesc spuse acum. Și pe cele mai multe să le îndepărteze... (în original în limba latină — n.t.).

Dacă cititorul a găsit lucruri plăcute şi interesante în povestea vieţii mele, cutez să-i făgăduiesc că nu va fi mai puţin satisfăcut de această adăugire. Va găsi în purtarea domnului des Grieux un cutremurător exemplu de puterea patimilor. Am zugrăvit un om orbit, un tînăr care se depărtează de o viaţă fericită ca să se arunce de bunăvoie în cele mai cumplite nenorociri; care, înzestrat cu mănunchiul de calităţi al meritului în toată strălucirea, preferă prin alegere o viaţă obscură, rătăcitoare, tuturor bunurilor ce i-ar oferi Averea şi Natura; un om care îşi prevede nenorocirile fără să le ocolească; suferă şi se simte covîrşit de ele, dar nu se foloseşte de nici unul din leacurile ce i se întind neîncetat şi care în orice clipă i-ar putea curma chinurile; în sfîrşit, un caracter dublu, un amestec de virtuţi şi vicii, un contrast perpetuu de simţăminte frumoase şi fapte urîte. Acesta este fondul tabloului pe care-l prezint. Oamenii de bunsimţ nu vor privi niciodată o lucrare de acest fel ca fiind o muncă zadarnică. În afară de plăcerea lecturii, destule întîmplări pot servi la cunoaşterea moravurilor şi, după părerea mea, aduci un mare serviciu publicului dacă, distrîndu-l, îl şi instruieşti.

Nu poţi cugeta asupra preceptelor de morală, fără să rămîi uimit că le vezi laolaltă preţuite şi lăsate în părăsire; te întrebi care să fie pricina acestei ciudăţenii sufleteşti care îl face pe om să admire ideile de mai bine, de perfecţiune, de care în trăirea vieţii se depărtează. Dacă persoanele de o anumită înălţime a spiritului şi distincţie a purtărilor ar sta să cugete care este subiectul cel mai obişnuit al convorbirilor lor, sau numai al visărilor lor solitare, le va fi uşor să observe

că ele se învîrtesc îndeobşte în jurul cîtorva consideraţii morale. Cele mai plăcute clipe din viaţa lor şi le-au petrecut, singuri sau cu un prieten, depănînd păreri pornite din inimă despre farmecul virtuţii, despre dulceaţa prieteniei, despre mijloacele de a dobîndi fericirea, tălmăcind slăbiciunile fireşti care ne depărtează de ea şi căutînd remediile care pot să le vindece. Horaţiu şi Boileau au scris că acest schimb de idei adaugă una din cele mai frumoase trăsături la plăsmuirea imaginii unei vieţi fericite. Cum se întîmplă aşadar că din aceste înalte abstracţii cazi atît de uşor şi te regăseşti la nivelul omenesc obişnuit? Ar însemna că mă înşel dacă motivul pe care îl dau nu va lămuri bine această contradicţie dintre ideile şi purtarea noastră şi anume că toate preceptele de morală, nefiind decît principii vagi, generale, ne este foarte anevoios să le aplicăm după caz în desfăşurarea moravurilor şi faptelor. Să luăm un exemplu. Sufletele alese înţeleg că blîndeţea, umanitatea sînt virtuţi plăcute şi se simt îmboldite să le practice; dar se simt oare tot astfel în clipa cînd ar trebui să le exercite? Nu, atunci ele stau pe loc întrebîndu-se: ar fi un prilej bun într-adevăr? dar pot să cunosc exact măsura nevoii? nu mă înşel asupra obiectului? O sută de îndoieli îl opresc pe omul bun. Se teme să nu devină o victimă arătîndu-se prea darnic, să nu treacă drept un om slab dovedindu-se prea duios, prea simţitor, într-un cuvînt se teme să nu depăşească limita sau să nu-şi împlinească de ajuns datoria cuprinsă într-un mod prea obscur în noţiunile generale de umanitate şi blîndeţe. În această nesiguranţă, numai experienţa sau exemplul pot să călăuzească mai potrivit imboldul inimii. Dar experienţa nu e la înde-

mîna oricui, ea atîrnă de diferitele situații în care te-a aruncat soarta. Nu mai rămîne decît exemplul; el poate sluji, ca regulă, unei mari mulțimi de oameni, în practicarea virtuții. Pentru aceștia, așa cred, lucrări ca cea de față pot fi de mare folos, atunci, cel puțin, cînd au fost scrise de un om cu suflet drept și cu bun-simț. Fiecare fapt descris deschide o zare de lumină, dă o povață care înlocuiește experiența; fiecare aventură ți se înfățișează ca un model după care te poți forma; mai rămîne să te afli în situații pe potrivă. Întreaga lucrare devine astfel un tratat de morală, putînd fi aplicat cu plăcere.

Pe vreun cititor sever îl va supăra poate faptul că la vîrsta mea mai iau condeiul ca să descriu aventuri de dragoste și ursită crudă; dar, dacă raționamentul meu de mai sus e întemeiat, el mă justifică, iar dacă e fără temei, atunci o singură scuză pot avea: am greșit.

PARTEA ÎNTÎI

Sînt nevoit să-mi încep povestirea din ziua aceea de demult cînd am întîlnit pentru prima oară pe cavalerul des Grieux. Aceasta s-a întîmplat cu vreo cinci sau șase luni înainte de plecarea mea în Spania. Trăiam într-o singurătate din care arareori mă smulgeam, totuși, ca să o îndatorez pe fiica mea, întreprindeam uneori mici călătorii, scurtîndu-le pe cît îmi sta în putință.

Mă întorceam astfel într-o zi din Rouen, unde ea mă rugase să merg ca să solicit prin Parlamentul Normandiei recunoașterea unor drepturi, și anume asupra unor pămînturi rămase mie moștenire de la bunicu-meu dinspre mamă, drepturi pe care eu i le cedasem ei. Apucînd prin Evreux, unde am mas noaptea dintîi, am ajuns a doua zi pe la vremea prînzului în Pacy,

Clubul cărții digitale 2022

cale de cinci-şase leghe de acolo. Intrînd în oraşelul acesta, am fost cuprins de mirare văzînd pe locuitori în stare de alarmă. Ieşeau alergînd de prin case şi se înghesuiau la poarta unui han de rînd unde staţionau două căruţe cu coviltir, abia sosite, judecînd după caii lor încă nedeshămaţi, plini de spume şi părînd rupţi de oboseală. M-am oprit o clipă ca să întreb din ce pricină se iscase tărăboiul; dar nu m-am putut lămuri mai de loc; gloata aţîţată nu lua în seamă întrebările mele şi înainta mereu spre han, îmbrîncindu-se şi îngrămădindu-se de-a valma. În sfîrşit am văzut ivindu-se în poartă un poteraş cu bandulieră pe piept, cu flinta pe umăr şi i-am făcut semn să se apropie. L-am rugat să-mi spună pricina învălmăşelii.

— Ce să fie, domnule, nimica toată! mi-a răspuns el. Ia nişte femei pierdute pe care le ducem, eu şi tovarăşii mei, la Havre-de-Grâce, de unde o să le îmbarcăm spre America. Printre ele sînt cîteva mai nurlii şi asta îi aţîţă pesemne pe oamenii ăştia.

Mi-aş fi văzut îndată de drum, după lămurirea poteraşului, dacă nu m-ar fi oprit tînguirile unei bătrîne care tocmai ieşea din han plesnindu-şi palmele una de alta şi strigînd că ceea ce se petrece înăuntru e o adevărată barbarie, ceva care-ţi încrîncenă carnea de groază şi de milă.

— Dar ce se petrece? am întrebat-o.

— Alelei, domnule — mi-a răspuns ea — intră numai şi priveşte! Ţi se rupe inima, zău aşa!

Curiozitatea m-a făcut să descalec; lăsînd calul în grija rîndaşului meu, am intrat în han, străbătînd cu multă greutate prin gloata adunată. O priveliştе în adevăr mişcătoare mi se înfăţişă ochilor. Douăsprezece femei tinere erau legate de mijloc, şase cîte şase, cu lanţuri; printre ele, una avea o figură şi o ţinută atît de puţin potrivite acolo, încît în orice altă împrejurare aş fi luat-o drept o femeie de cea mai bună condiţie. Tristeţea chipului şi îmbrăcămintea mînjită n-o urîţeau mai de loc; vederea ei îmi inspiră milă şi respect. Pe cît îi îngăduia lanţul, tînăra fată se silea să-şi întoarcă faţa, nu voia să fie văzută. Silinţa ce-şi dădea să se ascundă era atît de firească încît părea că izvorăşte dintr-o modestie înnăscută.

Cei şase poteraşi care însoţeau jalnica ceată se aflau şi ei acolo; am luat la o parte pe maimarele lor şi i-am cerut cîteva lămuriri cu privire la fata aceea frumoasă. Dar mare lucru n-am aflat.

— Am scos-o de la „Hôpital“ [1] — mi-a spus — din ordinul domnului locotenent-general de poliţie. Nu prea pare să fi fost închisă pentru fapte bune. Am cercetat-o mereu pe drum, dar se încăpăţînează să tacă. Totuşi, deşi n-am primit ordin s-o cruţ mai mult ca pe celelalte, mă

[1] O închisoare de femei din Paris.

port mai frumos cu ea, fiindcă îmi pare a fi ceva mai cumsecade decît cîrdaşele ei. Vezi pe tînărul de colo ? adăugă poteraşul. El te-ar putea lămuri mai bine ca mine de ce a căzut năpasta pe capul fetei. Se ţine de ea din Paris şi plînge într-una. Trebuie să fie frate-su sau poate-i drăguţul ei.

Mi-am întors privirea spre colţul camerei. Tînărul şedea jos şi părea cufundat într-o visare adîncă. Niciodată n-am văzut o mai vie întruchipare a durerii. Era foarte simplu îmbrăcat, însă pe omul de viţă nobilă şi care a primit o creştere aleasă îl cunoşti dintr-o aruncătură de ochi. M-am apropiat de el ; s-a sculat în picioare şi, privindu-l atunci în faţă, descoperii în ochii lui, în trăsăturile chipului şi în toate mişcările sale atîta delicateţe şi noblеţe încît m-am simţit fără voie împins să-i fac bine.

— Nu vreau să te supăr mult, i-am spus aşezîndu-mă lîngă el. Fii bun şi satisfă-mi curiozitatea ; aş vrea să ştiu cine e tînăra aceea frumoasă care nu pare de loc făcută pentru jalnica stare în care o văd ?

Tînărul mi-a răspuns fără ocoluri că nu putea să-mi mărturisească cine era, fără să dezvăluie şi cine era el, iar el avea motive puternice de a dori să rămînă necunoscut.

— Pot să vă spun totuşi ceea ce n-am putut să ascund nici mişeilor ăstora — urmă el arătînd spre poteraşi — şi anume că o iubesc. O iubesc cu o patimă năprasnică, din care pricină sînt omul cel mai nenorocit de pe pămînt. Ce

n-am încercat, la Paris, ca să obţin eliberarea ei ? Rugăminţi, uneltiri, forţă, toate s-au dovedit zadarnice. M-am hotărît să merg după ea, fie şi pînă la capătul lumii. O să mă îmbarc pe corabie. Voi trece o dată cu ea în America. Dar cruzimea cea mai mare o dovedesc aceşti nemernici de paznici care nu-mi îngăduie nici să mă apropii de ea. Îmi făcusem planul să-i atac faţiş la cîteva leghe de Paris. Mă întovărăşisem cu patru oameni care mi-au făgăduit ajutor în schimbul unei sume mari de bani. Dar m-au trădat, m-au lăsat singur în încăierare şi au fugit pe-aci încolo cu banii mei. Neputînd să izbutesc prin forţă, am fost silit să mă supun. Am propus poteraşilor să mă lase măcar să merg cu ei, oferindu-le în schimb o răsplată. Pofta de cîştig i-a înduplecat ; au cerut să fie plătiţi ori de cîte ori îmi vor face hatîrul de a mă lăsa să vorbesc cu iubita mea. În puţină vreme punga mi s-a golit şi acum, cînd nu mai am un ban, barbarii mă resping mojicește cînd fac un pas spre ea. Chiar adineauri, fiindcă am îndrăznit să mă apropii, cu toate ameninţările lor, au avut obrăznicia să ridice ţeava puştii asupra mea. Ca să le satur lăcomia şi să-mi pot continua drumul, măcar pe jos, mă văd silit să vînd mîrţoaga pe care am venit călare pînă aici.

Vorbea cu destulă linişte, totuşi, la sfîrşit, cîteva lacrimi i-au picurat din ochi. Aventura aceasta mi se păru foarte ciudată şi nespus de înduioşătoare.

— Nu stărui să-mi dezvălui tainele dumitale — i-am spus — dar, dacă pot să-ţi fiu de folos cu ceva, mă ofer să te servesc din toată inima.

— Ah! a oftat tînărul, nu mai văd mijind în faţa mea nici o zare de speranţă. Trebuie să-mi îndur soarta, oricît de aspră ar fi. Plec în America; acolo cel puţin voi fi liber să trăiesc cu cine mi-e drag. Am scris unui prieten al meu şi voi găsi la Havre-de-Grâce ajutorul ce-mi trimite. Mă întreb însă cum o să ajung pînă acolo şi cum să fac ca să uşurez cît de puţin pe drum traiul sărmanei fiinţe, a adăugat el privind cu tristeţe spre iubita lui.

— Ei bine, am să te scap eu din încurcătură, i-am spus. Uite ceva bani, te rog primeşte-i. Îmi pare rău că nu-ţi pot fi de folos şi în alt chip.

I-am dat patru ludovici de aur, ferindu-mă să nu bage de seamă paznicii; era uşor de închipuit că ştiindu-l cu atîţia bani la el i-ar vinde şi mai scump hatîrurile lor. Îmi veni în minte să mă învoiesc eu cu aceşti poteraşi, astfel ca tînărul îndrăgostit să poată vorbi oricînd cu iubita lui pînă la Havre. Am făcut semn şefului lor să se apropie şi i-am spus ce vreau. Cu toată trufia lui, mi-a răspuns încurcat:

— Nu, domnule, nu-i stăm împotrivă să schimbe o vorbă, două, cu fata, numai că el ar pofti să nu se mai dezlipească de dînsa. Asta ne stinghereşte şi e drept să plătească pentru supărarea ce ne-o face.

— Ia spune — l-am întrebat — ce ar trebui să ţi se dea ca să nu mai simţi că te supără?

A avut îndrăzneala să-mi ceară doi ludovici. I-am dat numaidecît.

— Dar bagă de seamă — i-am spus — să nu-mi umbli cu şoalda; eu las tînărului adresa mea ca să-mi dea de veste la nevoie şi să ştii că am destulă putere ca să fac să fii pedepsit.

Tînărul necunoscut m-a costat aşadar şase ludovici. Recunoştinţa şi politeţea cu care mi-a mulţumit m-au încredinţat pe deplin că era un om de seamă şi merita dărnicia mea. La plecare, am adresat cîteva cuvinte iubitei sale; mi-a răspuns cu o modestie atît de dulce, cu o sfială atît de încîntătoare, încît ieşind de acolo nu m-am putut opri să nu cuget în fel şi chip asupra neînţelesei naturi femeieşti.

Întors acasă, în singurătatea mea, n-am mai avut de unde să aflu urmarea acestei aventuri. Au trecut aproape doi ani, în care timp o uitasem cu totul, cînd întîmplarea mi-a dat prilejul să-i aflu cu de-amănuntul toate peripeţiile.

Veneam de la Londra cu marchizul de..., elevul meu. La Calais, am tras, dacă-mi aduc bine aminte, la „Leul de aur"; diferite pricini ne-au silit să rămînem pe loc toată ziua şi noaptea următoare. Mergînd în timpul după-amiezii pe stradă, mi se păru că zăresc pe tînărul acela din Pacy; era prost îmbrăcat şi mult mai palid la faţă. Ţinea pe braţ o manta veche, părînd că abia sosise în oraş. Prea era însă frumos la

chip ca să nu poată fi recunoscut îndată, astfel că am tresărit văzîndu-l.

— Trebuie să vorbesc cu tînărul acela, i-am spus marchizului.

Recunoscîndu-mă la rîndul său, bucuria care-i însufleţi chipul fu mai doveditoare decît orice vorbe.

— A, domnule — rosti el sărutîndu-mi mîna — mă bucur că pot să vă exprim încă o dată recunoştinţa mea neclintită.

L-am întrebat de unde venea. Mi-a răspuns că sosise cu o corabie din Havre-de-Grâce şi că abia de curînd se întorsese din America.

— Pare-mi-se că nu prea stai bine cu arginţii, i-am spus. Ştii ce? Du-te la hanul unde am tras, la „Leul de aur". Vin şi eu numaidecît.

M-am dus repede, într-adevăr, plin de nerăbdare să aflu amănunţit nenorocirile lui şi peripeţiile călătoriei în America. L-am luat cu vorbe blînde şi am poruncit hangiului să aibă grijă să nu-i lipsească nimic. N-a mai aşteptat să-i dau ghes ca să-mi istorisească povestea vieţii sale.

— Domnule — mi-a spus el — vă purtaţi cu atîta noblete faţă de mine încît m-aş simţi vinovat de o josnică nerecunoştinţă dacă v-aş ascunde ceva. Am să vă mărturisesc nu numai nenorocirile şi suferinţele mele, dar şi păcatele în care am alunecat, şi slăbiciunile mele cele mai ruşinoase. Mă veţi osîndi, ştiu, dar sînt sigur că în acelaşi timp mă veţi plînge.

Trebuie să înştiinţez pe cititori că am scris povestirea tînărului îndată după ce am auzit-o; pot fi siguri astfel că este cît se poate de exactă şi de credincios redată; e exactă pînă şi în relatarea cugetărilor şi simţămintelor pe care tînărul aventurier mi le dezvăluia cu deplină bunăvoinţă. Iată aşadar povestirea lui, la care nu voi adăuga, pînă la sfîrşit, nimic de la mine.

Aveam şaptesprezece ani şi îmi sfîrşeam studiile de filozofie la Amiens, unde mă trimiseseră părinţii, coborîtori dintr-o familie din cele mai de seamă din P... Duceam o viaţă atît de cuminte şi regulată, încît profesorii mă dădeau ca pildă în tot colegiul; nu doar că mă sileam peste măsură să merit lauda lor, dar sînt din fire blajin şi liniştit. Mi-era drag să învăţ, iar dezgustul firesc ce-l arătam uneori pentru viciu îmi era socotit drept virtute. Numele bun al familiei, studiile strălucite şi cîteva daruri exterioare ce le am mă făcură cunoscut şi preţuit de toţi oamenii cu vază din oraş.

Exerciţiile publice[1] mi le-am terminat cu o aprobare atît de unanimă, încît episcopul, care era de faţă, mi-a propus să-mi aleg cariera eclesiastică, unde fără îndoială, spunea el, voi dobîndi mai multe onoruri decît în ordinul Maltei pentru care mă destinau părinţii; ei, de pe-

[1] Conferinţe cu discuţii pe care le susţineau în public elevii din şcolile superioare (n.t.).

atunci mă făceau să port crucea ordinului şi numele de cavaler des Grieux.

Venise vacanţa şi mă pregăteam să mă întorc acasă, la tata, care îmi făgăduise să mă trimită în curînd la Academie. Plecînd din Amiens aveam o singură părere de rău, lăsam acolo un prieten de care fusesem totdeauna strîns legat. Era cu cîţiva ani mai în vîrstă ca mine; fuseserăm crescuţi împreună. Dar familia lui avînd prea puţină avere, el se văzu silit să intre în tagma preoţească; trebuia să mai rămînă la Amiens ca să urmeze studiile ce se cereau în cariera aceasta. Prietenul meu era înzestrat cu mari calităţi. Le veţi cunoaşte pe cele mai de seamă în cursul povestirii mele, veţi vedea cu cît zel şi generozitate îşi dovedea el prietenia, întrecînd cele mai celebre exemple din antichitate. Dacă i-aş fi ascultat atunci poveţele, aş fi rămas cuminte şi aş fi trăit fericit. Măcar dacă m-ar fi convins mustrările lui, atunci cînd alunecam în prăpastia patimii, tot aş fi salvat ceva din naufragiul norocului şi reputaţiei mele. Dar el n-a culeş alt rod al zelului şi sforţărilor sale decît durerea de a le vedea zadarnice şi uneori urît răsplătite de un prieten nerecunoscător, care le lua drept ofense şi le găsea stînjenitoare.

Hotărîsem ziua plecării din Amiens. A! de ce n-am fixat-o cu o zi mai curînd! Aş fi adus neatinsă acasă inocenţa mea. In ajunul zilei cînd trebuia să plec din oraş, pe cînd mă plim-

bam cu prietenul meu, care se numea Tiberge, am văzut că soseşte diligenţa din Arras şi ne-am luat pe urmele ei pînă la ospătăria unde trag vehiculele acestea; numai curiozitatea ne mîna. Din diligenţă s-au dat jos cîteva femei care s-au împrăştiat îndată; una însă, foarte tînără, a rămas singură în curte, în timp ce un bărbat bătrîior, care părea însoţitorul ei, se îngrijea să-i scoată lucrurile dintre celelalte bagaje. Fata aceea mi s-a părut atît de fermecătoare încît eu, care niciodată n-am stat să mă gîndesc la deosebirea dintre sexe şi nici nu mă uitasem mai lung la vreo fată, eu, cel admirat de toţi pentru cumînţenia şi pentru cumpătarea mea, m-am pomenit înflăcărat deodată pînă la extaz. Aveam un cusur: eram din cale afară de sfios şi mă pierdeam uşor cu firea; de astă dată sfiiciunea nu m-a oprit, dimpotrivă, am păşit repede pînă aproape de cuceritoarea inimii mele. Desi mai tînără decît mine, mi-a răspuns la salut fără să pară stînjenită. Am întrebat-o ce o aduce la Amiens şi dacă are cunoştinţe în oraş; mi-a spus cu naivitate că au trimis-o părinţii să se călugărească. Dragostea îmi ascuţise mintea, deşi abia de cîteva clipe pătrunsese în inima mea; mi-am dat seama că planul părinţilor fetei dădea o lovitură de moarte dorinţelor mele. I-am vorbit astfel ca să înţeleagă ce simt pentru ea şi a înţeles, căci avea mai multă experienţă decît mine. Părinţii o trimiteau la mănăstire impotriva voinţei ei, pesemne ca să pună

frîu poftei de plăceri care de pe-atunci începuse s-o cuprindă şi care în urmă a pricinuit toate nenorocirile ei şi ale mele. Am combătut cruda hotărîre a părinţilor cu toate argumentele pe care amorul meu născînd şi elocvenţa mea scolastică mi le-au putut sugera. Ea nu se arătă nici supărată, nici dispreţuitoare; îmi spuse, după o clipă de tăcere, că prea limpede prevedea că va fi nenorocită călugărindu-se, dar că, după toate semnele, aşa era voia domnului, deoarece nu-i lăsa nici o portiţă de scăpare. Dulceaţa privirilor ei, umbra de tristeţe ce-i întunecase faţa cînd rostise aceste vorbe, sau mai degrabă puterea destinului meu care mă trăgea în prăpastie nu mi-au îngăduit să stau la gînduri nici o clipă. Am asigurat-o că dacă ar voi să pună temei pe cuvîntul meu de onoare şi pe nețărmurita iubire ce mi-o inspira, mi-aş pune viaţa în joc ca să o smulg de sub tirania părinţilor şi să o fac fericită. M-am mirat de mii de ori în urmă de unde îmi venise atîta îndrăzneală şi uşurinţă în vorbire. Dar, dacă Amorul n-ar fi făcător de minuni, n-ar face nimeni din el o divinitate. Cîte nu i-am spus! Cele mai înfocate cuvinte îmi ieşeau din gură. Frumoasa necunoscută ştia că la o vîrstă atît de fragedă omul nu înşală; mi-a spus deschis că dacă văd vreo luminiţă de scăpare, s-ar simţi îndatorată către mine cu ceva mai scump decît viaţa. I-am repetat că sînt gata să fac orice, dar neavînd destulă experienţă ca să născocesc dintr-o

dată mijloacele de a o servi, m-am mărginit la asigurarea aceasta verbală, care nu putea fi de

Cînd mai veni spre noi şi bătrîiorul ei Argus, mare ajutor nici pentru ea, nici pentru mine. toate speranţele mele păreau gata să se ducă de rîpă; a avut ea însă destulă iscusinţă ca să umple şi lipsurile minţii mele. Am rămas ca o stană auzind-o că-mi spune „vere“ şi cît e de fericită că m-a întîlnit la Amiens; fără să pară de loc tulburată, adăugă, de faţă cu însoţitorul ei, că amîna pe a doua zi intrarea în mănăstire, ca să aibă plăcerea să ia masa de seară cu mine. Am înţeles îndată rosturile şireteniei şi i-am propus să tragă la un anume han. Ştiam că hangiul, stabilit la Amiens după ce fusese mulţi ani vizitiu acasă la noi, îmi era devotat trup şi suflet. Am condus-o eu însumi acolo, în timp ce moşnegelul cam bombănea, iar prietenul meu Tiberge, care nu pricepea o iotă din tot ce vedea, se luase după noi fără să scoată o vorbă. Nu auzise convorbirea noastră; în timp ce eu îi cîntam de dragoste iubitei mele, el se plimbase prin curte. Mă temeam însă de judecata şi înţelepciunea lui şi m-am descotorosit de el rugîndu-l să-mi facă nu ştiu ce serviciu. Astfel, ajungînd la han am avut plăcerea să pot vorbi singur cu stăpîna inimii mele.

Mă simţeam altul, îmi dădeam seama că nu mai sînt copil. Inima mi se deschidea, înfloreau într-însa simţiri noi, plăceri de care habar nu avusesem; o moleşeală dulce mi se răspîndea

prin vine; căzui într-un fel de extaz care se arăta numai prin ochii mei, căci graiul îmi amuțise. Domnișoara Manon Lescaut (așa îmi spusese că o cheamă) părea cît se poate de mulțumită de efectul farmecelor sale. Deslușii că nu era mai puțin tulburată decît mine. Mi-a mărturisit că mă găsea simpatic și că ar fi încîntată să-mi datoreze mie libertatea. Voi să știe cine sînt și cînd află, deveni și mai afectuoasă; ea se trăgea dintr-o familie de rînd și bineînțeles era măgulită că putuse cuceri un adorator ca mine. Dar cum să putem fi unul al altuia? Ne-am gîndit fel și chip, fără să găsim altă cale decît fuga. Trebuia să înșelăm vigilența însoțitorului, cruțîndu-l de răspundere, deși nu era decît un servitor. Am aranjat astfel: să țiu gata peste noapte o trăsură de poștă și în faptul zorilor să mă întorc la han, pînă a nu se trezi bătrînul; să ne strecurăm binișor și să pornim întins la Paris; acolo o să ne cununăm îndată ce vom sosi. Aveam la mine vreo cincizeci de taleri[1] de argint (rodul economiilor mele), iar Manon avea aproape îndoit. Ca niște copii fără experiență ce eram, ne-am închipuit că atîta bănet n-are să secе niciodată și ne bizuiam de asemenea că o să ducem la bun capăt tot ce vom mai pune la cale.

Am mîncat la masă cu o plăcere necunoscută pînă atunci, apoi m-am retras ca să-mi pun în aplicare planul. Mi-a fost destul de ușor, deoarece, trebuind să mă întorc acasă a doua zi, bagajele îmi erau făcute. Mi s-a transportat cufărul fără nici o greutate și am lăsat vorbă ca trăsura de poștă să fie gata de pornit la cinci dimineața, oră la care se deschid porțile orașului, însă o piedică la care nu mă așteptam fu cît pe-aci să strice totul.

[1] Un taler = trei franci (n.t.).

Tiberge, deși numai cu trei ani mai în vîrstă ca mine, era un băiat cu mintea coaptă și cu purtări așezate. Mă iubea nemaipomenit de mult. Stăruințele mele pe lîngă o fată atît de frumoasă ca Manon, apoi grija ce avusesem să o conduc la han și pe el să-l depărtez, îi încoltiseră bănuiala că m-am îndrăgostit. Nu cutezase să revină la han, unde mă lăsase, de teamă să nu mă jignească, dar se dusese să mă aștepte la locuința mea, unde l-am găsit la întoarcere, deși se făcuse ora zece seara. M-am întristat văzîndu-l; a băgat repede de seamă stînjenirea mea și mi-a spus fără ocolișuri:

— Sînt sigur că plănuiești ceva, ceva ce vrei să-mi ascunzi, dar fața te dă de gol.

I-am răspuns cam răstit că nu sînt dator să-i dau socoteală de tot ce fac.

— Nu — a replicat el — dar m-ai ținut totdeauna drept prieten și prietenia cere puțină încredere și sinceritate.

A stăruit apoi atît de mult să-mi dau pe față secretul, încît i-am mărturisit tot focul din inima mea; de altminteri, niciodată nu-i tăinuisem nimic. M-a ascultat cu o umbră de nemul-

tumire care mă făcu să tremur; mai ales mă căinam că-i dezvăluisem prosteşte planul de fugă. Mi-a spus făţiş că îmi este prea bun prieten ca să nu se împotrivească din răsputeri la fuga mea, că mai întîi îmi va vorbi, îmi va arăta toate motivele ce m-ar putea face să renunţ; dar dacă eu stărui în ticăloasa mea hotărîre, atunci va da de ştire celor ce pot cu siguranţă să mă împiedice. Şi-mi ţinu un logos întreg, mai bine de un sfert de ceas, sfîrşind din nou cu ameninţarea că mă denunţă dacă nu-i făgăduiesc pe cuvînt de onoare că o să mă port cuminte şi cu judecată. Eram deznădăjduit la culme că m-am dat de gol tocmai cînd nu trebuia. Ei, dar Amorul îmi deschisese mintea în ultimele două-trei ceasuri; dîndu-mi seama că nu-i dezvăluisem că aveam să fugim a doua zi, pe temeiul acestui echivoc mă hotărîi să-l înşel.

— Tiberge — i-am zis — pînă azi am avut deplină credinţă că mi-eşti prieten şi prin mărturisirea mea am avut de scop să te pun la încercare. E adevărat că iubesc, nu te-am înşelat, dar în ce priveşte fuga, într-adevăr, nu-i o treabă în care să te avînţi la noroc. Vino să mă iei mîine dimineaţă la ora nouă, vom merge împreună ca s-o cunoşti pe Manon — cred că va fi cu putinţă — şi ai să judeci singur dacă merită să fac pasul acesta pentru ea.

Tiberge mă lăsă singur, după mii de asigurări de prietenie. Toată noaptea m-am gîndit la

cele ce mai aveam de făcut, iar la crăpatul zorilor, cînd m-am dus la hanul unde trăsese Manon, am găsit-o aşteptîndu-mă. Pîndise de la fereastra camerei, care dădea spre stradă, mă văzuse şi veni să-mi deschidă. Am ieşit astfel fără să facem zgomot. Ea nu avea alt bagaj decît o boccea cu rufe pe care i-am luat-o s-o duc eu. Trăsura era gata de plecare; în scurt timp ne-am depărtat de oraş.

Voi povesti mai tîrziu ce a făcut Tiberge cînd a văzut că îl înşelasem. Zelul său de salvator nu s-a potolit, dimpotrivă, veţi vedea pînă unde a mers şi cîte lacrimi a trebuit să vărs gîndindu-mă care i-a fost răsplata.

Am zorit caii într-atît că, înainte de a se înnopta, eram la Saint-Denis. Călărisem tot timpul alături de diligenţă, astfel că nu am putut vorbi cu Manon decît în răstimpul cît se schimbau caii; dar cînd ne-am văzut la o distanţă atît de mică de Paris, adică aproape în siguranţă, am hotărît să ne odihnim la han şi să mîncăm ceva, căci nu luasem nimic în gură de la plecarea din Amiens. Oricît de nebunește eram îndrăgostit de Manon, ea a ştiut să mă încredinţeze că nu mă iubea mai puţin. Nu ne sfiam de loc dezmierdîndu-ne, nu aveam răbdare să aşteptăm pînă vom fi singuri. Surugiii şi gazdele se uitau la noi cu admiraţie şi băgai de seamă că se cruceau văzînd că doi copii de vîrsta noastră par a se iubi pînă la furie. Acolo, la Saint-Denis, planurile noastre de căsătorie

au fost uitate; am încălcat drepturile bisericii şi ne-am pomenit soţ şi soţie fără să ne gîndim.

Un lucru e sigur: aşa cum sînt eu, iubitor şi statornic, aş fi fost fericit toată viaţa dacă Manon mi-ar fi rămas credincioasă. Pe măsură ce o cunoşteam mai bine, îi descopeream alte şi alte calităţi. Deşteptăciunea, bunătatea, drăgălăşenia şi frumuseţea ei alcătuiau un lanţ puternic în jurul meu şi atît de plin de farmec încît socoteam că ar fi un noroc să nu mă mai liberez niciodată. Groaznică schimbare! Ceea ce m-a adus la deznădejde, a putut să-mi dea fericirea. Mă aflu azi cel mai nenorocit dintre oameni tocmai prin statornicia mea, care ar fi trebuit să-mi facă dulce viaţa şi să-mi aducă o răsplată deplină în dragoste.

La Paris am închiriat un apartament mobilat în strada V..., alături, spre nefericirea mea, de casa domnului de B..., ilustrul fermier-general. Trei săptămîni se scurseră; trăiam atît de cufundat în pasiunea mea încît aproape nu m-am mai gîndit la familie şi la mîhnirea ce-a trebuit s-o simtă tata din pricina dispariţiei mele.

Totuşi, cum nu era cîtuşi de puţin desfrîu în purtarea mea, iar Manon se purta şi ea cu multă modestie, liniştea în care trăiam amîndoi m-a făcut să-mi aduc aminte de îndatoririle ce le aveam. Am hotărît, dacă se va putea, să mă împac cu tata. Iubita mea era atît de drăguţă încît nu mă îndoiam că are să-i placă şi lui, dacă voi izbuti să-l fac s-o vadă şi să-i cunoască înţelepciunea şi celelalte merite. Pe scurt, mă încîntam cu nădejdea că-mi va da voie să mă căsătoresc cu ea: aflasem între timp că, fără consimţămîntul lui, lucrul nu era cu putinţă.

Am vorbit cu Manon despre planul meu, făcînd-o să înţeleagă că nu numai iubirea şi datoria ne impuneau să fim căsătoriţi, dar şi nevoia de bani era un motiv de care trebuia să ţinem seamă; micul nostru capital se ştirbise mult şi ne pierise credinţa că avea să ţină cît lumea. Manon a primit cu răceală propunerea mea. Totuşi, închipuindu-mi că împotrivirile ei izvorăsc numai din dragostea pentru mine şi din teamă că m-ar putea pierde, atunci cînd tata va afla unde stăm ascunşi — dar n-ar voi să consimtă la unirea noastră — nici cea mai mică bănuială nu mi-a fulgerat prin minte despre cruda lovitură ce mi se pregătea. În privinţa nevoii de bani, mi-a răspuns că tot ne-au mai rămas destui ca să trăim cîteva săptămîni, iar după asta, va căpăta ea alţii de la nişte rude din provincie, care o iubeau. Împotrivirea şi-a însoţit-o cu mîngîieri atît de dulci şi atît de pasionate, încît bietul de mine, care nu trăiam decît prin ea şi nu mă îndoiam cîtuşi de puţin de sinceritatea ei, am aprobat tot ce spunea şi hotăra.

Îi lăsasem banii în seama ei, precum şi toată grija de a plăti cheltuielile casei. După cîtva timp am observat că masa noastră devenea mai îmbelşugată, iar Manon îşi făcea rochii noi şi scumpe. Ştiind bine că trebuia să ne fi rămas

abia vreo doisprezece sau cincisprezece pistoli [1], mi-am arătat mirarea : cum de ne-am îmbogăţit din senin ? Ea m-a rugat, rîzînd, să nu-mi fac griji.

— Nu ţi-am făgăduit — mi-a spus — că am să fac rost de bani ?

Iubirea mea era prea naivă ca să cad uşor la gînduri.

Într-o zi, ieşind de acasă după prînz, am înştiinţat pe Manon că voi întîrzia în oraş mai mult ca de obicei. La întoarcere a trebuit să aştept la uşă două-trei minute, spre mirarea mea. Servitoarea noastră era o fetişcană cam de aceeaşi vîrstă cu noi. Cînd mi-a deschis, în sfîrşit, am întrebat-o de ce nu mai venea. Mi-a răspuns încurcată că nu mă auzise bătînd. Deoarece nu bătusem decît o dată, am rămas nedumerit.

— Dacă nu m-ai auzit — i-am spus — cum de-ai venit să-mi deschizi ?

Întrebarea mea a zăpăcit-o ; nefiind destul de deşteaptă ca să ticluiască un răspuns, începu să se smiorcăie şi să-mi spună că nu era vina ei, că doamna o oprise să deschidă uşa pînă ce nu va ieşi domnul de B... pe scara cealaltă care dădea în birou. Am rămas încremenit, tulburat la culme, încît nu m-am simţit în stare să intru în casă. Pretextînd că mai am ceva treburi, i-am poruncit slujnicuţei să-i spună stăpînei sale că mă întorc degrabă, dar să nu cumva să se dea de gol că mi-a vorbit despre domnul de B...

[1] Un pistol = zece franci (n.t.).

Într-atîta mă uluise vestea, încît lacrimi mari începură să-mi curgă din ochi pe cînd coboram scara, fără să-mi pot da seama ce anume mă făcea să plîng. Am intrat în prima cafenea din drum şi acolo m-am aşezat la o masă, cu capul sprijinit în mîini, ca să desfăşor în minte ceea ce mi se petrecea în inimă. Dar abia îndrăzneam să-mi amintesc vorbele ce le auzisem ; am avut o nălucire, îmi ziceam, şi de două-trei ori m-am sculat, cu gîndul să mă întorc acasă, fără să arăt că aflasem ceva. Mi se părea atît de necrezut ca Manon să mă fi înşelat, încît mă temeam că o batjocoresc bănuind-o. O adoram, nu încăpea îndoială, dar nu-i dădusem mai multe dovezi de dragoste decît primisem eu de la ea. Atunci cum aş putea să o învinovăţesc că era mai puţin sinceră şi mai puţin statornică decît mine ? Ce motiv ar fi avut să mă înşele ? Abia cu trei ore înainte mă copleşise cu mîngîierile ei dulci şi primise într-un extaz furtunos pe ale mele ; nu-mi cunoşteam nici inima mea mai bine decît pe a ei.

„Nu, nu, repetam, nu e cu putinţă să mă fi înşelat Manon. Ştie doar că numai pentru ea trăiesc, ştie bine că o ador. Asta nu-i un motiv ca să mă urască."

Totuşi, vizita domnului de B... şi ieşirea lui din casă pe ascuns mă neliniştea. Mi-am amintit că Manon făcuse oarecare cumpărături mai presus de puterile noastre. Puteai adulmeca dărnicia unui amant nou. Apoi încrederea ce-o ară-

tase în niște bani care trebuiau să-i vină de nu știu unde, era îndreptățită ? Mă căzneam zadarnic să dau la toate aceste enigme o explicație după dorința inimii. Pe de altă parte, aproape n-o pierdusem din ochi pe Manon, de cînd eram la Paris. Eram pururi nedespărțiți, la treburi, plimbări, distracții ; o, doamne ! cea mai scurtă despărțire ne-ar fi îndurerat. Necontenit trebuia să ne spunem că ne iubim, am fi murit de îngrijorare fără aceste asigurări. Nu puteam astfel nici să imaginez cînd a putut găsi Manon o clipă ca să se ocupe de altcineva decît de mine. In cele din urmă, crezui că am găsit cheia misterului. Domnul de B..., mi-am zis, face afaceri mari, e om cu relații întinse, poate că rudele iubitei mele s-au servit de mijlocirea lui ca să-i trimită bani. Poate că Manon a mai primit ajutoare prin el și azi a venit să-i mai aducă. Dar de ce nu mi-a spus ? Inadins, pesemne, ca să-mi facă o surpriză plăcută. Poate că pînă acum mi-ar fi povestit totul, dacă aș fi intrat în casă, ca oamenii, în loc să vin să-mi sparg capul aici ; orișicum, cînd voi începe eu vorba, n-are să-mi mai ascundă nimic.

Gîndul acesta le-a alungat pe toate celelalte din minte și tristețea mi s-a mai micșorat. M-am întors degrabă acasă ; am sărutat-o pe Manon cu toată dragostea, ca de obicei. M-a primit și ea la fel. Mă ispitea gîndul să-mi dau pe față presupunerile la care ajunsesem și pe care din ce în ce le socoteam mai întemeiate, dar m-am

stăpînit, în nădejdea că ea însăși mi-o va lua înainte, povestindu-mi tot ce se petrecuse.

Ni s-a servit cina. M-am așezat la masă silindu-mă să par vesel ; dar la flăcăruia lumînării puse între mine și Manon mi s-a părut că deslușesc o umbră de tristețe pe chipul și în ochii ei. Pe dată, m-am întristat și eu. Mai băgai de seamă că privirile ei se pironeau asupră-mi cu o altă expresie decît cea obișnuită. Vedeam bine ceva dulce și tînjitor în ochii ei, dar nu puteam să înțeleg : dragoste era, sau milă ? Am privit-o și eu tot atît de adînc și poate că Manon a înțeles mai ușor ce furtună îmi zguduia inima. Nu ne mai gîndeam nici să vorbim, nici să mîncăm. Deodată văzui că din ochii ei frumoși picură lacrimi : mincinoase lacrimi !

— Ah, doamne — am strigat — plîngi Manon ! plîngi, scumpo ? Ești atit de îndurerată și nu-mi spui și mie de ce ?

Nu mi-a răspuns decît prin cîteva suspine care mi-au mărit mai mult neliniștea. M-am ridicat de pe scaun tremurînd ; am implorat-o cu toată înfocarea să-mi dezvăluie pricina lacrimilor ; ștergîndu-i-le plîngeam și eu, eram mai mult mort decît viu. Și pe un barbar l-ar fi înduioșat suferința și teama ce arătam.

In timp ce stăruiam astfel pe lîngă iubita mea, am auzit zgomot de pași pe scară. Urcau mai multe persoane. Cineva a bătut ușor la ușă. Manon mi-a dat un sărut și, smulgîndu-se din brațele mele, a intrat repede în birou trăgînd ușa

după ea. Mi-am închipuit că nu voia să-şi arate tulburarea faţă de străinii care băteau la uşă. Am mers să le deschid eu însumi. Abia crăpasem uşa şi m-am văzut înhăţat de trei vlăjgani; i-am recunoscut îndată; erau servitorii tatălui meu. Nu mi-au făcut vreun rău, dar pe cînd doi dintre ei mă ţineau de braţ, al treilea îmi controla buzunarele, din care a scos doar un briceag, singura armă ce-o aveam asupra mea. Mi-au cerut iertare pentru lipsa de respect ce-mi arătau. Îmi spuseră firesc că se purtau astfel din ordinul tatălui meu şi mă înştiinţară că fratele meu cel mai mare mă aştepta jos în caleaşcă. Eram atît de tulburat, încît m-am lăsat dus fără să mă împotrivesc, fără să murmur. Într-adevăr, fratele meu mă aştepta jos. M-au urcat în caleaşcă alături de el, iar vizitiul, după cum i se poruncise, ne-a dus într-o întinsoare pînă la Saint-Denis. Fratele meu m-a îmbrăţişat cu drag, dar fără să lege vorbă, astfel că am avut pe drum tot răgazul să mă gîndesc la nenorocirea ce mi se întîmpla.

La început mă zbăteam în întuneric; un întuneric deplin; nici o luminiţă care să poată face drum unei presupuneri. Eram trădat, crud trădat. Dar de către cine? Tiberge îmi veni în minte cel dintîi. „A, trădătorule! mi-am zis, s-a sfîrşit cu tine, dacă bănuiala mea se adevereşte.“ Dar îndată mi-am dat seama că el nu putea şti unde ne aflam, astfel că nu de la el ne aflase tata refugiul. Să învinuiesc pe Manon, nu

îndrăznea inima mea să se încarce cu un asemenea păcat. Tristeţea de care o văzusem copleşită, lacrimile ei, sărutul duios ce mi-l dăduse trecînd în cealaltă cameră, îmi păreau, ce-i drept, că ascund ceva, dar mă simţeam îndemnat să iau totul ca o presimţire a nenorocirii pe cale să ne lovească; eram desperat să mă văd smuls de lîngă Manon, dar îmi închipuiam, naivul de mine, că ea era şi mai de plîns. Ca urmare a meditărilor mele, m-am silit să cred că mă zărise pe străzile Parisului cine ştie ce cunoscut; acela desigur a înştiinţat pe tatăl meu. Gîndul acesta m-a mîngîiat; am socotit că voi scăpa cu cîteva dojeni, cu cîteva pedepse aplicate de autoritatea părintească. Am hotărît să sufăr totul cu răbdare, să făgăduiesc tot ce mi se va cere, şi astfel să uşurez şi să-mi grăbesc întoarcerea la Paris, ca să redau viaţă şi bucurie scumpei mele Manon.

Am ajuns, în puţină vreme, la Saint-Denis. Fratele meu, mirat că nu suflu o vorbă, îşi închipuia că am amuţit de frică. A încercat să mă liniştească, asigurîndu-mă că nu trebuie să mă aştept la o severitate prea mare din partea tatii, cu condiţia ca şi eu să reintru de bunăvoie pe făgaşul datoriei şi să merit astfel dragostea lui. Am mas peste noapte la Saint-Denis, dar el luase măsura ca în camera mea să se culce şi cei trei lachei. Şi altceva încă m-a îndurerat cumplit: hanul în care trăsesem era acelaşi în care ne oprisem, eu şi Manon, în drumul nostru de la

Amiens la Paris. Hangiul şi servitorii m-au recunoscut şi au ghicit numaidecît ce mi se întîmplase. L-am auzit pe hangiu spunînd :

— Ha ! ăsta-i domnişorul cel drăguţ care a trecut acum şase săptămîni cu o domnişorică de care părea amorezat lulea ! Ce mai puicuţă ! Bieţii copilandri, ce se mai drăgosteau ! Pe legea mea, mare păcat că i-au despărţit !

Mă prefăceam că nu-l aud şi căutam să mă ascund vederii lor.

Fratele meu lăsase la Saint-Denis o trăsurică de două locuri ; am purces la drum demînecate şi am ajuns acasă a doua zi seara. A vorbit el mai întîi cu tatăl meu, ca să mi-l facă binevoitor, spunîndu-i cît de uşor m-am lăsat adus, astfel că şi tata m-a primit mai puţin aspru decît mă aşteptam. S-a mulţumit să-mi arunce numai cîteva mustrări în privinţa greşelii ce am făptuit-o plecînd fără să-i fi cerut voie. Despre iubita mea mi-a spus numai atît, că mi se cădea ce am păţit, dacă m-am dat pe mîna unei femei necunoscute ; că el avusese o părere mai bună de prudenţa mea, dar trăgea nădejde că mica mea aventură mă va cuminţi. Din cîte mi-a spus n-am dat atenţie decît vorbelor care se potriveau cu planurile mele ; am mulţumit tatii că era atît de bun să mă ierte şi i-am făgăduit că am să am de-aci înainte o purtare mai supusă, mai corectă. În fundul inimii însă, triumfam ; după cum mergeau lucrurile, eram sigur că voi putea s-o şterg de-acasă chiar înainte de a se crăpa de ziuă.

Ne-am pus la masă. Toţi făceau haz de cucerirea mea din Amiens şi de fuga mea cu o amoreză atît de credincioasă. Primeam împunsăturile cu linişte, eram aproape bucuros că pot vorbi de lucruri de care îmi era plină mintea. Dar tata scăpă cîteva cuvinte care mă făcură să ciulesc urechea : vorbi despre perfidia omenească şi despre aşa-zisul serviciu ce-i făcuse domnul de B... Am încremenit auzind din gura tatii numele acesta şi l-am rugat smerit să mă lămurească. El întoarse mirat capul spre frate-meu : cum, nu-mi povestise nimic pe drum ? Fratele meu adeveri că nu-mi vorbise, deoarece îi părusem atît de liniştit încît nu mai crezuse trebuincios şi leacul acesta ca să-mi vindece nebunia. Am băgat de seamă că tata stătea la îndoială dacă trebuia sau nu să-mi spună tot. Am stăruit însă cu atîta hotărîre încît mi-a făcut pe voie, sau mai bine zis m-a ucis fără milă cu groaznica lui istorisire.

M-a întrebat mai întîi dacă tot timpul am avut naivitatea să cred că fata aceea mă iubea. I-am răspuns semeţ că sînt atît de sigur de asta că nimic n-ar putea să-mi clatine încrederea.

— Ha-ha-ha ! a izbucnit în rîs tata, minunat răspuns ! Eşti un mare găgăuţă şi-mi place să te văd aşa naiv. Ştii că ar fi păcat, cavalere, să intri în ordinul Maltei ? Prea te arăţi înclinat să devii un soţ răbdător, un n-aude, n-a vede.

A mai adăugat o droaie de glume de soiul ăsta, lovind în ceea ce el numea nătîngia şi nai-

vitatea mea. În sfîrşit, fiindcă eu tăceam, şi-a urmat vorba începută, spunîndu-mi că, după socoteala lui, Manon nu m-a iubit decît douăsprezece zile de la plecarea noastră din Amiens.

— Socoteşte şi tu — a adăugat el — ştiu că ai plecat din Amiens luna trecută în ziua de 28, acum ne aflăm după trecere de o lună, în 29; domnul de B... mi-a scris acum unsprezece zile. Bănuiesc că i-au trebuit măcar opt zile ca să lege o cunoştinţă mai strînsă cu iubita ta, astfel, scoţînd unsprezece plus opt din treizeci şi una de zile, cîte sînt de la 28 ale lunii trecute pînă astăzi, rămîn douăsprezece, poate ceva mai mult, poate ceva mai puţin.

Hohotele de rîs reîncepură. Ascultam cu inima încleştată de durere, temîndu-mă că nu voi putea să-mi ţin cumpătul pînă la sfîrşitul tristei comedii.

— Află deci — reluă tata — căci după cît văd habar n-ai, că domnul de B... a cucerit inima domniţei tale. El susţine că ţi-a luat-o împins numai de dorinţa dezinteresată de a-mi face mie un serviciu, dar înţeleg atîta lucru, că îşi rîde de mine. Tocmai de la unul ca el să mă aştept la simţăminte nobile, mai ales că nici nu mă cunoaşte! A aflat de la ea că eşti fiul meu şi ca să se descotorosească de prezenţa ta mi-a scris unde stai şi în ce neorînduială trăieşti, dîndu-mi să înţeleg că numai cu forţa aş putea să te aduc. S-a oferit să-mi înlesnească mijloacele ca să te înhaţ mai uşor de guler; călăuzit de el

şi de însăşi iubita ta, a putut găsi fratele tău clipa potrivită cînd să te ia pe sus. Aşa, acum fii mîndru de durata victoriei tale. Ştii să învingi destul de repede, cavalere, dar nu eşti în stare să-ţi păstrezi cuceririle.

N-am avut puterea să mai ascult cuvîntarea tatii; fiecare vorbă îmi străpungea inima. M-am sculat de la masă, dar n-am făcut nici patru paşi ca să ies din cameră şi am căzut jos, ţeapăn, fără cunoştinţă. Ajutoare grabnice m-au readus în simţiri. Am deschis ochii ca să vărs un torent de lacrimi, şi gura, ca să scot cele mai jalnice şi mişcătoare tînguiri. Tata, care m-a iubit mult întotdeauna, încerca, plin de duioşie, să-mi aline durerea. Îl ascultam fără să-l aud. M-am aruncat la picioarele lui, l-am rugat, frîngîndu-mi mîinile, să mă lase să mă întorc la Paris ca să-mi împlînt pumnalul în nemernicul de B...

— Nu, nu — ziceam — n-a putut cuceri el inima lui Manon; poate a forţat-o, poate a vrăjit-o cu farmece sau cu otrăvuri. Manon mă iubeşte, sînt sigur. Fără îndoială că a ameninţat-o cu pumnalul în mînă, a silit-o să mă părăsească. Ce n-o fi încercat ca să-mi răpească o iubită atît de fermecătoare? O, dumnezeule! Ar fi cu putinţă să mă fi înşelat Manon, să fi încetat de a mă iubi?

Fiindcă mereu spuneam că trebuie să mă întorc fără zăbavă la Paris şi mereu mă sculam în picioare ca să plec, tata a înţeles că în exal-

tarea mea, cu vorbe nu m-ar putea opri. M-a dus deci într-o cameră la etaj, unde doi servitori au rămas cu mine ; primiseră porunca să nu mă piardă din ochi. Nu-mi puteam stăpîni tulburarea. Mi-aș fi dat o mie de vieți ca să mă aflu în Paris măcar pentru un sfert de oră. Mi-am dat seama însă că nu-mi va fi ușor să ies din cameră, prea dădusem pe față ce simțeam. Am măsurat din ochi înălțimea la care se aflau ferestrele ; nici o putință de scăpare nu se vădea pe această cale. Atunci am încercat să-i iau cu binele pe servitori. M-am legat cu mii de jurăminte că am să-i îmbogățesc într-o zi, numai să vrea să mă lase să fug. Am stăruit în fel și chip, i-am luat cu laude, apoi cu amenințări, dar toate încercările mele au dat greș. Mi-am pierdut atunci orice nădejde ; m-am hotărît să mor și m-am aruncat pe pat, cu gîndul să nu-l părăsesc decît o dată cu viața.

Toată ziua și noaptea următoare am rămas în poziția asta. A doua zi mi s-a adus de mîncare ; n-am primit. După-amiază, tata a venit să mă vadă ; a avut bunătatea să încerce a-mi alina suferințele cu cele mai blînde consolări, apoi mi-a poruncit atît de hotărît să mănînc ceva, încît m-am supus din respect pentru el. Au trecut astfel cîteva zile ; în timpul acesta n-am luat cîte ceva în gură decît de față cu tata, ca să-l ascult. El nu înceta să-mi aducă mereu alte argumente ca să mă întoarcă pe calea bunului-simț și să-mi insufle dispreț pentru necredincioasa Manon.

Bineînțeles că n-o mai stimam ; cum să stimezi pe cea mai schimbătoare și cea mai vicleană dintre ființe ? Dar imaginea ei, trăsăturile ei pline de farmec le purtam încă în fundul inimii ; le simțeam bine că sînt acolo.

— Pot să mor — îi spuneam tatii — ba chiar ar trebui să mor după atîta rușine și durere, dar de o mie de ori dacă aș muri, tot n-aș putea să o uit pe Manon.

Tata se mira că mă vede încă atît de zdrobit ; pe de altă parte cunoștea principiile mele asupra onoarei și nu se îndoia că trădarea ei nu-mi poate insufla decît dispreț ; dar și-a închipuit că statornicia mea nu-i decît o îndărătnicie provenită dintr-o afemeiere exagerată, nu numaidecît din dragoste pentru Manon. S-a agățat atît de tare de presupunerea lui, încît și-a dat-o într-o zi pe față, urmînd imboldul duioasei iubiri ce mi-o păstra.

— Cavalere — mi-a zis el — plănuisem să te fac să porți crucea ordinului de Malta, dar văd că ai alte înclinări. Te atrag femeile frumoase ; sînt de părere să-ți căutăm una pe plac. Bineînțeles, spune-mi mai întîi ce crezi tu în privința asta.

I-am răspuns că nici un fel de femei nu-mi mai sînt pe plac și că după nenorocirea ce mă lovise, le uram pe toate la fel.

— Am să-ți caut una — stărui cu un zîmbet tata — care să semene cu Manon, dar să fie mai credincioasă.

— Ah, tată, dacă vrei să fii bun cu mine — i-am spus — dă-mi-o pe ea! Fii sigur, dragă tată, că Manon nu m-a trădat, nu-i în stare de o faptă atît de crudă şi de laşă. Ticălosul de B... ne-a înşelat, şi pe dumneata, şi pe mine, şi pe ea. A, de-ai şti ce fată drăgăstoasă şi sinceră e Manon! Şi dumneata, dacă ai cunoaşte-o ai iubi-o!

— Copil ce eşti, suspină tata. Cum poţi să mai fii atît de orb după cele ce ţi-am povestit? Chiar ea te-a dat pe mîna fratelui tău. Şi numele ar trebui să i-l uiţi. Judecă mai cuminte şi profită de bunătatea ce ţi-o arăt.

Recunoşteam prea bine că are dreptate. Fără voie însă, eram pornit să iau partea necredincioasei mele. După o clipă de tăcere, am oftat deznădăjduit:

— Vai, da! Nu-i decît prea adevărat că sînt victima celei mai laşe trădări. Da! urmai, şi-mi curgeau lacrimile de necaz, văd bine că nu sînt decît un copil. Nu le-a fost greu să-mi înşele încrederea. Dar ştiu ce am de făcut ca să mă răzbun.

Tata voi să ştie ce planuri îmi făceam.

— Mă duc la Paris — i-am spus — dau foc casei lui de B... şi am să-l ard de viu, cu mincinoasa de Manon cu tot.

Furia mea l-a făcut pe tata să rîdă şi să ia apoi măsuri ca să fiu mai de-aproape păzit în închisoarea mea. Am stat acolo şase luni întregi. În prima lună nu s-a schimbat nimic în starea

mea. Ură şi dragoste, speranţă şi deznădejde; mă clătinam între aceste sentimente după cum şi imaginea Manonei mi se înfiripa în creier. Aci vedeam în ea cea mai drăguţă şi mai bună dintre toate fetele şi mă topeam de dorul ei; aci o priveam ca pe o amantă laşă, vicleană, şi mă legam cu jurăminte să n-o caut decît ca s-o pedepsesc.

Mi s-au dat cărţi de citit şi cărţile mi-au mai liniştit sufletul. Am recitit pe toţi autorii mei preferaţi, am dobîndit cunoştinţe noi şi iarăşi m-a cuprins vechea mea dragoste pentru studiu. Veţi vedea cît mi-a folosit asta mai apoi. Ascuţimea de gîndire pe care o datoram amorului m-a ajutat să fac lumină în multe pasaje din Horaţiu şi Virgil, care mai înainte mi se păruseră obscure. Am scris un *Comentariu asupra amorului* citind cartea a patra din *Eneida;* am de gînd să-l public o dată; mă legăn în iluzia că cititorii îl vor preţui. Scriam şi mă gîndeam oftînd: „Ah! o inimă ca a mea i-ar fi trebuit credincioasei Didona".

Într-o zi a venit să mă vadă în închisoarea mea Tiberge. M-a îmbrăţişat cu atîta căldură, că am rămas uimit. Încă nu-mi dăduse dovezi de marea dragoste ce-mi purta, astfel că nu vedeam în afecţiunea lui decît o simplă prietenie, aşa cum se încheagă adesea între doi tineri de aproape aceeaşi vîrstă. Mi s-a părut atît de schimbat după cele cinci sau şase luni de cînd nu-l mai văzusem, atît de matur, încît şi figura lui,

și tonul cu care cuvînta îmi inspirau respect. Mi-a vorbit mai mult ca un sfătuitor cu judecată decît ca un prieten de școală; deplîngea rătăcirea în care căzusem și se bucura de vindecarea mea pe care o socotea înaintată; la sfîrșit, m-a îndemnat să mă folosesc de această greșeală de tinerețe ca să-mi deschid ochii asupra deșertăciunii plăcerilor. L-am privit cu uimire și el a băgat de seamă.

— Scumpul meu cavaler — mi-a zis — nu-ți spun nimic care să nu fie întemeiat pe adevăr, nimic de care să nu fiu încredințat după o cercetare adîncă. Am fost tot atît de aplecat spre voluptate ca și tine, dar cerul mi-a dăruit totodată și înclinarea spre virtute. Mintea mi-a slujit să judec și să compar roadele uneia și ale celeilalte și n-am întîrziat să descopăr deosebirile. Ajutorul cerului s-a adăugat la cugetările mele; am căpătat pentru toate cele lumești un dispreț fără pereche. Ai putea să ghicești ce anume mă oprește, ce mă împiedică să-mi caut un refugiu în singurătate? Numai și numai dulcea prietenie care mă leagă de tine. Știu ce inimă bună, ce minte luminată ai; nu există nimic bun de care să nu fii capabil. Otrava plăcerilor te-a depărtat de drumul tău. Ce pierdere pentru virtute! Fuga ta din Amiens m-a îndurerat atît de mult încît de atunci n-am mai avut o clipă de mulțumire: judecă singur după demersurile la care îndurerarea mea m-a silit.

Mi-a povestit apoi că îndată ce a înțeles că

l-am înșelat și că fugisem cu iubita mea, el a încălecat calul ca să mă urmărească, dar nu i-a fost cu putință să mă ajungă, deoarece eu aveam vreo patru sau cinci ore de drum înaintea lui; totuși, sosise la Saint-Denis numai cu jumătate de ceas după plecarea mea de acolo și fiind sigur că m-am oprit la Paris, a rămas și el șase săptămîni, dar în zadar m-a căutat; se ducea prin toate locurile unde își închipuia că mă pot afla, și în sfîrșit într-o seară, la „Comédie", a recunoscut pe iubita mea; era îmbrăcată atît de luxos, cu podoabe atît de sclipitoare, încît și-a închipuit pe dată că datora belșugul ăsta unui amant nou; i-a urmărit trăsura pînă acasă și a aflat de la un servitor că era întreținuta darnicului domn de B...

— Nu m-am mulțumit cu atît, urmă el. M-am dus din nou a doua zi ca să aflu din gura ei ce te-ai făcut, dar cînd am pomenit de tine, ea a ieșit din odaie, astfel că a trebuit să mă întorc în provincie, fără alte lămuriri. Aici am aflat ce ți se întîmplase și cît de crunt ai suferit, dar n-am încercat să te văd pînă nu m-am asigurat că te mai liniștiseși.

— A, tu ai văzut-o, ai văzut-o pe Manon, i-am răspuns, suspinînd. A! ești mai fericit decît mine, eu sînt osîndit să n-o mai văd niciodată.

Tiberge m-a dojenit pentru suspinele mele, care dovedeau un rest de slăbiciune pentru ea. S-a priceput apoi să mă încînte cu laude asupra caracterului și înclinărilor mele, încît a făcut

să se nască în mine, de la prima lui vizită, o mare dorinţă ; să mă lipsesc, ca şi el, de toate plăcerile secolului şi să intru în rîndurile preoţimii.

Atît de bună mi-a părut ideea asta încît, de îndată ce am rămas singur, nu m-am mai gîndit la altceva. Îmi aminteam vorbele episcopului din Amiens, care şi el îmi dăduse acelaşi sfat, precum şi bunele lui prevestiri asupra viitorului meu, dacă-mi voi alege cariera eclesiastică. Mă simţeam cuprins de evlavie. „Voi duce o viaţă cuminte — îmi ziceam — o viaţă creştină; mă voi ocupa numai cu studiul şi cu religia, care nu-mi vor da pas să mă gîndesc la periculoasele plăceri ale amorului. Voi dispreţui lucrurile după care omul de rînd e ahtiat ; simt că inima mea nu va dori decît ceea ce poate stima, astfel că voi avea şi dorinţi puţine şi puţine griji."

Mi-am făurit îndată, pe acest temei, un sistem de viaţă paşnică, solitară. Intrau în acest vis o casă retrasă, cu o pădurice şi un rîuleţ de apă dulce la marginea unei grădini ; o bibliotecă alcătuită din cărţi alese ; o mînă de prieteni virtuoşi şi cu bun-simţ ; o masă bine servită, dar uşoară şi cumpătată. Mai adăugam un schimb de scrisori cu vreun prieten care s-ar afla la Paris şi mi-ar comunica noutăţi, nu atît pentru a-mi mulţumi curiozitatea, cît mai ales pentru a-mi face o distracţie din nebuneştile zvînturări ale semenilor. „Nu voi fi oare

fericit ? mă întrebam ; nu-mi vor fi îndestulate astfel toate dorinţele ?" Sigur este că planul meu îmi măgulea la culme înclinările dar, la sfîrşit, după ce orînduisem cu atîta înţelepciune toate amănuntele, am simţit că inima mea aştepta încă ceva ; ca să nu mai aibă nimic de dorit în acea fermecătoare singurătate, trebuia să fiu acolo cu Manon.

Cum Tiberge venea des pe la mine şi stăruia şi el mereu asupra planului ce-mi inspirase, am prins o clipă potrivită ca să-l dezvălui şi tatălui meu. Mi-a răspuns că totdeauna a dorit să lase copiilor libertate în alegerea carierei şi orice aş vrea să devin, el îşi păstra numai dreptul de a mă ajuta cu sfaturi. Mi-a dat multe, pline de înţelepciune, tinzînd nu să mă dezguste de proiectul meu, ci să mă facă să-mi dau bine seama încotro merg. Începutul noului an şcolar se apropia ; m-am înţeles cu Tiberge să intrăm împreună în seminarul Saint-Sulpice, el ca să-şi termine studiile teologice, iar eu să le încep. Meritele lui erau bine cunoscute de episcopul diocezei care îi acordă, înainte de plecarea noastră, un beneficiu [1] însemnat.

Tata, socotindu-mă pe deplin vindecat de pasiunea mea, nu mi-a împiedicat în nici un fel plecarea. Am ajuns la Paris. Haina bisericească a înlocuit crucea Maltei ; mă numeam de aici

[1] Pînă la 1789, episcopii acordau eclesiasticilor devotaţi uzufructul unor bunuri bisericeşti, sub denumirea de beneficiu (n.t.).

înainte abate des Grieux, în loc de cavaler. M-am aşternut pe carte cu atîta sîrguinţă, încît, în puţine luni, am făcut progrese fără seamăn de mari. Stăteam să învăţ pînă în miez de noapte, iar ziua nu pierdeam nici o clipă. Am dobîndit un renume atît de strălucit, încît primeam felicitări şi pentru demnităţi viitoare, pe care toţi erau siguri că le voi cuceri; apoi, deşi nu cerusem nimic, mi-am văzut numele trecut pe foaia de beneficii. Nici evlavia nu-mi era mai prejos, acelaşi zel depuneam pentru îndeplinirea oricărei datorii religioase. Tiberge era încîntat, privind totul drept opera lui, şi de cîteva ori l-am prins vărsînd lacrimi de bucurie pentru ceea ce numea el convertirea mea.

Niciodată nu m-a mirat că hotărîrile omeneşti sînt supuse schimbării; o pasiune le face să se nască, o altă patimă le poate nimici. Dar cînd mă gîndesc la sfinţenia acelor hotărîri care m-au mînat la Saint-Sulpice şi la bucuria lăuntrică ce o simţeam îndeplinindu-le, mă îngrozesc de uşurinţa cu care am putut să le calc. Dacă e adevărat că ajutoarele cereşti au în orice clipă o putere egală cu aceea a patimilor împotriva cărora luptă, atunci explicaţi-mi prin ce funestă înrîurire te trezeşti deodată aruncat departe de datoriile tale, fără să fii în stare de cea mai mică împotrivire şi mai mult încă, fără să simţi cea mai mică remuşcare. Mă credeam cu desăvîrşire dezbărat de slăbiciunile dragostei; mi se părea că aş prefera lectura unei pagini

din sfîntul Augustin sau un sfert de oră petrecut în meditaţii creştine, oricăror desfătări ale simţurilor, fără să fac excepţie pentru cele ce mi le-ar fi dăruit Manon. Şi totuşi, o singură clipă nefericită mi-a fost de ajuns ca să mă prăbuşesc din nou şi de astă dată căderea mi-a fost fără întoarcere; trezindu-mă din nou în prăpastie, la aceeaşi adîncime din care abia ieşisem, am fost tîrît în alte nelegiuiri care m-au împins tot mai adînc, tot mai în fundul hăului.

Stătusem un an la Paris fără măcar să încerc să aflu ceva despre Manon. La început mă duruse înfrînarea aceasta, dar poveţele ce-mi dădea neobosit Tiberge, ca şi propriile mele cugetări, m-au ridicat deasupra patimii. Lunile de la sfîrşitul anului s-au scurs într-o linişte deplină; mă credeam astfel pe cale să uit pentru totdeauna făptura aceea frumoasă şi vicleană.

Sosi vremea să susţin un exerciţiu public la Şcoala de teologie. Am rugat cîteva persoane de vază să mă onoreze cu prezenţa lor; numele meu s-a răspîndit astfel prin toate cartierele Parisului şi a ajuns şi la urechile necredincioasei mele. Alăturat la titlul de abate, ea nu l-a recunoscut cu deplină siguranţă, dar un dram de curiozitate sau poate de remuşcare că mă înşelase (n-am putut niciodată să desluşesc care din aceste două simţăminte) i-a deşteptat interes pentru un nume atît de asemănător cu al meu şi a venit la Sorbona cu alte cîteva prietene. A fost de faţă cînd mi-am ţinut conferinţa

și fără îndoială că nu i-a fost greu să mă recunoască.

Eu însă habar nu aveam de prezența ei. Se știe că în asemenea săli se află un cafas anume rînduit pentru femei, unde ele stau ascunse după gratii. M-am întors la Saint-Sulpice acoperit de glorie și încărcat de laude.

Aproape îndată după întoarcerea mea — era ceasul șase seara — am fost înștiințat că o doamnă vrea să mă vadă ; m-am dus repede în vorbitor și... dumnezeule ! ce-mi văzură ochii ! Manon ! Ea era, dar mai drăgălașă și mai strălucitoare de frumusețe ca oricînd. Mergea pe optsprezece ani, farmecele ei împlinite nici nu s-ar putea descrie. Era atît de fină, atît de dulce, galeșă... era Amorul însuși. Chipul și toată făptura ei îmi păreau o plăsmuire de basm.

Am rămas buimăcit văzînd-o ; n-am putut să-mi fac pe loc o părere despre scopul vizitei ei, astfel că așteptam, cu ochii în jos și tremurînd, să mă lămurească ea. Dar Manon a stat la început tot atît de încurcată ca și mine, apoi, văzînd că tac mereu, și-a dus o mînă la ochi ca să-și ascundă lacrimile și a început a vorbi cu multă sfială : recunoștea că prin necredința ei a meritat să o urăsc, dar, dacă e adevărat că am simțit vreodată puțină dragoste pentru ea, mă dovedisem în schimb prea aspru lăsînd să treacă doi ani fără să-mi dau osteneala să aflu ceva despre soarta ei, și mă dovedeam încă mai rău în clipa de față, căci o văd în ce stare se

află și nu-i spun o vorbă. Nu pot descrie zbuciumul inimii mele în timp ce o ascultam.

S-a așezat. Eu am rămas în picioare, cu corpul pe jumătate întors, neîndrăznind s-o privesc în față. De cîteva ori am dat să răspund, dar n-am avut puterea să rostesc măcar un cuvînt întreg. În sfîrșit, cu o mare sforțare, i-am strigat plin de durere :

— Cum m-ai înșelat, Manon ! Ah, vicleano ! vicleano !

Mi-a repetat plîngînd mai tare, că își recunoaște trădarea și că nu vrea să se dezvinovățească.

— Dar ce vrei ? am întrebat-o.

— Vreau să mor — a răspuns — dacă nu-mi dai din nou inima ta, fără de care mi-e peste putință să mai trăiesc.

— Cere-mi atunci viața, necredincioaso ! am spus și m-au podidit și pe mine lacrimile ; nu mi le mai puteam opri. Cere-mi viața, atît mi-a mai rămas să-ți jertfesc, căci inima n-a încetat niciodată să fie a ta.

Abia rostisem cuvintele din urmă și ea se avîntă spre mine să mă îmbrățișeze. M-a copleșit cu sărutări și mîngîieri pătimașe, îmi dădea toate numele pe care le născocește amorul ca să exprime simțămintele cele mai dulci și mai vii. Îi răspundeam încă molatic. Într-adevăr, ce săritură de la starea de liniște pe care mi-o cucerisem, la tumultul înflăcărat pe care-l simțeam renăscînd. Mă înspăimînta. Tremuram, ca atunci

cînd te afli noaptea într-un ţinut depărtat: te crezi azvîrlit pe un alt tărîm, te cuprinde o groază tainică din care nu-ţi revii decît după ce ai privit îndelung împrejurimile şi le-ai recunoscut.

Ne-am aşezat alături, unul lîngă celălalt. I-am luat mîinile într-ale mele.

— Ah, Manon — i-am spus, şi ochii mei o priveau cu tristeţe — nu m-am aşteptat la neagra trădare cu care mi-ai răsplătit iubirea. Ţi-a fost uşor să înşeli o inimă peste care domneai ca o suverană, o inimă a cărei singură fericire era să-ţi placă şi să te asculte. Spune-mi acum dacă ai mai găsit vreuna tot atît de duioasă şi de supusă. Nu, nu, natura nu zămisleşte multe inimi ca a mea. Cel puţin ai regretat-o vreodată? Şi ce trebuie să cred despre bunătatea pe care vii iarăşi să o reverşi asupră-i ca să o alini. Văd prea bine că eşti mai fermecătoare ca oricînd, dar, în numele tuturor suferinţelor ce le-am îndurat pentru tine, frumoasă Manon, spune-mi, îmi vei fi mai credincioasă?

Ea îmi răspunse cu vorbe atît de înduioşătoare prin căinţa ce-o arăta şi-mi făcu atîtea făgăduieli şi jurăminte că va fi credincioasă, încît mă cutremuram, de mişcat ce eram.

— Scumpă Manon — i-am spus, într-un amestec profan de expresii amoroase şi teologice — eşti prea încîntătoare pentru o făptură omenească; îmi simt inima plină de desfătarea învingătorului. Toate cuvintele despre libertatea

voinţei, care ni se repetă mereu la Saint-Sulpice, sînt născociri. Prevăd totul, îmi voi pierde şi norocul, şi reputaţia pentru tine. Îmi citesc soarta în ochii tăi frumoşi; dar de care pierderi nu m-ar mîngîia dragostea ta! Bogăţie? Nu vreau să ştiu de ea. Gloria? Nu-i decît fum. Planurile mele de viaţă cucernică? închipuiri nebuneşti. Pe scurt, toate bunurile, în afară de cele pe care le-am dori împreună, îmi par de dispreţuit, deoarece n-ar putea să înfrunte nici o clipă în inima mea o singură privire a ochilor tăi.

Făgăduindu-i să aştern vălul uitării peste greşelile ei trecute, am voit totuşi să aflu cum s-a lăsat ademenită de B... Mi-a povestit atunci că el o zărise de la fereastra casei lui, şi numaidecît se îndrăgostise; că i-a făcut o declaraţie în stil de fermier-general, arătîndu-i printr-o scrisoare că plata va fi proporţională cu favorurile acordate; ea capitulase la început, fără alt scop decît de a smulge de la el o sumă mai mare, cu care să putem trăi cîtva timp fără griji, dar la urmă, a ameţit-o cu făgăduieli atît de măreţe încît, treptat, s-a lăsat înduplecată; aş fi putut să-mi dau seama totuşi de remuşcările ei, după durerea ce nu şi-o putuse stăpîni în ziua plecării mele; mi-a spus apoi că, în ciuda huzurului în care o întreţinuse de B..., ea n-a gustat nici o clipă de fericire cu el, nu numai pentru că lui îi lipsea delicateţea mea de simţire şi purtările mele plăcute, dar mai ales

pentru că în mijlocul plăcerilor ce i le procura neîncetat, ea purta în fundul inimii amintirea dragostei mele și remușcarea necredinței ei. Mi-a vorbit apoi de Tiberge și de tulburarea ce-i pricinuise vizita lui.

— O împunsătură de sabie în inimă — adăugă ea — mi-ar fi răscolit mai puțin sîngele. I-am întors spatele, n-am putut să îndur vederea lui nici o clipă.

Manon mi-a povestit apoi cum a aflat despre șederea mea la Paris, despre schimbarea carierei mele și despre exercițiile mele de la Sorbona. M-a asigurat că în timpul discuțiilor s-a simțit atît de zguduită, încît i-a fost nespus de greu să-și oprească nu numai lacrimile dar și gemetele și țipetele care nu de puține ori fuseseră gata să izbucnească. În sfîrșit, mi-a spus că a ieșit din sală cea din urmă, ca să-și ascundă tulburarea, apoi, dînd ascultare numai imboldului inimii și furiei dorințelor ei, a venit întins la seminar, hotărîtă să moară dacă nu mă înduplecam să o iert.

Ai putea găsi un om, un barbar chiar, pe care să nu-l miște o căință atît de duioasă și vie? În ce mă privește, am simțit în clipa aceea că aș jertfi pentru Manon toate episcopatele lumii creștine. Am întrebat-o cum crede ea să ne orînduim viața mai bine; mi-a răspuns că deocamdată trebuie să ieșim neîntîrziat din seminar și vom vorbi despre asta într-un loc sigur. M-am

supus fără să murmur la tot ce voia ea. S-a urcat în caretă spunîndu-mi că mă va aștepta la colțul străzii. O clipă în urmă am șters-o și eu, ferindu-mă de ochii portarului. M-am urcat lîngă ea. Am trecut mai întîi pe la un telal, unde am îmbrăcat iar o haină cu ceaprazuri și spadă. Manon a plătit tot, deoarece eu n-aveam nici un ban la mine; de teamă ca nu cumva să întîmpin o piedică la ieșirea din Saint-Sulpice, mă oprise să mă mai urc în camera mea ca să-mi iau banii. Cine știe ce comoară nu aveam, iar pe Manon o îmbogățise destul dărnicia lui B... ca să disprețuiască puținul ce mă făcea să-l pierd. Ne-am sfătuit chiar acolo, în dugheana negustorului, asupra celor ce aveam de făcut. Voind să-mi pară și mai mare sacrificiul ce-l făcea părăsindu-l pe B... pentru mine, se hotărîse să nu-l cruțe de loc.

— Mobilele i le las — mi-a spus ea — sînt ale lui; dar am să iau, cum e și drept, bijuteriile și banii, cam vreo șaizeci de mii de franci pe care i-am scos de la el în doi ani. Nu i-am dat nici o putere asupra mea, astfel că vom rămîne la Paris fără teamă; vom închiria o locuință bună unde vom trăi fericiți.

Am făcut-o să vadă că dacă nu era vreun pericol pentru ea, mă pîndea însă pe mine unul foarte mare, căci mai curînd sau mai tîrziu voi fi recunoscut și voi trăi mereu cu teama unei noi răpiri. Ea mi-a dat să înțeleg că i-ar părea rău să plece din Paris. Atît de mult mă temeam

să n-o mîhnesc, încît n-aș mai fi ținut seama de nici o primejdie ca să-i fiu pe plac. Am găsit totuși o cale de mijloc: să închiriem o casă într-un sat apropiat de Paris, de unde ne-ar fi fost ușor să venim în oraș la nevoie, sau pentru distracții. Am ales Chaillot, care nu-i departe. Manon s-a întors numaidecît acasă; eu am mers s-o aștept în grădina Tuilerii la poarta cea mică. O oră mai tîrziu a venit într-o trăsură de stradă, cu o servitoare și cu cîteva cufere în care băgase toată îmbrăcămintea și toate lucrurile de preț ce le-avea.

Am ajuns curînd la Chaillot. În prima noapte am tras la han, ca să ne putem căuta în voie o casă sau un apartament comod. Am și găsit unul pe gustul nostru, a doua zi.

La început am fost sigur că văd așternîndu-se înaintea mea o fericire lungă, de nezdruncinat. Manon era întruchiparea blîndeții și a supunerii; găsea pentru mine atenții atît de delicate, încît mă socoteam pe deplin despăgubit de toate suferințele. Fiindcă ne alesesem amîndoi cu oarecare experiență, am stat să chibzuim asupra trăiniciei averii noastre. Șaizeci de mii de franci, temeiul bogățiilor ce posedam, nu era o sumă care să se poată întinde pe toată lungimea vieții unui om. Dar nici nu eram înclinați să ne restrîngem prea mult cheltuielile. Însușirea de frunte a Manonei nu era economia, și nici a mea. Iată ce plan de viață am propus:

— Cu șaizeci de mii de franci putem trăi zece

ani, draga mea. Două mii de taleri pe an ne ajung dacă rămînem la Chaillot. Vom duce o viață cuviincioasă, dar simplă. Singura cheltuială mai mare o vom face pentru întreținerea unei carete, și pentru spectacole. O să rînduim noi asta. Ție îți place opera: vom merge de două ori pe săptămînă. La jocul de cărți ne vom mărgini să pierdem doar cîte doi pistoli. E peste putință ca în timpul ăstor zece ani să nu se întîmple o schimbare în familia mea; tata e bătrîn, s-ar putea să moară. Îmi voi lua atunci partea de moștenire și vom trăi fără să ne mai temem de ceva.

Rînduiala asta n-ar fi fost cea mai mare nebunie din viața mea, dacă am fi fost și destul de cuminți ca să nu-i încălcăm marginile. Dar nici măcar o lună nu ne-am ținut de ea. Manon era împătimită după plăceri, eu după Manon. Necontenit se iveau noi prilejuri de a cheltui, dar, departe de a-mi părea rău de banii pe care ea îi risipea uneori fără socoteală, eu, cel dintîi, eram gata să-i aduc tot ce credeam că i-ar face plăcere. Nu trecu mult și nici locuința noastră de la Chaillot n-o mai mulțumi. Se apropia iarna; toată lumea se întorcea la oraș, satele din jur rămîneau pustii. Manon propuse să ne luăm din nou o casă la Paris; n-am consimțit, dar, ca să-i fac întrucîtva pe voie, i-am spus că am putea închiria un apartament mobilat unde să dormim atunci cînd întîrziam seara prea mult prin locurile unde ne duceam de cîteva ori pe săptămînă; asta era și pricina pen-

tru care ea dorea să părăsim casa din Chaillot, greutatea de a ne întoarce atît de tîrziu noaptea acasă. Ne-am luat astfel în sarcină două locuințe, una în oraș, alta la țară. Schimbarea aceasta a pus vîrf dezordinii în care trăiam, dînd naștere la două întîmplări care aveau să ne aducă ruina.

Manon avea un frate, ofițer de gardă. Din nefericire, locuința lui din Paris s-a nimerit a fi pe aceeași stradă cu a noastră. Și-a recunoscut sora văzînd-o la fereastră într-o dimineață și numaidecît a pătruns în casă. Era un om brutal și fără principii de onoare. A dat buzna în camera Manonei înjurînd în draci; cunoștea o parte din aventurile ei și i-a aruncat în față o ploaie de ocări și învinuiri. Eu nu eram acasă, ieșisem cu cîteva clipe mai înainte, ceea ce a fost fără îndoială o fericire pentru el, sau pentru mine, căci n-aș fi putut să-i rabd insultele. La întoarcere, tristețea Manonei m-a făcut să bănuiesc că se întîmplase ceva rău; ea mi-a povestit ce pățise, repetîndu-mi și amenințările brutale ale fratelui ei. M-am înfuriat atît de tare că eram gata să alerg și să mă răzbun, dacă ea nu m-ar fi oprit cu lacrimile ei. În timp ce vorbeam amîndoi despre întîmplarea asta, ofițerul s-a întors și a intrat din nou în cameră, fără măcar să se anunțe. Eu n-am știut cine este, altfel nu l-aș fi întîmpinat cu politețea mea obișnuită. De astă dată venea cu surîsul pe buze și îi ceru iertare Manonei pentru mînioasa izbucnire de adineauri. Își închipuise că duce un trai de dezmăț, de aceea se înfuriase, dar cercetînd pe unul din servitorii noștri, aflase despre mine amănunte atît de plăcute încît dorea să trăim în bună înțelegere. Deși informația aceasta, dobîndită printr-un lacheu, mi s-a părut că ascunde ceva ciudat și jignitor, totuși i-am primit complimentele cu toată politețea. Credeam că fac astfel plăcere Manonei; ea păruse încîntată văzîndu-l pornit să se împace. L-am oprit la cină. Peste puțin, deveni atît de prietenos, încît, auzind că ne pregătim să ne întoarcem la Chaillot, ținu să ne întovărășească; cerea să-i dăm un loc în caretă. Din acea clipă ne-a înrobit lui; și-a făcut obicei să vină mereu să ne vadă și găsea atîta plăcere, încît în curînd socoti casa noastră ca fiind și a lui, se purta ca și cum ar fi fost stăpîn și el peste tot ce era al nostru. Îmi zicea frate și în numele libertății frățești ne aduse în casa din Chaillot o droaie de prieteni, ca să-i ospătăm pe socoteala noastră. Și-a făcut haine scumpe tot cu banii noștri, ba, ne-a dat a înțelege să-i plătim și datoriile. Îi îndurăm tirania, ca să n-o supăr pe Manon și închideam ochii pînă a mă preface că nu văd cum o jumulește storcîndu-i mari sume de bani. E adevărat că atunci cînd aripa norocului îl atingea, căci era mare jucător de cărți, avea bunătatea să-i întoarcă o parte din banii primiți, totuși, averea noastră era prea modestă ca să poată sus-

ține mult timp cheltuieli atît de fără măsură. Mă pregăteam să am o explicație cu omul ăsta și să-l hotărăsc să ne dea pace o dată, cînd un accident nenorocit mă scuti de supărarea asta, pricinuindu-ne o alta care ne-a prăvălit în prăpastie.

Rămăsesem într-o noapte la Paris, cum ni se întîmpla destul de des. Servitoarea, care în asemenea împrejurări rămînea singură la Chaillot, veni dis-de-dimineață să mă înștiințeze că izbucnise un foc în casă peste noapte și că numai cu multă greutate l-au stins. Am întrebat dacă mobilele suferiseră stricăciuni; mi-a răspuns că în harababura ce se iscase, cu liota de străini veniți în ajutor, nu mai știa bine ce s-a întîmplat. Tremuram de teamă, cu gîndul la banii noștri pe care-i țineam închiși într-o casetă. Am plecat repede la Chaillot. Grabă de prisos: caseta pierise. Am simțit atunci că poți iubi banii fără să fii un avar. Paguba aceasta îmi străpungea sufletul cu o durere atît de vie încît credeam că-mi voi pierde mințile. Am înțeles numaidecît la ce alte năpaste trebuie să mă aștept; cea dintîi, lipsa de bani, era cea mai mică. O cunoșteam însă acum pe Manon; știam bine că oricît de credincioasă și atașată de mine era în răstimpurile norocoase, nu puteai să te bizui pe ea cînd cădeam în mizerie. Iubea prea mult belșugul și plăcerile ca să mi le jertfească.

„Am s-o pierd, îmi ziceam. Nefericitule cavaler, ai să pierzi încă o dată tot ce iubești!"

Gîndul acesta m-a aruncat într-o tulburare fără margini; preț de cîteva minute am stat în cumpănă: oare n-aș face mai bine să-mi curm suferințele prin moarte? Păstram totuși atîta judecată limpede ca să am mai întîi dorința să examinez starea de lucruri și să mă încredințez că nu-mi rămînea în adevăr nici o cale de scăpare. Cerul făcu să-mi vină în minte o idee care îmi curmă desperarea; am început să cred că nu-mi va fi cu neputință să ascund pierderea banilor față de Manon; în urmă, printr-un meșteșug bine născocit, sau printr-o întîmplare norocoasă, voi putea s-o întrețin mulțumitor, împiedicînd-o să simtă lipsa.

„Am socotit — îmi spuneam ca să-mi adorm mîhnirea — că douăzeci de mii de taleri ne vor ajunge zece ani. Să presupunem că cei zece ani s-au scurs și nici una din schimbările ce așteptam în familie nu s-a întîmplat. Ce hotărîre aș lua? Prea bine nu știu, dar ce mă împiedică să fac azi ceea ce ar trebui să fac atunci? Cîți bărbați de aci, din Paris, care nu au nici inteligența mea, nici calități ca ale mele, se descurcă totuși în viață datorită talentelor lor, așa cum le au? Providența — adăugam eu, cugetînd asupra diferitelor stări ale vieții — n-a rînduit oare lucrurile cît se poate de înțelepțește? Iată, cea mai mare parte dintre oamenii de sus, sau bogați, sînt niște proști, lucrul sare în ochi oricui cunoaște cît de cît lumea. Da, în asta se vede dreptatea unei orînduieli minunate: dacă

la bogăţiile lor s-ar adăuga şi deşteptăciunea, ei ar fi prea de tot fericiţi, iar restul oamenilor, prea amăriţi. Calităţile corpului şi ale sufletului au fost dăruite acestora din urmă ca mijloace pentru a ieşi din nenorocire şi sărăcie. Unii din ei îşi trag pe spuza lor o parte din turta bogăţiei măgulind la cei avuţi pofta de plăceri şi făcîndu-i astfel să joace cum vor ei, alţii îi slujesc luminîndu-le mintea prin studiu ; din aceştia ei se străduiesc să facă oameni de ispravă. Vorbind drept, rareori izbutesc ; dar scopul divinei înţelepciuni nici nu-i acesta ; totul este ca ei să culeagă oricum rodul sforţărilor lor, care este de a trăi pe spatele celor pe care îi instruiesc. Şi, ori din ce unghi ai privi lucrul, prostia bogaţilor şi sus-puşilor este, pentru mărunţii vieţii, un capital aducător de bune venituri.

Frămîntînd gîndurile acestea, mi-a mai venit inima la loc. Am luat hotărîrea să mă sfătuiesc mai întîi cu domnul Lescaut, fratele Manonei. El cunoştea Parisul pe degete şi avusese prea destule prilejuri să-mi dau seama că cea mai rotundă parte din veniturile sale nu şi-o scotea nici din averea proprie, nici din solda regelui. Îmi mai rămăseseră abia douăzeci de pistoli, aflaţi din fericire în buzunarul meu. I-am arătat punga, povestindu-i nenorocirea întîmplată şi temerile mele, apoi l-am întrebat dacă aveam într-adevăr de ales numai între a muri de foame şi a-mi zbura creierii de desperare ? Mi-a răspuns că numai proştii îşi răpun viaţa ; cît despre moartea prin foame, da, sumedenie de oameni deştepţi n-au altă cale cînd nu vor să-şi pună la bătaie talentele lor ; în ce mă priveşte, eu singur trebuie să văd ce aş fi în stare să fac ; din partea lui, mă asigura că-mi va da sfaturi şi ajutor la orice aş întreprinde.

— Vorbe vagi, domnule Lescaut, i-am spus. Nevoile mele cer un leac pentru clipa de faţă. Altfel, ce să-i spun bietei Manon ?

— Fiindcă veni vorba de Manon — a zis el — ce te ţine în loc ? Cu ea, totdeauna poţi să pui capăt oricăror temeri, oricînd vei vrea. O fată ca Manon e vrednică să ne întreţină pe cîteşitrei, pe dumneata, pe ea şi pe mine.

Răspunsul cuvenit acestei obrăznicii mi l-a tăiat tot el, spunîndu-mi că îmi garanta pînă-n seară o mie de taleri de împărţit între noi, dacă-i urmez sfatul, şi anume : cunoştea un boier mare, foarte darnic la capitolul plăcerilor ; era sigur că acela ar da uşor o mie de taleri dacă o fată ca Manon s-ar lăsa iubită de el. L-am oprit să urmeze.

— Domnule, aveam o părere mai bună despre dumneata ; mi-am închipuit că-mi acorzi prietenia în virtutea altor simţăminte, cu totul opuse celor ce le dai pe faţă acum.

Mi-a mărturisit fără ruşine că totdeauna a cugetat astfel ; de vreme ce soră-sa a călcat legile sexului, deşi în hatîrul bărbatului celui mai scump inimii lui, el nu se împăcase cu Manon decît în nădejdea că va trage foloase din proas-

ta ei purtare. Mi-a fost uşor să înţeleg, cam tîrziu, e drept, că pînă atunci nu fusesem decît paiaţele lui.

Cu toată tulburarea ce-mi pricinuiau asemenea vorbe, aveam prea mare nevoie de omul ăsta şi i-am răspuns rîzînd că-i păstrez sfatul ca o ultimă resursă pentru ziua cînd vom fi la aman. L-am rugat să-mi deschidă deocamdată altă cale. Mi-a propus să profit de tinereţea mea şi de figura atrăgătoare cu care m-a dăruit natura, ca să intru în relaţii cu o doamnă în vîrstă şi darnică ; nici soluţia aceasta nu mi-era pe plac, căci i-aş fi fost necredincios iubitei mele. I-am vorbit despre jocul de cărţi, ca fiind mijlocul cel mai lesnicios şi mai potrivit în situaţia în care mă aflam. Mi-a răspuns că da, adevărat, jocul de cărţi e un bun mijloc, numai că se impune o lămurire : dacă te apuci să joci cum se joacă, trăgînd nădejde numai în noroc, cum fac cei mai mulţi, apoi asta e cea mai sigură cale spre prăpastie ; dacă te foloseşti de micile tertipuri care ajută unui om dibaci să cîrmească pe drumul său roata norocului, dar te încumeţi la asemenea joc, singur, fără să fii susţinut de nimeni, atunci îndeletnicirea devine periculoasă ; mai este însă şi a treia cale, aceea a asociaţiei, însă tinereţea mea îl face să se teamă că domnii confederaţi vor socoti că nu am toate calităţile cerute de ligă. Totuşi mi-a făgăduit că va mijloci pentru mine şi, lucru la care nu m-aş fi aşteptat din partea lui, s-a ofe-

rit să-mi împrumute bani cînd nevoia mă va strîmtora. I-am cerut să-mi facă numai atîta bine deocamdată : să nu sufle o vorbă către Manon despre paguba suferită şi despre ceea ce vorbisem împreună.

Am ieşit din casa lui şi mai puţin mulţumit decît intrasem. Mă căiam mai ales că am fost atît de neprevăzător să-i încredinţez taina mea. Tot ce făcuse sau avea să facă pentru mine, puteam să capăt fără nici o introducere ; o groază de moarte mă chinuia : să nu calce cumva făgăduiala ce-mi dăduse de a nu dezvălui nimic Manonei. De asemenea eram îndreptăţit să mă tem şi de altceva : potrivit ideilor sale, putea să-şi bage în cap gîndul de a trage foloase de pe urma soră-si, aşa cum spusese, fie răpind-o din braţele mele, fie sfătuind-o măcar să mă părăsească pentru a se alipi de un amant mai bogat şi mai norocos. În jurul acestei temeri mi s-au vînturat în cap fel de fel de gînduri şi toate n-au dus la altceva decît că m-au chinuit şi mi-au stîrnit din nou desperarea de dimineaţă. Mi-a venit în minte de cîteva ori să scriu tatii, să mă prefac, ca întîia oară, că m-am schimbat şi mă supun, ca să capăt de la el un ajutor bănesc. Mi-am amintit însă că, bun la inimă cum era, tata mă ţinuse totuşi la popreală şase luni, ca într-o celulă, şi atunci fusesem la cea dintîi greşeală ; acum, după scandalul cu fuga mea de la Saint-Sulpice, eram sigur că se va purta cu mine mult mai aspru. Din învălmăşeala aceasta de

gînduri am ales în sfîrşit unul care îmi linişti pe dată cugetul ; m-am mirat că nu-mi venise mai curînd, şi anume să mă adresez lui Tiberge, prietenul pe care eram sigur să-l găsesc totdeauna însufleţit de rîvna de a-mi fi folositor.

Nimic nu-i mai de admirat şi nu dă mai mult preţ virtuţii decît încrederea cu care baţi la poarta inimii unor oameni al căror caracter sincer îl cunoşti. Simţi că nu te paşte nici o primejdie. Dacă uneori ei nu au putinţa să te ajute, eşti sigur cel puţin că vei fi întîmpinat cu bunătate şi milă Faţă de aceşti prieteni, inima ta, închisă cu grijă celorlalţi oameni, se deschide larg, aşa cum îşi desface petalele floarea, în bătaia soarelui, sub blîndul lui îndemn.

Socoteam că cerul mă ocroteşte, de vreme ce mi-a îndreptat gîndul spre Tiberge tocmai la timp, şi m-am hotărît să fac toate chipurile ca să-l văd neapărat în ziua aceea. M-am întors îndată acasă şi i-am scris un bilet prin care îi fixam un loc potrivit să vorbim. I-am recomandat tăcere şi discreţie, spunîndu-i că-mi făcea prin asta un serviciu din cele mai mari, în situaţia în care mă aflam. Bucuria ce-mi insufla speranţa că-l voi vedea pe Tiberge mi-a şters de pe faţă urmele mîhnirii pe care altfel Manon ar fi observat-o numaidecît. Am vorbit cu ea despre nenorocirea de la Chaillot ca despre un lucru de nimic, un fleac de care nu trebuia să se neliniştească ; şi, Parisul fiind pentru Manon locul cel mai plăcut din lume, nu a fost de loc

supărată auzindu-mă că găsesc nimerit să rămînem pe loc pînă se vor repara la Chaillot micile stricăciuni pricinuite de incendiu. Peste un ceas am primit răspunsul lui Tiberge care îmi făgăduia că vine la locul întîlnirii ; am alergat acolo, plin de nerăbdare. Mă simţeam totuşi puţin ruşinat să mă arăt ochilor unui prieten a cărui singură prezenţă avea să fie o imputare adusă traiului meu dezordonat ; dar bunătatea de inimă ce i-o cunoşteam, precum şi gîndul la Manon, au dat pinteni îndrăznelii mele.

Îl rugasem să vină în grădina de la Palais-Royal. Sosise înaintea mea. Cum m-a zărit, a venit repede să mă îmbrăţişeze ; m-a ţinut strîns în braţe mult timp şi-mi simţii obrazul ud de lacrimile sale. I-am spus că vin cu ruşine înaintea lui, că inima mi-e plină de simţămîntul nerecunoştinţei mele, că-l rugam, mai înainte de toate, să-mi răspundă dacă pot să-l mai numesc prietenul meu, după ce meritasem cu vîrf şi îndesat să pierd stima şi afecţiunea lui. Mi-a răspuns cu toată duioşia în glas că nimic nu l-ar putea face să renunţe la calitatea de prieten, că tocmai nenorocirile mele, sau, dacă-i dau voie să vorbească fără ocol, tocmai greşelile mele şi viaţa dezordonată ce o duc i-au mărit în aceeaşi măsură dragostea pentru mine, dar că dragostea aceasta era amestecată cu o vie durere, aşa cum o simţi pentru o fiinţă scumpă pe care o vezi că se pierde şi nu poţi să o ajuţi.

Ne-am așezat pe o bancă. Oftînd din adîncul inimii, i-am spus :

— Ah, scumpul meu Tiberge, mila iubitoare ce o ai pentru mine trebuie să fie neasemuit de mare, de vreme ce mă asiguri că a crescut pe măsura suferințelor mele. Mi-e rușine să mi le dau pe față, căci, mărturisesc, pricina lor nu e cîtuși de puțin glorioasă ; dar urmările sînt nespus de triste, încît te-ar înduioșa și fără să mă iubești atît de mult.

Mi-a cerut ca o dovadă de prietenie să-i povestesc, fără să ascund nimic, tot ce mi s-a întîmplat de la plecarea din Saint-Sulpice. I-am făcut pe voie și, departe de a îmbrobodi adevărul sau de a căuta să-mi micșorez greșelile ca să le fac mai lesne de iertat, i-am vorbit despre iubirea mea cu tot focul ce-l aprinsese patima în mine. I-am înfățișat-o ca o amarnică lovitură a sorții, a unei sorți crude care tabără să doboare un nevolnic și a cărei îndîrjire, nici înțelepciunii nu-i este cu putință să o prevadă, nici virtuții să se apere de ea. I-am zugrăvit un tablou viu al zbaterilor și temerilor mele, al desperării de care am fost cuprins cu două ceasuri înainte de a-l vedea și în care mă voi cufunda din nou dacă și prietenii mă părăseau tot atît de nemilos ca și soarta ; în sfîrșit, l-am înduioșat așa de mult pe bunul Tiberge încît părea tot atît de îndurerat de mila mea pe cît eram eu de suferințele mele. Nu mai obosea îmbrățișîndu-mă și îndemnîndu-mă să-mi fac curaj și să

mă mîngîi, dar, fiindcă stăruia în părerea lui că trebuie să mă despart de Manon, l-am făcut să înțeleagă că tocmai despărțirea aceasta o priveam drept cea mai mare nenorocire ce mi se putea întîmpla și că eram gata să sufăr orice, nu numai cea mai crîncenă sărăcie, dar și moartea în chinuri, decît să mă supun unui leac mai greu de îndurat decît toate relele la un loc.

— Lămurește-mă atunci, mi-a spus el ; ce fel de ajutor aș putea să-ți dau, dacă la toate sfaturile mele te răzvrătești ?

Nu îndrăzneam să-i mărturisesc că aveam nevoie de punga lui. A înțeles singur în cele din urmă și, după ce mi-a mărturisit că mă înțelege, a rămas îngîndurat cîtva timp, ca un om care se află într-o mare îndoială. Apoi s-a grăbit să-mi spună :

— Să nu crezi că am stat pe gînduri din pricină că mi s-ar fi răcit zelul și prietenia. Dar dă-ți seama în ce cumpănă mă pui : ori să nu-ți dau singurul ajutor ce vrei să primești, ori să-mi calc datoria dacă ți-l dau. Nu înseamnă oare să mă fac părtaș la viața ta de păcat dacă te ajut să stărui pe calea ei ? Totuși — urmă el după o scurtă gîndire — pot să-mi închipui că starea de zbucium în care te-a aruncat sărăcia nu-ți lasă destulă libertate ca să alegi calea cea mai bună ; numai cu liniște în cuget poți prețui cumințenia și adevărul. Am să-ți fac rost de ceva bani. Dă-mi voie însă, scumpe cavalere — adăugă el îmbrățișîndu-mă — să-ți pun o con-

diție, numai una ; îmi vei da adresa ta și mă vei lăsa cel puțin să mă străduiesc a te aduce pe calea virtuții ; calea asta tu o iubești, te-a depărtat de ea numai violența patimii.

M-am învoit din inimă la tot ce dorea și l-am rugat să deplîngă, împreună cu mine, drăceasca răutate a sorții care mă face să nesocotesc sfaturile unui prieten atît de virtuos. M-a condus la un bancher pe care-l cunoștea, acesta mi-a împrumutat o sută de pistoli cu poliță pe numele lui, căci Tiberge nu prea stătea bine în bani peșin. Bogat nu era, cum am mai spus ; beneficiul ce i se dăduse aducea o mie de tăleri anual, dar era primul an și el nu primise încă venitul ; îmi împrumuta astfel banii în contul sumei ce avea de încasat mai tîrziu.

Cîtă generozitate îmi dovedea ! M-am simțit mișcat pînă într-atît că am început să deplîng orbirea fatalului amor care mă făcea să-mi calc toate îndatoririle. Timp de cîteva clipe, virtutea a găsit puterea de a se răzvrăti în inima mea împotriva patimii care mă robise, și, cel puțin într-o străfulgerare de lumină, mi-am văzut întreaga rușine și înjosire a lanțurilor mele. Dar lupta a fost slabă și a durat puțin ; în cer de-aș fi fost, aș fi sărit pe pămînt la vederea Manonei ; cînd m-am aflat din nou lîngă ea, m-am mirat nespus cum de am putut să cred rușinoasă, fie și numai o clipă, o dragoste atît de firească pentru o ființă fermecătoare ca ea.

Manon avea o fire ciudată. Nici o femeie n-a iubit banii mai puțin ca ea ; dar nu putea să-și afle liniștea dacă se temea că-i vor lipsi. Îi trebuiau necontenit plăceri și petreceri. Dacă distracțiile n-ar fi costat nimic, ea nici nu s-ar fi atins de bani. Nici măcar nu întreba cît am cheltuit din banii noștri și cît ne-a mai rămas, totul era să-și petreacă plăcut ziua ; astfel, nefiind nici pătimașă de joc de cărți, nici orbită de fastul celor care cheltuiesc mult, nimic nu era mai ușor decît s-o mulțumești căutîndu-i în fiecare zi petreceri pe gustul ei. Îi era neapărat trebuincios să fie ocupată cu distracții ; fără asta nu puteai să-i prevezi toanele și înclinările. Deși mă iubea din inimă, și eram singurul, după cum recunoștea, care o puteam face să guste din plin dulceața amorului, eram aproape sigur că dragostea ei va slăbi în fața temerilor de sărăcie. Dacă aș fi avut avere, nu cine știe cît de mare, m-ar fi preferat lumii întregi, dar nu mă îndoiam de loc că mă va părăsi pentru un alt B... de îndată ce nu-i voi mai putea oferi decît statornicia mea și credința. M-am hotărît așadar să-mi restrîng cheltuielile mele proprii ca să pot face față la ale ei și mai bine să mă lipsesc eu de toate cele necesare decît să tai din prisosul ei. Mai mult ca orice mă înspăimînta întreținerea caretei ; nu vedeam cum voi putea ține cai și vizitiu. Am dezvăluit domnului Lescaut ce mă supăra. Nu i-am ascuns că am primit o sută de pistoli de la un prieten ; mi-a repetat că, dacă

stărui să-mi încerc norocul la joc, avea oarecare speranțe să fiu admis în Liga cavalerilor de industrie, cu recomandația lui, dar va trebui să jertfesc măcar o sută de franci ca să dau o masă asociaților. Oricît mi-era de scîrbă să înșel pe cineva, m-am lăsat tîrît de cruda nevoie.

Domnul Lescaut m-a prezentat, chiar în acea seară, drept o rudă a sa ; a adăugat că eram cu atît mai dornic de a izbuti, cu cît aveam nevoie de cele mai mari favoruri ale norocului. Totuși, ca să arate că sărăcia mea nu era a unui om de nimic, le-a spus că mă pregăteam să le dau un supeu. Invitația a fost primită. I-am ospătat măreț. Au vorbit o bucată de vreme despre drăgălășenia chipului meu și despre bunele mele înclinări ; erau de părere că se poate aștepta mult de la mine, pentru că avînd în fizionomie ceva care mă arăta drept un om cinstit, nimeni nu va bănui măcar că umblu cu meșteșuguri. La sfîrșit, au adus mulțumiri domnului Lescaut că a procurat ordinului un novice atît de merituos și au însărcinat pe un cavaler de-ai lor să-mi dea, timp de cîteva zile, instrucțiunile necesare. Principalul teatru al strălucitelor mele isprăvi avea să fie hotelul „Transilvania" ; acolo se juca într-o sală faraonul, iar în galerii diferite jocuri de cărți și zaruri. Academia aceasta lucra în folosul prințului de R... care locuia atunci la Clagny și mai toți ofițerii din regimentul lui făceau parte din so-

cietatea noastră. Să mărturisesc, spre rușinea mea, că mi-a trebuit puțin timp ca să-mi însușesc știința profesorului meu ? Căpătasem mai ales multă dibăcie în schimbarea și filarea cărților ; le făceam să dispară atît de ușor sub perechea mea de manșete late, încît luam ochii și celor mai atenți ; am ruinat astfel fără să-mi pese o droaie de jucători cinstiți. Deosebita mea dibăcie a dat pinteni norocului ; în cîteva săptămîni am adunat sume foarte mari, în afară de cele pe care le împărțeam cinstit cu asociații mei. Nu m-am mai temut atunci să-i dezvălui Manonei pierderea de la Chaillot și, ca să o consolez de supărătoarea veste, am închiriat o casă mobilată unde ne-am stabilit cu ifose de bogătași care trăiesc în huzur și siguranță.

Tiberge nu pregetase în acest timp să vină adesea pe la mine. Nu mai sfîrșea făcîndu-mi morală ; mereu și mereu îmi arăta că greșesc față de conștiința, de onoarea, de viitorul meu. Ascultam sfaturile lui cu răbdare de prieten și cu toate că nici gînd n-aveam să le urmez, îi eram recunoscător pentru rîvna ce depunea, știind bine care-i era izvorul. Uneori glumeam pe seama lui, și cînd Manon era de față ; îl îndemnam să nu fie mai scrupulos decît atîția alți preoți și episcopi care se pricepeau de minune să împace un beneficiu eclesiastic cu o amantă.

— Privește — îi ziceam, arătîndu-i ochii iubitei mele — privește și spune-mi dacă există

vreo greşeală pe care n-ar îndreptăţi-o un scop atît de frumos.

El se înarma cu răbdare. A stăruit multă vreme, apoi văzînd că belşugul meu creşte, şi că nu numai că i-am înapoiat cei o sută de pistoli, dar am închiriat o altă casă şi mi-am dublat cheltuielile, ca să mă afund din nou, mai adînc poate, în viaţa de plăceri, şi-a schimbat şi tonul şi purtarea. S-a plîns de nesimţirea mea şi m-a ameninţat cu toate pedepsele cerului, prevestindu-mi o parte din nenorocirile care n-au întîrziat să se abată asupră-mi.

— E peste putinţă — mi-a spus — să-ţi fi venit pe o cale cinstită banii cu care îţi întreţii dezmăţul. I-ai cîştigat pe nedrept şi tot astfel îţi vor fi răpiţi. Te-ar pedepsi dumnezeu şi mai groaznic dacă te-ar lăsa să te bucuri de ei în pace. Toate sfaturile mele — a adăugat el — nu ţi-au folosit; prevăd perfect că în curînd le vei găsi supărătoare. Adio dar, slab şi ingrat prieten. Fie ca plăcerile tale vinovate să se destrame ca umbra. Fie ca belşugul şi banii tăi să piară fără întoarcere! iar tu să rămîi singur şi gol, ca să simţi deşertăciunea bunurilor care te-au ameţit nebuneşte! Atunci mă vei găsi din nou gata să te iubesc şi să te servesc; dar astăzi rup orice legătură cu tine; urăsc viaţa pe care o duci.

Această predică apostolică mi-a ţinut-o în camera mea, de faţă cu Manon. Cînd s-a sculat să plece, am vrut să-l reţin, dar Manon m-a

oprit; a spus că nu era decît un nebun; să-l las să iasă.

Totuşi, vorbele lui m-au tulburat. Îmi însemnez astfel clipele cînd inima mea a simţit pornirea unei întoarceri spre bine, fiindcă acelor clipe le-am datorat mai tîrziu tăria mea în împrejurările cele mai nenorocite ale vieţii. Mîngîierile iubitei mele mi-au risipit într-o clipă mîhnirea pricinuită de această scenă. Ne-am dus înainte traiul nostru, întocmit numai din dragoste şi petreceri. Creşterea bogăţiei ne alipea şi mai strîns unul de celălalt; Venus şi Fortuna n-au avut prozeliţi mai plini de fericire şi amor. O, zei! de ce să numim lumea un sălaş al durerilor cînd trăind poţi să guşti cele mai dulci desfătări. Partea lor slabă este că trec, vai, prea repede. Dacă ar putea dura mereu, ţi-ai mai dori alte fericiri? Au avut şi ale noastre soarta obişnuită, adică au durat puţin şi au fost urmate de o amară căinţă. Cîştigasem la jocul de cărţi sume atît de mari încît mă gîndeam să plasez o parte. Servitorii noştri ştiau ce norocoşi fusesem, cu deosebire valetul meu şi camerista Manonei, faţă de care vorbea fără teamă. Camerista era o fetişcană frumuşică; valetul se îndrăgostise de ea; aveau de-a face cu stăpîni tineri şi îngăduitori, uşor de înşelat după credinţa lor. Şi-au făcut un plan şi l-au îndeplinit întocmai, un plan atît de nefericit pentru noi încît ne-a aruncat într-o stare de plîns din care n-am mai putut să ne ridicăm niciodată.

Într-o seară, cînd domnul Lescaut ne dăduse un supeu, ne-am întors acasă după miezul nopţii. Am strigat pe valet, a strigat şi Manon pe cameristă ; nu s-a ivit nici unul, nici altul. Ni s-a spus că n-au fost văzuţi acasă de pe la ceasurile opt cînd încărcaseră într-o birjă cîteva cufere şi plecaseră spunînd că îndeplinesc o poruncă dată de mine. Am presimţit pe dată o parte din adevăr, dar bănuielile mi-au fost întrecute de ceea ce mi-a fost dat să văd intrînd în camere. Broasca de la birou fusese forţată, banii toţi luaţi, precum şi hainele. Pe cînd mă gîndeam, încremenit, la cele ce s-au întîmplat, Manon veni fuga să mă înştiinţeze că şi în camerele ei au dat iama hoţii. Năpasta ce ne cădea pe cap îmi păru atît de crudă încît numai printr-o dîrză sforţare de judecată m-am putut opri să nu încep să plîng şi să ţip. Teama de a transmite Manonei desperarea mea m-a făcut să iau o înfăţişare liniştită. I-am spus glumind că mă voi răzbuna eu pe vreun prost la hotelul „Transilvania". Dar ea îmi păru atît de lovită de nenorocirea întîmplată, încît mai multă putere a avut tristeţea ei să mă îndurereze şi pe mine, decît bucuria mea prefăcută, să aline mîhnirea ei.

— Sîntem pierduţi ! suspină ea, cu ochii plini de lacrimi.

În zadar m-am silit să-i potolesc durerea cu mîngîieri : îmi curgeau şi mie lacrimile, trădîndu-mi desperarea şi spaima. Într-adevăr, eram

cu totul ruinaţi, nu mai aveam nici o cămaşă. În cele din urmă, am trimis după domnul Lescaut. El m-a sfătuit să mă duc chiar atunci la locotenentul de poliţie şi la prim-magistratul militar al Parisului. M-am dus, dar a fost spre cea mai mare nenorocire a mea; pe lîngă că demersul meu şi cele făcute în urmă de cei doi ofiţeri de justiţie n-au dat roadele dorite, în lipsa mea, Lescaut a avut timp să stea de vorbă cu soră-sa şi să-i insufle o hotărîre scîrnavă. I-a vorbit despre domnul de G... M..., un crai bătrîn care-şi plătea plăcerile cu dărnicie ; i-a jucat atît de viu pe dinaintea ochilor toate foloasele ce le-ar trage dacă s-ar lăsa în mîna lui, încît ameţită cum era de ghinionul nostru, s-a potrivit uşor la tot ce se străduia el să-i bage în cap. Acest onorabil tîrg s-a încheiat înaintea întoarcerii mele ; executarea fusese fixată pe a doua zi, după ce Lescaut ar fi înştiinţat pe domnul de G... M... Pe Lescaut l-am găsit încă acasă, mă aştepta, dar Manon se culcase în camera ei şi poruncise lacheului să-mi spună că are nevoie de odihnă şi mă roagă s-o las singură în noaptea aceea. Lescaut s-a dus, după ce mi-a oferit cîţiva pistoli ; i-am luat.

Se făcuse aproape ceasul patru cînd m-am pus în pat ; şi, stînd să vîntur în minte felurite mijloace de a-mi reface averea, am adormit atît de tîrziu încît n-am putut să mă trezesc a doua zi decît pe la amiază. M-am sculat repede ca să aflu cum se simte Manon ; mi se dădu răspunsul că a ieşit cu o oră înainte, împreună cu

fratele ei care venise să o ia într-o caretă de stradă. Deşi plimbarea aceasta, în tovărăşia lui Lescaut, mi s-a părut că ascunde ceva, m-am silit să-mi ţin în frîu bănuielile. Am lăsat să treacă astfel mai multe ore pe care le-am petrecut citind. În cele din urmă, nemaiputînd să-mi stăpînesc neliniştea, am început să măsor odăile cu paşi mari. În camera Manonei am zărit pe masă o scrisoare pecetluită. Era pe adresa mea şi scrisul, de mîna ei. Am deschis-o cu un tremur de moarte. Iată cam ce cuprindea :

„Îţi jur, scumpul meu cavaler, că tu eşti idolul inimii mele, că numai pe tine în lumea întreagă te pot iubi aşa cum te iubesc. Dar nu vezi şi tu, biet suflet scump, ce prostească virtute este fidelitatea în starea de plîns în care ne găsim ? Crezi că te mai poţi drăgosti cînd îţi lipseşte pîinea ? Foamea mi-ar juca într-o zi un renghi fatal ; mi-aş putea da ultima suflare crezînd că scot un suspin de dragoste. Te ador, bizuie-te pe asta, dar lasă-mi mie cîtva timp grija de a ne reface. Nenorocire celui care-mi va cădea în plasă ! Pentru asta mă zbat, ca să-l fac bogat şi fericit pe cavalerul meu. Fratele îţi va da de ştiri despre Manon a ta ; îţi va spune cît a plîns că e nevoită să te părăsească."

Am rămas, după citirea scrisorii, într-o stare greu de descris, căci nici pînă azi nu-mi dau seama ce simţăminte mi-au răscolit atunci inima. M-am aflat în una din acele stări unice, fără

asemănare cu tot ceea ce ai simţit altădată. N-ai putea să explici aceste stări altor oameni, pentru că ei n-au habar de ele ; tu singur abia le descîlceşti ; fiind unice în felul lor, nu se leagă în memorie cu altele şi nu pot fi nici alăturate de nici un alt simţămînt cunoscut. Totuşi, de orice natură ar fi fost starea mea, desigur că în ea se cuprindea durere, ciudă, gelozie şi ruşine. Bine ar fi fost dacă n-ar fi cuprins şi dragoste, ba mai multă ca oricînd !

„Mă iubeşte, bine, cred — îmi ziceam — dar ce ? n-ar trebui să fie un monstru ca să mă urască ? Ce drepturi pot să existe asupra unei inimi pe care eu să nu le fi dobîndit ? Ce-mi mai rămăsese să fac pentru ea, după toate jertfele mele ? Totuşi m-a părăsit şi nerecunoscătoarea se crede apărată de imputările mele spunîndu-mi că nu încetează de a mă iubi. Se teme că va suferi de foame. Dumnezeule mare ! ce grosolane simţiri ! Şi ce urît răspunde la delicateţea mea ! Nu m-am temut eu, care de bunăvoie mă expun foamei, lipsindu-mă de avere şi de dulceaţa traiului din casa tatălui meu ; eu, care mi-am suprimat şi cele necesare ca să-i satisfac ei capriciile şi toanele. Mă adoră, zice ea. Dacă m-ai adora, ingrato, ştii bine cui i-ai fi cerut sfaturi, sau cel puţin nu m-ai fi părăsit fără să-ţi iei rămas bun. Pe mine să mă întrebi ce crudă durere poţi simţi cînd te desparţi de fiinţa adorată. Ar trebui să-mi fi pierdut mintile ca să fac pasul ăsta de bunăvoie.

Văicărelile mele mi-au fost întrerupte de o vizită la care nu mă aşteptam ; vizita lui Lescaut.

— Călăule — i-am strigat scoţînd sabia din teacă — unde e Manon ? Ce-ai făcut cu ea ?

Furia mea l-a înspăimîntat. Mi-a răspuns cu blîndeţe că dacă astfel primesc eu pe omul care vine să-mi spună că mi-a făcut un mare serviciu, cel mai mare serviciu pe care putea să mi-l facă, atunci se retrage şi nu-mi va mai pune piciorul în casă niciodată. Am alergat la uşă şi am încuiat-o.

— Să nu-ţi închipui — i-am spus întorcîndu-mă spre el — că am să mai fiu păcăliciul dumitale şi ai să mă mai duci de nas cu poveşti. Apără-ţi viaţa sau fă-mă să o găsesc pe Manon.

— Hei ! Iute mai eşti ! răspunse el. Doar de asta am şi venit. Îţi aduc vestea unei fericiri care nici nu ţi-ar trece prin cap şi pentru care vei recunoaşte că-mi datorezi şi mie ceva.

Am cerut să fiu lămurit pe loc. Mi-a povestit că Manon, neputînd îndura teama că va cădea din nou în mizerie şi mai cu seamă gîndul că va fi nevoită să se lipsească de caretă, îl rugase să o prezinte domnului de G... M... care trecea drept un bărbat foarte darnic. Şiretul s-a ferit să-mi spună că sfatul pornise de la el, că el însuşi pregătise surorii sale căile spre acel om.

— Am condus-o la el azi dimineaţă, urmă Lescaut. E un om de ispravă ; a rămas încîntat în totul de Manon şi a invitat-o la ţară ca să-i ţină tovărăşie cîteva zile. Eu — adăugă Lescaut

— am cuprins dintr-o ochire folosul care poate ieşi pentru dumneata din cunoştinţa asta şi cu oarecare dibăcie i-am dat a înţelege bătrînului că Manon suferise pagube nespus de mari ; m-am priceput să-i aţîţ atît de bine dărnicia, încît a şi scos, drept început, două sute de pistoli ; i-am spus că e un dar frumos pentru prezent, dar că în viitor, soră-mea va trebui să facă faţă la mari nevoi, căci îşi luase în sarcină grija unui frate al nostru mai mic, care ne rămăsese pe cap după moartea părinţilor şi, dacă o crede pe Manon vrednică de stima lui, n-are s-o lase să sufere pentru bietul copil pe care ea îl privea ca o jumătate din fiinţa ei. Basmul meu l-a dat gata. Şi-a luat îndatorirea să închirieze o casă comodă pentru dumneata şi Manon, căci dumneata însuţi eşti bietul frăţior orfan. A făgăduit să vă mobileze bine casa şi să vă dea în fiecare lună patru sute de livre, mari şi late, care, dacă socotesc bine, fac patru mii opt sute la sfîrşitul unui an. Înainte de a pleca la ţară, a dat ordin intendentului să caute casa şi să pregătească totul pînă la întoarcerea lui. Atunci ai s-o vezi şi dumneata pe Manon care m-a însărcinat să te sărut de o mie de ori în locul ei şi să te asigur că te iubeşte mai mult ca oricînd.

M-am aşezat pe scaun visînd la bizara întorsătură a sorţii mele. Mă aflam prins între simţăminte potrivnice şi, ca urmare, într-o nesiguranţă căreia era greu să-i pun capăt ; am stat

astfel multă vreme, fără să răspund nimic la întrebările cu care mă pisa Lescaut. Din nou, în clipa aceea, onoarea şi virtutea m-au străpuns cu remuşcări şi ochii minţii mi s-au îndreptat cu suspine către Amiens, către casa părintească, Saint-Sulpice şi toate locurile unde dusesem un trai nevinovat. Ce spaţiu imens mă despărţea de viaţa aceea fericită! O mai vedeam abia mijind, departe, ca o umbră care mă atrăgea cu dorinţe şi păreri de rău, dar prea slabă ca să-mi aţîţe şi sforţarea de a mă apropia.

„Prin ce fatalitate — îmi ziceam — am devenit un răufăcător! Amorul e o pasiune nevinovată; cum de s-a schimbat pentru mine într-un izvor de nenorociri şi necinste? Cine m-ar fi împiedicat să trăiesc în linişte şi virtute cu iubita mea? De ce nu ne-am cununat înainte de a ne lăsa în voia dorinţelor? Tatăl meu, care mă iubea cu atîta duioşie, n-ar fi consimţit oare să ne căsătorim dacă l-aş fi împresurat cu stăruinţele mele drepte? A! tata ar fi îndrăgit-o şi el pe Manon, ca pe o copilă încîntătoare, prea vrednică de a fi soţia fiului său; aş trăi astăzi fericit, aş avea şi dragostea Manonei, şi afecţiunea tatălui meu, şi stima oamenilor cinstiţi, şi binefacerile averii, şi cugetul împăcat. Nenorocită soartă! Ce rol mîrşav mi se propune acum să joc! Cum? să împart cu... Dar mai pot sta în cumpănă, cînd Manon a hotărît astfel, şi dacă nu mă învoiesc, o pierd?

— Domnule Lescaut — am rostit închizînd

strîns pleoapele, ca pentru a depărta de mine dureroasele cugetări — dacă scopul dumitale a fost să-mi faci un bine, primeşte mulţumirile mele. Ai fi putut să alegi o cale mai cinstită, dar tîrgul s-a încheiat, nu-i aşa? Să nu ne mai gîndim decît la foloasele lui şi cum să îndeplinim planul.

Lescaut, după furia mea de la început, urmată de lunga tăcere, nu mai ştia ce să creadă şi a fost încîntat văzînd că iau o altă hotărîre decît aceea de care pesemne se temea. Căci degeaba făcea el pe viteazul, am avut dovezi depline despre asta mai tîrziu.

— Da, da — se grăbi el să-mi răspundă — ţi-am făcut un strasnic serviciu, şi ai să vezi că vom trage mai mari foloase decît te aştepţi.

Am stat apoi să chibzuim în ce mod ne-am putea feri de bănuielile care l-ar cuprinde cine ştie cum pe domnul de G... M... cînd va vedea un „frăţior“ mai mare şi mai în vîrstă decît şi-l închipuise. N-am găsit altceva decît să-mi compun o mutră prostuţă de provincial, să-l fac să creadă că mă pregătesc de intrare în tagma bisericească şi că mă duc la colegiu în fiecare zi. Tot împreună am hotărît să mă îmbrac sărăcăcios prima oară cînd voi fi admis să-l salut. G... M... s-a întors în oraş peste trei-patru zile şi a condus-o el însuşi pe Manon în casa pe care intendentul avusese grija s-o pregătească. Ea a înştiinţat de îndată despre întoarcerea ei pe Lescaut, acesta mi-a adus vestea la

Clubul cărţii digitale 2022

rîndul său şi împreună ne-am dus să o vedem. Babalîcul îndrăgostit plecase.

Cu toată resemnarea cu care mă supusesem voinţei ei, în clipa revederii nu mi-am putut stăpîni zvîcnetul inimii. I-am părut trist şi lînced. Bucuria că o revăd nu putea birui îndurerarea că mă înşelase; ea, dimpotrivă, plutea de fericire că mă vede. M-a mustrat pentru răceala mea; nu m-am putut opri să n-o numesc perfidă, necredincioasă, şi-mi însoţeam vorbele cu oftaturi adînci. A încercat mai întîi să glumească, făcîndu-mă prost, dar văzînd că privirile mi se aţintesc cu aceeaşi tristeţe asupra ei şi înţelegînd greutatea cu care înduram o schimbare atît de potrivnică firii şi dorinţelor mele, a trecut în camera ei de alături. M-am dus după ea o clipă în urmă. Am găsit-o scăldată în lacrimi; am întrebat-o din ce pricină plînge.

— Nu ţi-ar fi greu să înţelegi, mi-a răspuns ea; cum vrei să trăiesc dacă vederea mea nu-ţi mai aduce pe faţă decît durere şi încruntare. Nu m-ai dezmierdat de loc de o oră de cînd eşti aici; în schimb, ai primit mîngîierile mele cu măreţia unui sultan în harem.

— Ascultă, Manon— i-am spus îmbrăţişînd-o — nu pot să-ţi ascund că inima mi-e îndurerată de moarte. Nu mai stau să vorbesc acum de neliniştea ce mi-a iscat-o fuga ta, nici de cruzimea ce ai avut-o să mă părăseşti fără un cuvînt de mîngîiere, după ce ţi-ai petrecut noaptea sin-

gură în pat. Farmecul fiinţei tale m-ar face să uit şi mai multe. Dar crezi tu că pot să mă gîndesc fără suspine şi fără lacrimi — vărsai chiar atunci cîteva — la trista, la nenorocita viaţă pe care vrei să o duc în casa asta? Să lăsăm deoparte originea şi onoarea mea; atît de slabe motive nu se pot lua la întrecere cu o dragoste ca aceea ce ţi-o port. Dar însăşi dragostea aceasta, nu ţi-o închipui oare cum geme, cum suferă că e atît de rău răsplătită, tratată cu atîta cruzime, de o amantă aspră şi nerecunoscătoare?...

Manon m-a întrerupt:

— Uite ce vreau să-ţi spun, cavalere, nu mă mai chinui degeaba cu învinuiri care îmi străpung inima cînd vin de la tine. Văd ce te jigneşte. Sperasem că vei încuviinţa planul prin care am fi putut să ne restabilim puţin averea; şi tocmai ca să te cruţ am pornit la îndeplinirea lui fără să te fac părtaş; dar renunţ la acest plan dacă tu nu-l aprobi.

A adăugat că nu cerea decît puţină bunăvoinţă pentru restul zilei aceleia, că primise de la bătrînul ei adorator două sute de pistoli, dar aştepta să-i mai aducă seara un colier de perle împreună cu alte giuvaere, precum şi o jumătate din pensiunea anuală ce-i făgăduise.

— Lasă-mi numai atîta vreme cît să-mi primesc darurile, a spus ea; îţi jur că nu poate să se laude cu nici o favoare din parte-mi, căci l-am tot amînat pînă la întoarcerea în Paris. E adevărat că mi-a sărutat mîinile mai mult de un

milion de ori ; e drept aşadar să plătească plăcerea asta şi nu va fi prea scump plătită cu cinci sau şase mii de franci dacă proporţionezi preţul cu bogăţiile lui şi cu vîrsta ce-o are.

Hotărîrea Manonei de a-l părăsi pe G... M... mi-a făcut mai multă plăcere decît nădejdea în cele cinci mii de livre. Am putut să recunosc atunci că în sufletul meu nu se pierduse de tot simţul onoarei, deoarece eram atît de mulţumit să ies din mocirla acestei ticăloşii. Dar eram născut pentru bucurii scurte şi dureri de lungă dăinuire. Soarta nu mă izbăvea de căderea într-o prăpastie decît ca să mă arunce în alta. După ce am arătat Manonei, prin mii de dezmierdări, cît mă simţeam de fericit de schimbarea planului ei, i-am spus că trebuie să-l înştiinţăm şi pe domnul Lescaut şi să ne luăm împreună măsurile. Acesta a cîrtit la început, dar cele patru sau cinci mii de livre în bani peşin l-au făcut să intre vesel în vederile noastre. Am hotărît că toţi vom lua masa de seară cu domnul de G... M... şi asta din două pricini : întîia, pentru plăcerea unei scene nostime, în care eu voi avea rolul unui şcolar, frate cu Manon, cealaltă, ca să împiedicăm pe berbantul bătrînel de a-şi lua prea tare vînt faţă cu iubita mea, în virtutea dreptului pe care credea că şi l-a cucerit plătind înainte cu atîta voie bună. Trebuia să ne retragem, eu şi Lescaut, în clipa cînd el va voi să treacă în dormitor, unde socotea să-şi petreacă noaptea, dar Manon mi-a făgăduit că o va pe-

trece cu mine, ieşind din casă în loc să meargă cu el. Lescaut se însărcinase să ţie gata la poartă o caretă. La ceasul hotărît pentru supeu, domnul de G... M... nu s-a lăsat mult aşteptat. Lescaut şi soră-sa l-au primit în sufragerie. Cel dintîi compliment al bătrînului a fost să ofere frumoasei lui un colier, brăţări şi cercei de mărgăritare, podoabe care preţuiau cel puţin o mie de taleri. După asta, i-a numărat suma de două mii patru sute de livre în ludovici de aur : jumătate din pensiunea pe un an. Şi-a presărat darul cu cîteva floricele galante în stilul vechi de curte. Manon n-a putut să-i refuze cîteva sărutări ; socotea că prin asta îşi cucereşte mai vîrtos dreptul asupra banilor ce i se înmînau. Stam la uşă şi ciuleam urechea, aşteptînd ca Lescaut să mă cheme înăuntru. După ce Manon şi-a strîns giuvaerurile şi banii, Lescaut m-a luat de mînă şi ducîndu-mă pînă în faţa domnului de G... M... mi-a poruncit să fac o reverenţă. Am făcut două sau trei, ploconindu-mă pînă la pămînt.

— Scuzaţi, domnule — i-a spus Lescaut — nu-i decît un copil neştiutor. După cum vedeţi, n-a căpătat nici pe departe deprinderi pariziene, dar tragem nădejde să-l dăm pe brazdă. Şi întorcîndu-se spre mine a adăugat : vei avea onoarea să-l întîlneşti deseori aici pe domnul, încearcă să-l iei de model.

Bătrînul craidon părea că se uită la mine cu plăcere. M-a mîngîiat pe obraji cu două-trei păl-

muțe, spunîndu-mi că sînt băiat frumos, dar să umblu cu ochii în patru prin Paris, unde tinerii sînt ușor tîrîți spre desfrîu. Lescaut l-a asigurat că eram din fire atît de cuminte că nu vorbeam decît să mă fac popă și cea mai mare plăcere a mea era să meșteresc bisericuțe.

— Seamănă cu Manon, a mai spus bătrînul apucîndu-mă de bărbie.

Am răspuns, uitîndu-mă ca un nerod:

— Păi da, domnule, că doar carnea mea și a ei se ating de aproape; d-aia o și iubesc pe soră-mea Manon, ca și cum am fi aceeași ființă.

— L-ai auzit? a spus bătrînul către Lescaut. Are ceva în cap băiatul. Păcat că nu s-a frecat mai mult cu oamenii.

— Da' ce, domnule, i-am dat eu înainte cu vorba. Parcă n-am văzut destui oameni, la noi la biserică, ba și mai proști decît mine, și cred că și la Paris oi găsi mulți din ăștia.

— Ia te uită! s-a mirat bătrînul, știi că pentru un flăcăiaș din provincie e minunat ce spune?

Toată convorbirea noastră a mers pe aceeași strună în tot timpul supeului. De cîteva ori Manon, șăgalnică de felul ei, a fost gata să dea drumul unor hohote de rîs și să strice tot. Am adus vorba, pe cînd mîncam, de un bătrîn pățit, craidon înșelat, și astfel i-am istorisit propria lui poveste, prevestindu-i și soarta care-l amenința. Lescaut și Manon tremurau ascultîndu-mă, mai ales cînd am început să descriu și cum arăta

bătrînul acela; era întocmai portretul celui de față, dar amorul propriu l-a împiedicat să se recunoască și, la sfîrșit, cele din urmă trăsături le-am aruncat cu atîta dibăcie, încît el însuși l-a găsit caraghios. Veți vedea îndată că nu fără temei lungesc vorba asupra acestei scene ridicole.

In sfîrșit, fiindcă venise ora culcării, el pomeni ceva de dragoste și nerăbdare. Ne-am retras atunci, eu și Lescaut; pe bătrîn l-a condus în camera de dormit un servitor; în timpul acesta, Manon, pretextînd o nevoie, a ieșit afară și a dat fuga la poartă unde ne oprisem noi. Careta, care aștepta cu trei-patru case mai jos, a înaintat să ne ia. Ne-am depărtat de cartierul acela într-o clipă.

Deși fapta aceasta îmi apărea în ochii mei ca o adevărată șarlatanie, nu mi-o reproșam, totuși, ca fiind cea mai necinstită; mai mult mă mustra cugetul pentru banii ce-i cîștigasem la joc. Dar am profitat tot atît de puțin din amîndouă, și tocmai cea mai ușoară din aceste două fapte rele a fost mai aspru pedepsită. Domnul de G... M... n-a întîrziat să-și dea seama că-l trăsesem pe sfoară. Nu știu dacă a făcut, chiar în acea seară, vreun demers ca să ne găsească; dar a avut destulă trecere ca să nu piardă timp bătînd pe la uși, iar noi, destulă nechibzuință că ne-am bizuit pe întinderea Parisului și pe depărtarea cartierului nostru de al lui. Nu numai că el a fost curînd informat unde locuiam și ce

făceam în prezent; dar a aflat şi cine eram eu, viaţa pe care o dusesem la Paris, vechea legătură a Manonei cu B... şi cum îl înşelase ea, într-un cuvînt a aflat toate părţile scandaloase ale vieţii noastre.

Ca urmare, s-a hotărît să facă totul ca să fim băgaţi la arest şi trataţi nu atît ca nişte criminali, cît drept cei mai mari desfrînaţi.

Eram încă în pat cînd un subofiţer de poliţie a intrat în camera noastră cu o jumătate de duzină de guarzi. Au pus mîna mai întîi pe banii noştri, mai bine zis pe ai lui G... M..., ne-au silit apoi să ne sculăm în mare grabă şi ne-au dus la poartă unde găsirăm două carete; într-una din ele a fost urcată biata Manon, răpită mie fără nici o explicaţie, iar pe mine m-au tîrît cu cealaltă caretă la Saint-Lazare[1]. Numai dacă ai trecut prin astfel de nenorociri, poţi şti în ce desperare te aruncă. Asprii guarzi nu-mi dădură voie nici să o sărut pe Manon, nici să-i spun vreo vorbă. Multă vreme n-am putut afla unde au dus-o. A fost mai degrabă o fericire că n-am ştiut de la început; o catastrofă atît de groaznică m-ar fi făcut să-mi pierd minţile, poate şi viaţa.

Nefericita mea Manon mi-a fost răpită astfel de sub ochi şi dusă într-un loc ascuns, pe care mi-e groază să-l numesc. Ce soartă pentru o făptură atît de fermecătoare, căreia i s-ar fi cuvenit

[1] Închisoare din Paris, pe atunci casă de corecţie condusă de călugări (n.t.).

cel dintîi tron din lume dacă toţi oamenii ar fi privit-o cu ochii mei şi ar fi avut inima mea. Nu s-au purtat sălbatic cu dînsa, dar a fost închisă singură într-o celulă şi condamnată să muncească (atît cît i se hotăra), aceasta fiind o condiţie ca să-şi poată căpăta hrana; şi ce hrană dezgustătoare! N-am aflat acest amănunt decît mult timp în urmă, după ce eu însumi am suferit mai multe luni o aspră şi plictisitoare pedeapsă. Deoarece guarzii n-au numit nici locul unde mă duceau pe mine, mi-am cunoscut soarta abia cînd am ajuns la Saint-Lazare. Aş fi ales mai degrabă moartea în acea clipă, decît leşinul în care mă simţeam gata să cad. Îmi făcusem o părere groaznică despre acea casă. Spaima mi s-a mărit cînd, la poartă, paznicii m-au căutat încă o dată în buzunare, ca să se asigure că nu mi-a rămas vreo armă sau vreun alt mijloc de apărare. Starețul s-a ivit îndată; era înştiinţat de sosirea mea şi m-a salutat cu multă blîndeţe.

— Părinte — i-am spus — fără umiliri! Decît să sufăr o umilire, mai bine îmi dau viaţa de o mie de ori.

— Nu, nu, domnule — mi-a răspuns el — poartă-te şi dumneata bine şi o să fim mulţumiţi unul de altul.

M-a poftit să mă urc într-o cameră de sus; l-am urmat fără cîrtire. Guarzii ne-au însoţit pînă la uşă; starețul a intrat cu mine şi lor le-a făcut semn să plece.

— Cum văd, sînt prizonierul dumneavoastră, i-am zis. Ei bine, părinte, ce aveţi de gînd cu mine ?

S-a declarat încîntat că mă vede vorbind cu judecată, mi-a spus că datoria lui era să-mi insufle dragoste de virtute şi de religie, iar a mea să dau ascultare sfaturilor şi îndemnurilor lui ; numai să vreau să-i întorc cît de cît atenţiile ce le va avea pentru mine şi voi găsi destulă plăcere în singurătatea mea.

— A ! plăcere ! am suspinat. Nu ştiţi, părinte că mie un singur lucru poate să-mi mai facă plăcere.

— Ba ştiu, a răspuns el. Dar trag nădejde că înclinarea dumitale se va schimba.

Vorbele acestea m-au făcut să înţeleg că îmi cunoştea aventurile şi poate şi numele. L-am rugat să mă lămurească. Mi-a spus că bineînţeles era informat despre toate.

Pentru mine, aceasta a fost cea mai aspră dintre toate pedepsele. M-am pornit pe plîns ; am vărsat un rîu de lacrimi, dînd toate semnele celei mai cumplite desperări. Nu izbuteam să mă mîngîi de umilinţa că voi ajunge de batjocura tuturor celor care mă cunoşteau, şi ruşinea familiei. Am trăit opt zile în cea mai cumplită descurajare, fără să pot să ascult pe nimeni, nici să mă gîndesc la altceva decît la ocara abătută pe capul meu. Nici gîndul la Manon nu-mi mai putea spori o durere atît de mare ; păstram amintirea ei în minte, dar numai ca un simţămînt care

precedase această nouă suferinţă ; stăpînă peste sufletul meu era acum ruşinea, o ruşine care-mi zăpăcea mintile.

Puţine persoane cunosc forţa acestor porniri ale inimii. Îndeobşte oamenii sînt supuşi numai la patru sau cinci pasiuni, în cercul cărora îşi trăiesc viaţa, şi la care se reduc toate frămîntările lor. Luaţi-le amorul şi ura, plăcerea şi durerea, speranţa şi teama, şi ei nu mai simt nimic. Dar caracterele mai nobile pot fi mişcate în mii de feluri. S-ar părea că au mai mult de cinci simţuri, că pot primi idei şi senzaţii care depăşesc marginile obişnuite ale naturii ; şi fiindcă au constiinta grandorii care-i înalţă deasupra a tot ce-i vulgar, de nimic altceva nu sînt mai mîndri. Iată pricina pentru care oamenii aceştia îndură atît de greu disprețul şi batiocura, iată de ce ruşinea este pentru ei una din pasiunile cele mai violente.

Sufeream de această tristă superioritate la Saint-Lazare. Tristeţea mea i-a părut stareţului atît de copleşitoare, încît, temîndu-se de urmări, a crezut de datoria lui să-mi arate multă blîndeţe şi îngăduinţă. Mă vizita de două şi de trei ori pe zi ; mă lua adesea cu el să dăm o raită prin grădină ; mereu plin de zel îmi dădea îndemnuri şi sfaturi spre binele meu. Le primeam cu o supunere blîndă, îi arătam recunoştinţă, iar el trăgea nădejde că mă va converti.

— Eşti din fire atît de blajin şi de binevoitor — mi-a spus el într-o zi — încît nu pot în-

telege dezordinile de care eşti învinuit. Două lucruri mă miră: întîi, cum înzestrat cu atît de frumoase calităţi te-ai putut deda desfrîului, şi celălalt, care mă uimeşte şi mai mult, cum poţi asculta cu atîta voie bună sfaturile şi învăţăturile mele, după ce ai trăit mai mulţi ani cu deprinderi de dezmăţ. Dacă e pocăinţă, atunci eşti un luminos exemplu de puterea milosîrdiei cereşti, dacă e bunătate firească, atunci fondul caracterului dumitale e minunat şi mă face să sper că nu va mai fi nevoie să te ţinem mult aici, pînă să te putem aduce pe făgaşul unei vieţi cinstite şi regulate.

Am fost încîntat văzînd că are o părere atît de bună despre mine. M-am hotărît să i-o întăresc şi mai mult printr-o purtare care să-l mulţumească pe deplin, încredinţat fiind că era mijlocul cel mai sigur ca să-mi scurtez timpul de arest. I-am cerut cărţi; m-a lăsat să aleg ce voiam şi a rămas mirat văzînd că mă hotărăsc pentru autori serioşi. M-am prefăcut că-i studiez cu cea mai mare rîvnă; în felul acesta dădeam starețului, cu orice prilej, dovezi de schimbarea mea, aşa cum o dorea el.

Totuşi schimbarea nu era decît părelnică. Trebuie să mărturisesc că am jucat la Saint-Lazare rolul unui ipocrit. În loc să studiez, cînd rămîneam singur, îmi treceam vremea gemînd şi tînguindu-mă de vrăjmăşia sorţii; blestemam închisoarea şi tirania care mă ţinea acolo. Cînd se întîmpla să scutur puţin deznădejdea în care

mă azvîrlise ruşinea, cădeam iarăşi în gheara suferinţelor de dragoste. Lipsa Manonei, nesiguranţa de soarta ei, teama că poate n-o voi mai vedea niciodată, numai aceste gînduri mi se învîrtejeau atunci în creier. Mi-o imaginam în braţele lui G... M... (gîndul acesta l-am avut de la început), căci departe de a bănui că a supus-o la aceeaşi pedeapsă ca şi pe mine, eram încredinţat că m-a dat în lături numai ca să o poată iubi el netulburat. Astfel îmi treceam zilele şi nopţile; îmi părea că durează o eternitate; nu speram să scap astfel decît prin prefăcătorie; observam cu grijă faţa starețului în timp ce cuvînta, ca să înţeleg ce gîndea despre mine; din dorinţa de a-i plăcea îmi făcusem o materie de studiu, ca faţă de cel care avea puterea să-mi hotărască soarta. Mi-a fost uşor să recunosc că-mi era perfect binevoitor şi nu m-am mai îndoit că va fi bucuros să mă servească.

Într-o zi, mi-am luat îndrăzneala să-l întreb dacă eliberarea mea atîrna de el. Mi-a răspuns că stăpîn absolut nu era, dar avea nădejde că, pe mărturia lui, domnul de G... M..., după cererea căruia mă arestase locotenentul-general de poliţie, va consimţi să mi se redea libertatea.

— Pot oare să-mi închipui — am urmat încetişor — că aceste două luni de arest ce le-am îndurat îi vor părea o ispăşire îndestulătoare?

Mi-a făgăduit să-i vorbească, dacă aşa doream. L-am rugat stăruitor să-mi facă acest bine. Două zile în urmă m-a înştiinţat că

G... M... a fost atît de mișcat de vorbele bune ce le auzise de la el despre mine, încît, nu numai că părea înclinat să mă lase la lumina zilei, dar arătase multă dorință să mă cunoască mai de aproape și se gîndea să-mi facă o vizită în închisoarea mea.

Deși vederea lui nu putea să-mi fie plăcută, am primit vestea ca un semn că intrasem pe calea libertății.

A venit, într-adevăr, la Saint-Lazare. Mi s-a părut mai impunător și mai puțin prost ca acasă la Manon. Mi-a ținut un logos cu tîlc asupra proastei mele purtări. A adăugat, pesemne ca să-și justifice propriul lui dezmăț, că tot omul are slăbiciuni și că îi este îngăduit să-și procure unele plăceri pe care trupul le cere, dar că potlogăriile și minciuna mișelnică nu merită decît pedeapsă. Îl ascultam cu o mutră supusă care păru a-l mulțumi; nu mă arătai jignit nici cînd el făcu cîteva glume batjocoritoare pe seama frăției mele cu Lescaut și Manon și a bisericuțelor pe care trebuie să le fi meșterit în număr mare la Saint-Lazare, de vreme ce găseam atîta plăcere în pioasa îndeletnicire. Dar totdeodată i-a scăpat din gură, spre nefericirea lui și a mea, că și Manon trebuie să fi făcut bisericuțe deastea frumușele la „Hôpital". Cu toate că numele acestei închisori de femei m-a cutremurat de groază, am mai avut puterea să-l rog cu blîndețe pe G... M... să mă lămurească.

— Hei, da — a răspuns el — de două luni învață regulile cuviinței acolo la „Hôpital", și-i doresc să fi tras tot atîta folos ca dumneata aici la Saint-Lazare.

De-aș fi fost amenințat cu închisoarea pe viață sau chiar moartea de s-ar fi ivit înainte-mi, nu mi-aș fi putut stăpîni furia la auzul îngrozitoarei vești. M-am aruncat asupra lui cu turbare de nebun, încît mi-am sleit dintr-o dată jumătate din putere. Tot mi-a mai rămas însă destulă ca să-l răstorn jos și să-l apuc de beregată. L-aș fi gîtuit, dacă zgomotul căderii și cîteva țipete ascuțite cărora strînsoarea mea abia le-a dat drumul, n-ar fi atras în cameră pe stareț și cîțiva călugări. Ei l-au scăpat din mîinile mele. Eu însumi îmi pierdusem forțele și abia îmi mai trăgeam sufletul.

— O, dumnezeule! gemeam printre suspine; dreptate cerească! mai pot trăi oare după asemenea mîrșăvie?

Am vrut să mă arunc din nou asupra barbarului care-mi dăduse o lovitură de moarte. Cei de față m-au oprit. Desperarea mea, țipetele și plînsetele mele întreceau orice v-ați putea închipui. Mă zbăteam ca un neom, încît toți cei de față, care nu cunoșteau pricina turbării mele, se priveau unii pe alții cu tot atîta groază cît și mirare. Domnul de G... M... își îndrepta în acest timp peruca și cravata și de ciudă că fusese maltratat astfel, porunci starețului să mă țină mai din scurt și să-mi aplice toate

pedepsele care făcuseră faima casei Saint-Lazare.

— Nu, domnule — l-a înfruntat atunci starețul — nu ne purtăm în felul acesta cu tinerii de familie ca domnul cavaler. Mai ales că de obicei e blînd și supus; aproape nu-mi vine să cred că a sărit la bătaie fără pricini îndreptățite.

Răspunsul l-a scos cu totul din țîțîni pe domnul de G... M... A plecat amenințînd pe stareț că-l va pune cu botul pe labe, și pe el, și pe mine, și pe toți care ar îndrăzni să-i stea împotrivă.

Starețul a lăsat pe călugări să-l conducă și el a rămas cu mine. M-a rugat stăruitor să-i istorisesc numaidecît ce se întîmplase.

— Ah, părinte — i-am spus, plîngînd mereu ca un copil — închipuiește-ți cruzimea cea mai cumplită, închipuiește-ți barbaria cea mai josnică, aceasta e fapta pe care nemernicul de G... M... a avut lașitatea să o comită. Ah! mi-a străpuns inima. N-am să-mi viu în fire niciodată... Vreau să-ți povestesc tot, am adăugat, hohotind mereu de plîns. Ești un om bun, îți va fi milă de mine.

I-am istorisit pe scurt povestea dragostei vechi și de neînvins ce mă lega de Manon, i-am descris situația înfloritoare în care ne aflam înainte de a fi despuiați de proprii noștri servitori, i-am vorbit despre propunerile făcute de G... M... iubitei mele, cum s-a încheiat tîrgul și felul în

care a fost rupt. E drept că am înfățișat totul în felul cel mai favorabil nouă.

— Iată — am urmat — de unde se trage rîvna depusă de domnul de G... M... chipurile pentru convertirea mea. Cu trecerea de care se bucură, m-a putut închide aici dintr-o simplă dorință de răzbunare. L-aș ierta, părinte, dar asta nu-i tot; a ridicat-o și pe ea, cea mai scumpă jumătate a ființei mele, da, a avut cruzimea asta, i-a făcut rușinea să o închidă la „Hôpital", și a mai avut nerușinarea să-mi dea vestea el însuși, adineauri. La „Hôpital", părinte! O, cerule, Manon, fermecătoarea mea iubită, domnița mea, băgată la „Hôpital" ca cea mai mîrșavă femeie pierdută! Unde aș găsi destulă tărie ca să nu mor de rușine și de durere!

Văzîndu-mă în așa hal de suferință, bunul stareț s-a străduit să mi-o aline. Mi-a spus că aventura mea o cunoaște sub altă față de cum i-o povestisem eu; în adevăr, știa că duc o viață dezordonată, dar își închipuise că domnul de G... M... se interesase de mine numai din stimă și prietenie pentru familia mea; toate lămuririle ce-i dăduse băteau în struna asta; dar ceea ce afla acum de la mine schimba lucrurile cu totul și nu se îndoia că raportul amănunțit pe care intenționa să-l facă domnului locotenent-general de poliție va contribui la eliberarea mea. M-a întrebat apoi de ce nu m-am gîndit să-mi vestesc familia, de vreme ce ea n-a fost părtașă la închiderea mea. Am găsit un

răspuns mulțumitor la această întrebare căutînd cîteva motive în durerea ce mă temeam să i-o pricinuiesc tatii și în rușinea ce aș fi resimțit eu însumi. În cele din urmă mi-a făgăduit să se ducă chiar atunci la locotenentul-general de poliție, chiar dacă ar fi fost numai ca să preîntîmpinăm vreun rău încă mai mare din partea domnului de G... M... care ieșise de aici în toane rele și era destul de puternic ca să se facă temut.

Am așteptat întoarcerea starețului cu zbuciumul unui nenorocit în ajunul sentinței. Pentru mine era un chin de nedescris să mi-o închipui pe Manon la „Hôpital". În afară de mîrșava faimă a acestei pușcării nu știam cum era tratată; îmi aminteam unele amănunte auzite despre casa aceea a groazei, orori care îmi răscoleau furiile. Eram atît de hotărît să-i sar în ajutor, cu orice risc și prin orice mijloc, încît aș fi dat foc stăreției dacă altfel n-aș fi putut ieși. Am stat așadar să chibzuiesc pe ce căi să apuc dacă se va întîmpla să mai fiu ținut închis, împotriva voinței mele. Mi-am pus mintea la încercare; am luat la rînd toate posibilitățile, dar n-am găsit nimic care să-mi asigure o evadare fără primejdii și m-am temut că, după o încercare neizbutită, mă vor ține la carceră. Aveam cîțiva prieteni de la care aș fi putut nădăjdui un ajutor, dar prin ce mijloc să le aduc la cunoștință situația mea? În cele din urmă m-am oprit asupra unui plan pe care-l crezui destul de

dibaci înjghebat ca să izbutească; l-am lăsat deoparte deocamdată, ca să-l întocmesc mai amănunțit după întoarcerea starețului, dacă va mai fi nevoie, adică în cazul că demersul acestuia va fi fost zadarnic. Starețul s-a întors curînd. Nu i-am zărit însă pe față semnele de bucurie care însoțesc o veste bună.

— I-am vorbit domnului locotenent-general de poliție — mi-a spus el — dar am ajuns prea tîrziu. Domnul de G... M..., cum a plecat de aici s-a dus glonț la el și i-a înșirat atîtea vorbe rele despre dumneata încît se pregătea să-mi trimită noi ordine ca să te țin mai strîns. Îndată însă ce l-am făcut să afle cum stau lucrurile, mi-a părut mult mai îmblînzit; a rîs puțin de neînfrînarea acelui moșulică de G... M...; mi-a spus totuși că e nevoit să-i dea o satisfacție, astfel că șase luni tot trebuie să stai aici, mai ales că, a adăugat el, șederea la noi nu poate decît să-ți folosească. Mi-a dat în grijă să fii bine tratat și te asigur că din partea mea n-ai să ai de ce să te plîngi.

Istorisirea blajinului stareț a fost destul de lungă ca să-mi lase timp să mă gîndesc. Mi-am dat seama că-mi pun în primejdie tot planul dacă mă dovedesc prea grăbit să-mi capăt libertatea. I-am spus, dimpotrivă, că deoarece trebuie să mai rămîn, simt o dulce mîngîiere avînd măcar stima lui. Păstrîndu-mi cumpătul l-am rugat apoi să-mi facă un serviciu, fără însemnătate pentru nimeni, dar care m-ar liniști

mult, şi anume, să înştiinţeze pe un prieten al meu, un sfînt preot care locuia la Saint-Sulpice, că mă aflu la Saint-Lazare, şi să-mi permită să primesc vizita lui din cînd în cînd. Favoarea aceasta mi-a fost acordată fără zăbavă. Era vorba de amicul meu Tiberge; nu doar că aşteptam de la el ajutorul trebuincios eliberării mele, dar avea să pună şi el umărul, fără măcar să-şi dea seama ce face. Într-un cuvînt, iată care era planul meu; voiam să-i scriu lui Lescaut şi să-l însărcinez pe el şi pe prietenii noştri comuni să-mi dea drumul. Primul hop de trecut era să ajungă scrisoarea în mîna lui Lescaut; serviciul acesta trebuia să mi-l facă Tiberge. Dar fiindcă el ştia că acesta era fratele iubitei mele, m-am temut că nu va voi să ia asupră-şi acest comision. Atunci iată ce m-am gîndit: să închid plicul către Lescaut într-alt plic adresat unui prieten al meu de încredere pe care să-l rog să-l ducă repede pe cel dintîi la adresă; trebuia neapărat să dau ochii cu Lescaut, pentru a pune împreună la cale măsurile de luat; îi scriam astfel să vină la Saint-Lazare şi să ceară voie să mă vadă dîndu-se drept fratele meu mai mare, anume sosit la Paris ca să ia cunoştinţă de faptele mele. Am lăsat deci să mă înţeleg cu el asupra mijloacelor ce ne vor părea mai repezi şi mai sigure. Starețul, de partea lui, a înştiinţat pe Tiberge că doream să-i vorbesc. Credinciosul meu prieten nu mă pierduse cu totul din vedere,

aflase despre aventura mea, ştia că eram la Saint-Lazare şi poate că nu-i părea rău de năpasta care mă lovise, crezînd-o în stare să mă aducă pe calea datoriei. A venit numaidecît la mine.

Convorbirea noastră a fost cît se poate de prietenoasă. Tiberge ţinea să-mi cunoască gîndurile; i-am deschis larg inima, tăinuindu-i numai planul fugii mele.

— În ochii tăi, scumpul meu prieten, nu vreau să par ce nu sînt, i-am spus. Dacă nădăjduiai să găseşti aci un amic înţelepţit şi cu dorinţele potolite, un uşuratic trezit de pedepsele cerului, într-un cuvînt, o inimă eliberată din lanţurile dragostei, sătulă de farmecele Manonei, îţi făceai o prea bună părere despre mine. Mă găseşti tot aşa cum m-ai lăsat acum patru luni: tot atît de îndrăgostit şi la fel de nefericit din pricina acestui amor fatal în care îmi caut fericirea vieţii fără să ostenesc.

Mi-a răspuns că mărturisirea aceasta mă face de neiertat, că şi alţii păcătuiau, amăgiţi şi îmbătaţi de falsa fericire a viciului, pînă într-atît că-l preferau sus şi tare virtuţii, dar pe ei, cel puţin, îi tîrau nălucirile fericirii dorite, erau victimele aparenţei, în timp ce mie femeia iubită nu-mi aduce decît păcat şi năpaste, deci, dacă alunec cu voinţă în prăpastia nenorocirii şi a crimei, el vede în asta o contrazicere de idei şi de purtări care nu face cinste judecăţii mele.

— Tiberge ! i-am spus, ce uşor poţi să învingi cînd atacurile rămîn fără împotrivire. Lasă-mă să raţionez la rîndul meu .Poţi pretinde că ceea ce numeşti tu fericirea în virtute dăinuie fără suferinţe, fără piedici şi nelinişte ? Ce nume dai atunci închisorilor, crucificărilor, supliciilor tiranilor ? Ai să repeţi, ca misticii, că tot ce chinuieşte trupul devine o fericire pentru suflet? N-ai îndrăzni, e un paradox fără noimă. Fericirea pe care mi-o tot arăţi este amestecată deci cu mii de suferinţe, sau, vorbind mai drept, nu-i decît o ţesătură de nenorociri prin firele căreia te sileşti să străbaţi spre fericire. Atunci, dacă puterea imaginaţiei te face să găseşti plăcere în înseşi relele acestea, dat fiind că speri să ajungi prin ele la un capăt fericit, de ce vezi la mine contrazicere şi nebunie într-o înclinare asemănătoare ? O iubesc pe Manon, şi prin mii de suferinţe tind să trăiesc fericit şi liniştit lîngă ea. Calea pe care merg e tulburată, dar speranţa de a ajunge la liman împrăştie durerea. Şi află că numai cu o singură clipă petrecută lîngă iubita mea mă voi socoti despăgubit de toate supărările prin care trec ca să o am. Totul mi se pare aşadar la fel şi dinspre partea ta şi dinspre a mea, sau, dacă-i vorba de vreo deosebire, apoi ea vine în sprijinul meu, căci fericirea pe care eu o caut e apropiată, pe cînd cealaltă e tare departe. A mea e de aceeaşi natură cu suferinţele, adică o poate simţi şi trupul, iar cealaltă e de o natură necu-

noscută, pe care numai puterea credinţei o încheagă.

Tiberge s-a îngrozit auzind cum raţionez. Dîndu-se îndărăt cu doi paşi mi-a spus încruntîndu-se că vorbele mele, nu numai că jignesc bunul-simţ dar alcătuiau un sofism de nelegiuire şi necredinţă — şi a adăugat: „să compari capătul suferinţelor tale cu acela propus de religie este o idee din cele mai uşuratice şi mai monstruoase".

— Mărturisesc — i-am răspuns — că nu e fără cusur, dar bagă de seamă că nu asupra ei se îndreaptă raţionamentul meu. Am urmărit să explic ceea ce tu priveşti ca o contrazicere în stăruinţa mea pentru un amor nefericit, şi cred că am dovedit perfect că, dacă în adevăr este una, tu n-ai putea să o înlături mai mult decît mine. Numai din unghiul acesta de vedere am arătat că lucrurile se aseamănă, şi părerea aceasta mi-o susţin. Îmi vei răspunde oare că scopul final al virtuţii este infinit superior celui al dragostei ? Cine ar spune că nu-i aşa ? Dar despre asta e vorba ? Sau despre puterea ce o au şi una şi alta de a ne face să îndurăm suferinţele. Să judecăm acum lucrurile după urmări. Cîţi dezertori poţi număra de pe tărîmul severei virtuţi şi cît de puţini de pe acela al amorului ? Poţi răspunde iarăşi că dacă există suferinţe şi pe calea binelui, ele nu sînt de neînlăturat şi nici necesare, că astăzi nu mai există tirani şi crucificări, că sumedenie de oameni virtuoşi duc o viaţă bună şi liniştită. Îţi voi spune atunci că

sînt şi amoruri paşnice şi norocoase, şi iată şi altă diferenţă care vine cu tărie în sprijinul meu, anume că amorul, deşi te înşală adesea, cel puţin nu-ţi făgăduieşte decît satisfacţii şi bucurii, pe cînd religia pretinde practici triste şi umilitoare.

Nu te înspăimînta, am adăugat, văzîndu-l că se întunecă de mîhnire. Singurul lucru pe care vreau să-l scot în lumină e acesta: ca să dezgusti o inimă omenească de dragoste, cea mai proastă metodă este să-i defăimezi plăcerile şi să-i făgăduieşti mai multă fericire pe calea virtuţii. Aşa cum sîntem făcuţi noi oamenii, un lucru e sigur: fericirea noastră stă în plăcere; desfid pe oricine să-şi facă altă idee. Iar inima nu are nevoie să se întrebe mult ca să simtă că dintre toate plăcerile, cele mai dulci sînt acele ale dragostei. Inima îşi dă curînd seama că e înşelată cînd i se făgăduiesc altele, mai pline de farmec, şi pe urmă nu se mai încrede nici în cele mai sigure promisiuni. Predicatori, voi care vreţi să mă cîrmiţi pe calea virtuţii, spuneţi-mi că această cale e neapărat necesară, dar să nu-mi ascundeţi cît e de severă şi de anevoioasă. Vă îngădui să stabiliţi că desfătările amorului sînt trecătoare, că sînt oprite, că vor fi urmate de suferinţe veşnice şi, ceea ce mă va impresiona mai mult, că renunţarea la ele va fi cu atît mai măreţ răsplătită cu cît acele bucurii jertfite vor fi fost mai dulci şi mai pline de farmec, dar mărturisiţi în acelaşi timp că aşa cum e plămădită inima noastră, numai ele ne dăruiesc aci pe pămînt fericirea desăvîrşită.

Partea din urmă a cuvîntării mele l-a înviorat pe Tiberge. S-a învoit că era ceva adevărat în gîndurile mele. Singura obiecţie pe care a adăugat-o a fost să mă întrebe de ce nu-mi urmez propriile principii, jertfindu-mi dragostea în nădejdea acelei răsplăţi, despre care îmi făceam o idee atît de înaltă.

— O, dragul meu! i-am răspuns. Ăsta-i punctul meu slab. Recunosc, vai, că ar fi de datoria mea să-mi croiesc fapta după vorbă, dar stă oare asta în putinţa mea? De cîte ajutoare dinafară n-aş avea nevoie ca să uit farmecele iubitei mele!

— Dumnezeu să mă ierte, mi-a răspuns Tiberge. Mi se pare că ai devenit jansenist [1].

— Nu ştiu ce am devenit şi nu văd tocmai limpede ce ar trebui să devin, dar de simţit, simt prea bine cît adevăr e în doctrina aceea.

Convorbirea noastră a avut totuşi o urmare, a reînviat mila prietenului meu pentru mine. El a înţeles că în viaţa mea dezordonată se află mai multă slăbiciune decît porniri rele. Prietenia lui s-a simţit îmboldită, în urmă, să-mi vină mai mult în ajutor; fără el aş fi pierit, fără îndoială. Totuşi, nu i-am pomenit nimic despre planul de fugă din Saint-Lazare. L-am rugat numai să-mi

[1] Jansenism, doctrina lui Jansenius, teolog olandez (1585—1638), prin care nu se recunoaşte omului liberul-arbitru, aşa cum profesează catolicii (n.t.).

ducă scrisoarea ; o pregătisem înainte de venirea lui şi i-am dat destule motive ca să întăresc nevoia acestei misive. S-a ţinut de cuvînt şi a predat-o ; înainte de sfîrşitul zilei, a primit şi Lescaut plicul băgat înăuntru, adresat lui.

A doua zi a şi venit să mă vadă, trecînd fără greutate sub numele fratelui meu. Am simţit o bucurie nespusă cînd l-am văzut intrînd în camera mea. M-am dus să închid uşa cu cheia.

— Să nu pierdem nici o clipă, i-am spus ; dă-mi noutăţi despre Manon şi dă-mi şi un sfat bun ca să-mi frîng lanţurile.

M-a asigurat că nu şi-a mai văzut sora din ajunul zilei în care am fost închis ; că n-a aflat despre soarta ei şi a mea decît după multă alergătură şi cercetări ; că s-a dus şi la „Hôpital" de două-trei ori, dar nu i s-a dat voie să-i vorbească.

— Nenorocitule G...M... — am strigat — ai să-mi plăteşti scump asta !

— În privinţa eliberării tale — a urmat Lescaut — treaba asta e mai puţin uşoară decît crezi. Aseară am stat cîteva ore, împreună cu doi prieteni ai mei, ca să cercetăm casa asta pe dinafară şi ne-am dat seama că dat fiind că ferestrele tale dau într-o curte înconjurată de clădiri, aşa cum mi-ai scris, ar fi greu de tot să te scoatem de acolo. Şi-apoi eşti şi la etajul al treilea şi nu putem să introducem aici nici scări, nici frînghii. Nu văd prin urmare nici un chip de scă-

pare dinafară. Trebuie să găseşti un marafet, ceva, aici, în casă.

— Nu — i-am răspuns — am examinat tot, mai ales de cînd arestul meu e mai puţin aspru, prin bunăvoinţa stareţului. Uşa camerei nu-mi mai stă încuiată, am toată libertatea să mă plimb prin galeriile călugărilor. Dar scările sînt toate astupate cu uşi grele care rămîn închise cu cheia zi şi noapte, astfel că e peste putinţă să scap numai prin dibăcia mea. A, stai ! am exclamat, străbătut de un gînd şi întîrziind puţin asupra lui, căci mi se părea minunat ; ai putea să-mi aduci un pistol ?

— Nimic mai uşor — a răspuns Lescaut — dar ce, vrei să ucizi pe cineva ?

L-am asigurat că atît de departe de mine era gîndul de omor, încît nici măcar nu era nevoie să fie încărcat pistolul.

— Adu-mi-l mîine — am adăugat — şi caută să te afli, negreşit, seara la unsprezece, peste drum de poarta clădirii, împreună cu doi sau trei prieteni de-ai noştri. Am nădejdea să pot veni la voi.

M-a năpădit cu întrebări ca să afle mai mult, dar i-a fost degeaba osteneala. I-am spus că o ispravă ca asta, aşa cum mi se înfiripa mie în gînd, nu poate părea cuminte decît după ce a izbutit. L-am rugat să-şi scurteze vizita ca să poată intra mai uşor a doua zi. A fost primit cu tot atît de puţină greutate ca şi întîia oară. În-

fățișarea lui era atît de gravă, încît nimeni nu și-ar fi închipuit că nu-i un om de onoare.

Cînd mi-am văzut în mîini unealta libertății mele, aproape că nu m-am îndoit de izbînda planului. Era îndrăzneț, nebunesc, dar de ce n-aș fi fost în stare cu motivele ce mă însuflețeau? Observasem, din ziua de cînd mi se îngăduia să ies din cameră și să mă plimb prin galerii, că portarul aducea zilnic starețului, seara, cheile de la toate ușile și după aceea se lăsa o tăcere adîncă în toată casa, semn că toți s-au retras în chiliile lor. Puteam fără piedică să trec, printr-o galerie de comunicație, din camera mea în aceea a starețului. Hotărîsem să-i iau cheile, înspăimîntîndu-l cu pistolul dacă se împotrivea și să mă servesc de el ca să ies în stradă. Am așteptat cu nerăbdare clipa potrivită. Portarul a venit, ca de obicei, pe la ceasurile nouă. Am lăsat să mai treacă o oră, ca să fiu sigur că toți călugării și servitorii au adormit. Și am plecat, cu arma într-o mînă și cu lumînarea aprinsă în cealaltă. Am bătut încetișor la ușa starețului ca să-l trezesc fără gălăgie. La a doua bătaie m-a auzit și închipuindu-și desigur că bate vreun călugăr care se simțea rău și avea nevoie să fie ajutorat, s-a sculat din pat să deschidă. A avut totuși prevederea să întrebe prin ușă cine este și ce vrea. Am fost nevoit să-mi spun numele, dar mi-am luat un ton plîngăreț ca să-l fac să creadă că mă simt rău.

— Ha, dumneata ești, fiule, mi-a spus deschizînd ușa. Ce te aduce la mine atît de tîrziu?

Am intrat înăuntru, l-am tras în colțul cel mai îndepărtat de ușă și i-am spus răspicat că mi-e peste putință să mai stau la Saint-Lazare, că noaptea e prielnică pentru a ieși fără să fiu văzut, și că mă încredeam în prietenia lui, nădăjduind că va consimți să-mi deschidă ușa sau să-mi dea cheile ca să le deschid eu.

Încrederea ce-o arătam îl lua pe nepregătite. A rămas cîtva timp cu ochii ațintiți asupra mea, fără să-mi răspundă. Cum n-aveam vreme de pierdut, am început din nou vorba; i-am spus că sînt foarte mișcat de bunătatea ce-mi arătase, dar că libertatea fiind cel mai de preț dintre toate bunurile, mai ales pentru mine căruia îi fusese răpită pe nedrept, eram hotărît să mi-o capăt chiar în acea noapte, cu orice preț, și de teamă să nu-i vină pofta să ridice glasul ca să cheme pe cineva, i-am jucat în lumină vrednicul temei de tăcere pe care-l țineam sub haina mea strînsă pe corp.

— Un pistol? a tresărit el. Cum, fiule, vrei să-mi ridici viața? Așa mă răsplătești pentru stima și considerația ce ți-am arătat?

— Ferească dumnezeu, părinte, i-am răspuns. Ești prea deștept și ai prea multă judecată ca să mă faci să ajung acolo, dar înțelege, vreau să fiu liber și sînt atît de hotărît să ies de aici, încît dacă planul meu se năruie din pricina dumitale, s-a isprăvit atunci și cu dumneata.

— Dar, fiule dragă — a bîiguit el speriat şi galben ca ceara — ce ţi-am făcut eu ? din ce pricină îmi doreşti moartea ?

— Ei, nu-i vorba de asta, i-am răspuns nerăbdător. N-am de gînd să te omor dacă vrei să trăieşti. Deschide-mi uşa şi-ţi rămîn cel mai bun prieten.

Am zărit cheile pe masă. Le-am luat şi l-am rugat pe stareţ să mă urmeze fără să facă zgomot. S-a văzut silit să se hotărască. Pe măsură ce înaintam şi deschidea cîte o uşă, repeta cu un oftat :

— Ah, fiule, ah, cine-ar fi crezut una ca asta !

— Fără zgomot, părinte, repetam de partea mea de fiecare dată.

Am ajuns în cele din urmă la bariera care închidea drumul către uşa mare dinspre stradă. Pe cînd stareţul se grăbea să o deschidă şi eu stăteam în spatele lui, cu lumînarea într-o mînă şi cu arma în cealaltă, socotindu-mă ca şi liber, iată că un servitor care dormea într-o chilie alăturată, auzind zgomot de zăvoare, se scoală şi bagă capul pe uşă. Stareţul l-a crezut în stare să pună mîna pe mine ; i-a poruncit, cu destulă neprevedere, să-i vină în ajutor. Era un vlăjgan ciolănos care s-a aruncat asupra mea fără şovăire. Cu el n-am mai stat la tocmeală ; i-am trimis un glonte în piept.

— Iată ce s-a întîmplat din pricina dumitale, părinte, i-am spus cu oarecare semeţie călăuzei

mele. Dar lasă asta, isprăveşte ce-ai început ! Şi l-am împins spre uşa din urmă.

N-a îndrăznit să nu deschidă. Am ieşit în stradă răsuflînd uşurat. La patru paşi mai încolo Lescaut mă aştepta, cu doi prieteni, după cum făgăduise. Ne-am îndepărtat. Lescaut întrebă dacă i se păruse sau într-adevăr auzise un pocnet de pistol.

— E vina dumitale, i-am spus. De ce mi l-ai adus încărcat ?

Totuşi i-am mulţumit că a avut prevederea asta, fără de care aş mai fi stat multă vreme la Saint-Lazare. Ne-am petrecut noaptea într-un birt unde am mai prins puteri după postul în care fusesem ţinut aproape trei luni. Dar nu m-am putut ospăta cu plăcere ; sufeream cumplit fără Manon.

— Trebuie s-o eliberez, le-am spus celor trei prieteni. Nu mi-am dorit libertatea decît în acest scop. Cer ajutorul dibăciei voastre ; în ce mă priveşte, îmi voi pune în joc şi viaţa.

Lescaut, căruia nu-i lipseau judecata şi prevederea, îmi înfăţişă lucrurile aşa cum erau ; în treaba asta, spuse el, trebuia să pornim la pas, să strîngem hăţurile ; evadarea mea de la Saint-Lazare şi nenorocirea ce s-a întîmplat la ieşire au să facă zgomot, fără îndoială ; locotenentul-general de poliţie va pune să mă caute şi braţele lui sînt lungi ; în sfîrşit, dacă nu vreau să mă expun la ceva mai rău decît Saint-Lazare, cel mai nimerit lucru era să stau ascuns, aco-

perit, măcar cîteva zile, atît cît va fi nevoie ca răbufnirea de furie a dușmanilor mei să se stingă. Era un sfat înțelept, dar nu tot astfel era și omul care trebuia să-l urmeze. Încetineala și cruțarea nu se potriveau de loc cu înflăcărarea mea; m-am mărginit să făgăduiesc că-mi voi petrece dormind ziua următoare. Lescaut m-a încuiat în camera lui și am rămas acolo pînă seara.

O parte din timpul acesta l-am petrecut întocmind planuri și născocind felurite mijloace ca să vin în ajutor Manonei. Eram bine încredințat că în închisoarea ei se putea pătrunde și mai greu, decît la Saint-Lazare. Nu mai putea fi vorbă de forță și violență, trebuia găsit un tertip; dar nici zeița născocirilor n-ar fi știut de unde să înceapă. Nu vedeam nici o zare de lumină, astfel că am amînat să examinez mai bine lucrurile după ce voi lua cîteva informații asupra întocmirii interioare a „Hôpital"-ului.

La căderea nopții, care-mi reda libertatea, l-am rugat pe Lescaut să mă însoțească pînă acolo. Am legat vorbă cu unul din portari care mi-a părut mai cu bun-simț. M-am dat drept un străin care auzise chipurile laude mari despre închisoare, despre ordinea în care era ținută. I-am cerut cele mai mici amănunte și, din una în alta, am ajuns să întreb despre administratori, rugîndu-l să-mi spună numele lor și ce atribuții aveau. Răspunsul său la ultima întrebare mi-a zămislit în creier un gînd îmbucură-

tor pe care l-am și pus la lucru. Am întrebat, ca fiind ceva neapărat trebuitor în scopurile mele, dacă domnii aceia au copii. Paznicul mi-a răspuns că informații sigure nu mi-ar putea da; știa numai că domnul de T..., unul din principalii administratori, avea un fiu în vîrstă de însurătoare; îl văzuse venind adeseori cu tatăl său la „Hôpital". Știrea aceasta îmi era de ajuns. Am curmat îndată vorba și întorcîndu-mă acasă cu Lescaut, i-am împărtășit planul care-mi încoltise în minte.

— Îmi închipui — i-am zis — că domnul de T..., fiul, fiind bogat și de bună familie, trebuie să fie dedat plăcerilor ca mai toți tinerii de vîrsta lui. Nu se poate să fie un dușman al femeilor, nici atît de ridicul încît să nu dea o mînă de ajutor într-o aventură de dragoste. Mi-am pus în minte să-l fac părtaș la liberarea Manonei. Dacă va fi fiind un om cumsecade și cu simțire, ne va ajuta din generozitate. Dacă nu e mînat de acest simțămînt, tot va face el ceva pentru o fată drăguță, măcar în nădejdea că se va înfrupta din darurile ei. Trebuie să-l văd; nu mai amîn decît pînă mîine. Mă simt atît de îmbărbătat de planul meu, încît văd în asta un semn bun.

Lescaut a recunoscut și el că era ceva adevărat în ideea mea și că aveam oarecare sorți de izbîndă pe calea asta. Noaptea am petrecut-o în mai puțină tristețe.

A doua zi dimineaţa, m-am îmbrăcat mai curăţel, pe cît mi-a fost cu putinţă în halul de sărăcie în care mă aflam, şi m-am dus cu o birjă la locuinţa domnului de T... L-a mirat vizita unui necunoscut. Fizionomia acestui tînăr şi politeţea cu care m-a primit mi-au părut semne bune. I-am spus lămurit ce vreau ; ca să-i îmboldesc simţămintele fireşti, i-am vorbit de pasiunea mea şi de frumuseţea iubitei mele ca despre două culmi neputînd fi egalate decît una de cealaltă. Mi-a răspuns că, deşi nu a văzut-o niciodată pe Manon, a auzit vorbindu-se de ea, dacă-i vorba de aceea care a fost iubita bătrînului G...M... Nu m-am îndoit că era informat şi despre partea ce-o avusesem eu în această aventură şi, ca să-l cîştig mai mult, adăugîndu-mi un merit prin încrederea ce-i arătam, i-am povestit tot ce ni se întîmplase, Manonei şi mie.

— Iată, domnule — am continuat — viaţa şi inima mea le pun acum în mîinile dumitale. Amîndouă îmi sînt la fel de scumpe. Nu m-am ferit să vorbesc pentru că am aflat cît eşti de generos, apoi, fiindcă avem cam aceeaşi vîrstă, nădăjduiesc că există potrivire şi în înclinările noastre.

A părut foarte mişcat de această dovadă de sinceritate şi candoare. A răspuns ca un om de lume, înzestrat cu simţăminte frumoase, pe care nu în lume poţi să le capeţi, dar poţi adesea să le pierzi. Mi-a spus că vizita mea o pune în rîndul întîmplărilor lui fericite, că prietenia ce i-o arăt

o va considera drept un bun preţios şi se va strădui să o merite prin zelul cu care mă va servi. Nu a făgăduit să mi-o redea pe Manon, deoarece, a spus el, avea prea puţină trecere şi nu era sigur nici de aceea, dar s-a oferit să-mi înlesnească plăcerea de-a o vedea şi să încerce tot ce-i va sta în putinţă ca să mi-o readucă în braţe. Am rămas mai mulţumit de nehotărîrea făgăduielilor lui decît aş fi fost faţă de o prea vie asigurare că-mi va îndeplini toate dorinţele. Vedeam în moderaţia ofertelor sale o dovadă de sinceritate care mă încînta. Într-un cuvînt, speram mult bine din ajutorul lui. Chiar şi numai făgăduiala că o voi vedea pe Manon m-ar fi făcut să sar în foc pentru el. I-am arătat ce simţeam, numai în parte, dar într-un mod care l-a încredinţat că nici eu nu eram om rău. Ne-am îmbrăţişat cu toată dragostea ; ne împrietenisem pentru că eram amîndoi buni la inimă, prin înclinarea firească a unui om iubitor şi generos către un alt om care-i seamănă. Dovezile de stimă ce-mi dădea le-a dus şi mai departe ; chibzuind asupra întîmplărilor mele şi ţinînd seama că, abia ieşit de la Saint-Lazare, eram desigur strîmtorat, mi-a oferit punga lui stăruind să o iau. N-am primit, dar am ţinut să-i spun :

— E prea mult, domnul meu. Dacă prin bunătatea şi prietenia dumitale mă faci să o revăd pe iubita mea Manon, îţi rămîn obligat toată viaţa. Iar dacă îmi vei da-o liberă, pe

ființa aceasta scumpă, nici vărsîndu-mi sîngele ca să te servesc nu mă voi socoti achitat.

Nu ne-am despărțit decît după ce am fixat ora și locul unde să ne revedem chiar în după-amiaza aceea : din bunătate nu m-a amînat pe a doua zi. L-am așteptat într-o cafenea unde a venit și el pe la ora patru, apoi am pornit împreună pe drumul spre „Hôpital". Traversînd curtea închisorii îmi tremurau genunchii.

„Putere a dragostei ! îmi ziceam. Voi vedea acum, îndată, pe idolul inimii mele, pricina atîtor lacrimi și neliniști. Cerule ! ține-mă în viață măcar pînă ajung să o văd, pe urmă fă cu mine ce vrei, o altă favoare nu-ți mai cer !"

Domnul de T... a vorbit cu portarul și cîțiva paznici ; toți se grăbeau să-l mulțumească, oferindu-și și serviciile în măsura în care atîrnau de ei. I s-a arătat aripa în care se afla celula Manonei, ne-a condus acolo un gardian, tocmai acela în grija căruia era ea dată, și care ținea în mînă o cheie uriașă, îngrozitoare, cheia celulei. L-am întrebat cum își trece vremea Manon în închisoare. Mi-a răspuns că e de o blîndețe îngerească, niciodată nu i-a aruncat vreo vorbă mai aspră ; că a plîns fără contenire în cele dintîi șase săptămîni de la venire, dar de cîtăva vreme pare că-și privește nenorocirea cu mai mult curaj, e mai răbdătoare și coase de dimineață pînă seara, în afară de cîteva ceasuri pe care le petrece citind. L-am mai întrebat pe gardian dacă a fost ținută curat, mi-a dat toate asigurările că tot ce era neapărat trebuitor nu i-a lipsit niciodată.

Ne apropiasem de ușa ei. Inima îmi bătea nebunește. I-am spus domnului de T... :

— Intră singur și vestește-o că am venit. Mă tem să nu se tulbure prea mult, văzîndu-mă pe neașteptate.

Ușa ne-a fost deschisă. Eu am rămas în gang, dar auzeam tot ce se vorbea înăuntru. Domnul de T... îi spunea că vine să-i aducă puțină mîngîiere, că era unul din prietenii mei și ținea mult la fericirea noastră. Ea l-a întrebat, cu cea mai vie grăbire, dacă va afla, în fine, ce am devenit. El i-a făgăduit să mă aducă la picioarele ei tot atît de iubitor, tot atît de credincios pe cît ar putea ea dori.

— Cînd ? a întrebat Manon.

— Și astăzi, i-a răspuns el ; clipa aceasta fericită nu va întîrzia ; ar putea să se ivească pe loc, dacă așa dorești.

Manon a înțeles că eram acolo. Am intrat tocmai cînd ea năvălea spre ușă. Ne-am îmbrățișat cu înflăcărare, cu acea văpaie de duioșie pe care o despărțire de trei luni o face atît de dulce simțită de inimile celor îndrăgostiți. Suspine, jumătăți de exclamații, mii de nume de dragoste încărcate de dor, au alcătuit timp de un sfert de ceas o scenă care l-a înduioșat pe domnul de T...

— Te pizmuiesc — mi-a spus, silindu-mă să stau jos — chiar celui mai glorios viitor i-aș prefera o iubită atît de frumoasă și pasionată.

— Da, aş dispreţui toate împărăţiile din lume — i-am răspuns — ca să-mi asigur fericirea de a fi iubit de ea.

Tot restul atît de doritei convorbiri a fost nespus de duios. Biata Manon mi-a povestit întîmplările ei şi eu pe ale mele. Am plîns amar vorbind despre starea în care se găsea ea şi despre aceea din care eu abia scăpasem. Domnul de T... ne-a consolat prin noi făgăduieli că se va pune în mişcare cu tot sufletul ca să ne curme chinurile. Ne-a sfătuit să nu lungim prea mult convorbirea ca să-i fie mai uşor să ne înlesnească altele. Cu foarte multă greutate ne-a făcut să-i primim sfatul. Manon mai ales nu se putea hotărî să mă vadă plecînd. De o sută de ori m-am sculat şi ea m-a apăsat înapoi pe scaun, sau mă trăgea de haine şi de mîini.

— Vai! unde mă laşi? Cine mă poate asigura că o să te mai văd?

Domnul de T... îi făgădui că o să vină cît de des să o vadă, împreună cu mine, şi adăugă glumeţ:

— Unde te lăsăm? Păi locul ăsta nu trebuie să-l mai numim „Hôpital", e Versailles, doamnă, de cînd în cuprinsul lui sălăşluieşte o fiinţă care merită să domnească peste toate inimile.

Ieşind de acolo, am dat un bacşiş bun gardianului că să-l oblig să aibă grijă de Manon cu mai mult îndemn. Omul avea un suflet mai puţin josnic şi aspru decît fărtaţii lui. Fusese de faţă la întrevederea noastră; duioasa scenă pe-

trecută i-a mişcat inima. Ludovicul de aur pe care i l-am întins în dar mi l-a alipit şi mai mult; pe cînd coboram în curte m-a tras la o parte.

— Domnule — mi-a spus — dacă aţi binevoi să mă luaţi în serviciul dumneavoastră, sau măcar să-mi daţi o recompensă cuviincioasă ca să fiu despăgubit de pierderea slujbei ce o am, cred că mi-ar fi uşor s-o scot de aici pe domnişoara Manon.

Am ciulit urechea la propunerea lui şi cu toate că eram lefter, i-am făgăduit marea cu sarea, depăşindu-i cu mult nădejdile. În sinea mea socoteam că voi fi o dată în stare să răsplătesc un om de condiţia lui.

— Fii bine încredinţat, dragul meu, că voi face pentru tine tot ce vei dori; norocul tău va merge mînă în mînă cu al meu.

Am voit să ştiu de ce mijloace plănuia să se folosească.

— De nici un altul decît să-i deschid seara uşa celulei şi să o însoţesc pînă la poarta din stradă, unde dumneavoastră trebuie să staţi gata să o primiţi.

L-am întrebat dacă nu era primejdie să fie recunoscută pe cînd trecea prin ganguri şi curţi. A recunoscut că oarecare primejdie putea fi, dar ca să faci ceva, trebuie să încerci. Deşi îmi creştea inima văzîndu-l atît de hotărît, am chemat şi pe domnul de T... ca să-i comunic planul şi singurul motiv care-l făcea îndoielnic pentru

mine. El i-a găsit mai multe cusururi. A fost de părere că Manon putea să scape în felul acesta, dar, dacă va fi recunoscută, a urmat el, dacă va fi arestată fugind, s-ar putea să fie pierdută pentru totdeauna.

— Şi altminteri va fi greu, ne-a prevenit el. Va trebui să plecaţi imediat din Paris ; aici, niciodată nu veţi fi la adăpost de cercetări. Iar urmărirea se va face cu mai multă străşnicie acum, atît în ce te priveşte pe dumneata, cît şi pe ea. Un bărbat se poate strecura uşor cînd e singur, dar îi este cu neputinţă să rămînă necunoscut cînd e însoţit de o femeie frumoasă.

Oricît temei mi se părea că are acest raţionament, n-a putut apăsa prea greu, în mintea mea, asupra nădejdii atît de apropiate de a o vedea liberă pe Manon. I-am spus asta domnului de T... şi l-am rugat să îngăduie amorului puţină imprudenţă şi îndrăzneală. Am adăugat că am în adevăr de gînd să părăsesc Parisul şi să mă stabilesc, cum mai făcusem, într-un sat vecin. Ne-am înţeles aşadar cu gardianul să nu amînăm planul mai mult de ziua următoare. Şi ca să asigurăm evadarea, pe cît ne sta în putinţă, am stabilit să aducem şi pentru Manon haine bărbăteşti, ca să nu bată la ochi ieşirea unei femei. Nu prea era uşor să intri cu hainele, însă darul născocitor nu-mi lipsea. Am rugat numai atît pe domnul de T... ; să se îmbrace a doua zi cu două veste uşoare, una peste alta ; cît pentru rest, mă însărcinam eu.

Ne-am întors a doua zi dimineaţa la „Hôpital". Aduceam pentru Manon lenjerie, ciorapi lungi ; pe deasupra tunicii mele strînse pe corp, îmi pusesem o mantie largă sub care nu se vedea cît de umflate erau buzunarele. N-am rămas decît o clipă în celulă. Domnul de T... i-a lăsat Manonei una din cele două veste, iar eu i-am dat tunica, fiindu-mi destul mantia. Credeam că are tot ce-i trebuie, cînd colo văzui că am uitat de pantaloni [1]. Uitarea unui obiect atît de necesar ne-ar fi făcut să pufnim de rîs, dacă n-ar fi fost atît de mare încurcătura în care ne punea. Eram desperat că un fleac ca acela era în stare să ne împiedice. M-am hotărît atunci să ies din celulă fără pantaloni. I-am lăsat lui Manon pe ai mei. Mantia era lungă, îmi venea pînă la genunchi ; i-am mai prins poalele cu cîteva ace, ca să pot păşi cuviincios pragul porţii închisorii.

Restul zilei mi-a părut nesfîrşit de lung, de nesuferit. În cele din urmă s-a lăsat noaptea ; ne-am dus la „Hôpital" cu o caretă pe care am oprit-o mai la vale de poartă. N-am aşteptat mult şi s-a ivit Manon cu călăuzul ei. Portiera era deschisă ; s-au urcat amîndoi într-o clipă. Am primit-o în braţe pe iubita mea care tremura ca o frunză. Birjarul a întrebat unde să meargă.

— Mergi la marginea pămîntului — i-am spus

[1] Culota scurtă pînă la genunchi de unde începeau ciorapii (n.t.).

— du-mă într-un loc unde să nu mai pot fi despărțit niciodată de Manon.

Elanul acesta pe care nu mi l-am putut stăpîni era să mă bage într-o mare încurcătură. Pe birjar l-au pus pe gînduri vorbele mele și cînd i-am numit, ceva mai în urmă, strada unde trebuia să ne ducă, mi-a răspuns că se teme să nu-l bag în vreun bucluc; sărea în ochi doar că tinerelul acela frumos pe care-l chema Manon era o fată răpită din închisoare, și el n-avea chef să-și piardă capul de dragul meu. Făcea pe delicatul, ticălosul, ca să mă facă să-i plătesc mai mult cursa. Și eram prea aproape de „Hôpital" ca să nu fiu silit să-l iau cu binișorul.

— Taci din gură — i-am spus — ai de cîștigat un ludovic de aur.

După vorba asta mi-ar fi ajutat să dau foc închisorii. Ne-am îndreptat spre cartierul unde locuia Lescaut. Fiind tîrziu, domnul de T... ne-a părăsit în drum, făgăduind să vină să ne vadă a doua zi. Gardianul a rămas cu noi.

O țineam pe Manon atît de strîns lipită de mine, încît amîndoi nu ocupam în caretă decît un loc. Ea plîngea de bucurie, îi simțeam lacrimile prelingîndu-se pe obrajii mei. Dar cînd a trebuit să coborîm, ca să intrăm la Lescaut, s-a stîrnit între mine și birjar o nouă ciorovăială, cu urmări funeste. Mă căiam că-i făgăduisem un ludovic, nu numai pentru că era prea mare bacșișul, dar mai cu seamă pentru că nu aveam ludovicul. L-am chemat pe Lescaut care a coborît pînă la ușă. I-am spus la ureche în ce încurcătură mă aflam. Cam repezit de felul lui și nu prea obișnuit să cruțe pe birjari, Lescaut mi-a răspuns că asta era curată bătaie de joc.

— Un ludovic de aur! Ha, ha! Douăzeci de bețe șnapanului!

Degeaba mă sileam să-i arăt prin semne că o să ne dăm de gol. Mi-a smuls bastonul din mînă prefăcîndu-se că vrea să-l bată pe birjar. Acestuia i se mai întîmplase pesemne să cadă în mîinile unui ofițer din gardă sau în ale unui mușchetar, căci de frică a dat bici cailor strigînd că a fost înșelat, dar că o să mai auzim de el. L-am chemat: „Stai! Oprește!" dar degeaba. Fuga lui mi-a pricinuit o neliniște cumplită. Eram sigur că s-a dus să înștiințeze poliția.

— Mă dai de rîpă, i-am spus lui Lescaut. La dumneata acasă nu mai sîntem în siguranță. Trebuie să ne îndepărtăm de aici numaidecît.

Am dat Manonei brațul și am ieșit repede din primejdioasa stradă. Lescaut ne-a întovărășit. E de mirare cum înlănțuie providența întîmplările. Mergeam abia de cinci sau șase minute, cînd un bărbat, a cărui față n-am putut-o vedea în umbră, l-a recunoscut pe Lescaut. Fără îndoială îl căuta, pîndind prin împrejurimile casei, cu ticălosul scop pe care l-a pus în aplicare.

— Uite-l pe Lescaut! a spus tresărind și pe loc i-a descărcat pistolul în piept. Ha! o să-și ia astă-seară supeul cu îngerii!

Îndată după asta s-a făcut nevăzut. Lescaut căzuse jos și nu mai dădea nici un semn de viață. Am zorit-o pe Manon să fugim; să ajutorezi un cadavru e de prisos și apoi mă temeam să nu ne aresteze straja, care nu va întîrzia să se ivească. Am apucat, împreună cu ea și valetul, pe o ulicioară, cea dintîi care se încrucișa cu strada. Manon tremura de spaimă, abia o susțineam. În sfîrșit, am zărit la capătul străduței o birjă. Ne-am urcat, dar cînd birjarul întrebă unde să ne ducă, am rămas fîstîcit. Un adăpost de care să fiu sigur, un prieten de toată încrederea, la care să îndrăznesc să alerg, nu aveam; mă aflam apoi și fără bani, îmi rămăsese în pungă ceva mai mult de jumătate de pistol. Frica și oboseala o zguduiseră atît de tare pe Manon, că ședea lîngă mine aproape leșinată. Mie îmi vuia capul gîndindu-mă la asasinarea lui Lescaut, și nici teama de strajă nu-mi trecuse. Ce hotărîre să iau? Din fericire mi-am amintit de hanul din Chaillot unde stătusem cu Manon cîteva zile, atunci cînd alesesem acest sat ca loc de ședere. Nădăjduiam nu numai să fim acolo în siguranță, dar și să trăim cîtva timp fără să ne zorească nimeni cu plata.

— Du-ne la Chaillot, am spus birjarului.

N-a vrut să meargă așa departe decît dacă-i plătesc un pistol: alt motiv de încurcătură pentru mine. În sfîrșit, ne-am învoit cu șase franci, atîta cît îmi mai rămăsese în pungă.

Pe drum am încercat să astîmpăr durerea Manonei, dar mie, desperarea îmi rodea sufletul în acest timp. Mi-aș fi căutat moartea prin o mie de chipuri, dacă n-aș fi ținut în brațe singurul bun care mă lega de viață. Numai acest gînd îmi dădea putere să trăiesc. „O am măcar pe ea — îmi ziceam — mă iubește, e a mea. Zică Tiberge ce-o voi, eu nu am lîngă mine o fantomă a fericirii. Aș putea să privesc năruindu-se lumea, fără să mă doară. De ce? Pentru că nu-mi rămîne un pic de dragoste pentru altceva."

Purtam în adevăr în mine acest simțămînt, totuși, în timp ce nesocoteam astfel toate bunurile lumii, înțelegeam că aș fi avut nevoie măcar de o mică parte din ele, ca să pot disprețui, cu și mai multă măreție, restul. Iubirea e mai tare decît belșugul, mai puternică decît comorile și bogăția, totuși îi trebuie ajutorul lor și niciodată nu-l cuprinde mai adînc desperarea pe îndrăgostitul gingaș plămădit decît atunci cînd, împins de nevoi, se vede redus fără voia lui, la grosolănia sufletelor celor mai josnice.

Era ceasul unsprezece cînd am ajuns la Chaillot. Ne-au primit bine la han, ca pe niște cunoștințe plăcute; nimeni nu s-a mirat că o vede pe Manon în haine bărbătești, lumea fiind deprinsă și la Paris, și în împrejurimi, cu femei gătite în tot felul. Am făcut să fie servită cu tot ce-aveau mai bun, ca și cum aș fi fost cu buzunarele doldora. Manon habar n-avea că sufăr de lipsa ba-

nilor. M-am ferit să-i spun ceva ; luasem hotărîrea să mă întorc a doua zi la Paris, singur, ca să caut vreun leac la boala asta supărătoare.

Privind-o pe cînd mînca, Manon mi-a părut palidă, slăbită. La „Hôpital" nu observasem asta, fiindcă în celula ei nu prea era lumină. Am întrebat-o dacă arată aşa din pricina spaimei prin care a trecut, văzînd pe frate-său asasinat ? Mi-a răspuns că, oricît a durut-o întîmplarea aceasta, pricina palorii feţei este numai despărţirea noastră, suferinţa celor trei luni pe care le-a trăit fără mine.

— Mă iubeşti aşadar mult de tot ? am întrebat-o.

— Mai mult decît pot să-ţi spun.

— N-ai să mă mai părăseşti niciodată ?

— Nu, niciodată ! mi-a răspuns şi asigurarea şi-a adeverit-o cu atîtea mîngîieri şi jurăminte încît îmi părea peste putinţă să le uite vreodată.

Totdeauna am fost încredinţat că Manon era sinceră ; din ce pricină s-ar fi prefăcut pînă într-atît ? Dar era şi fluşturatică, sau mai degrabă nu era nici într-un fel ; ea însăşi nu se mai recunoştea cînd, aflîndu-se într-un răstimp de sărăcie şi nevoi, avea în faţa ochilor femei care trăiau în belşug. Mă găseam tocmai în ajunul unei încercări de felul acesta, una care le-a depăşit pe toate celelalte şi din care mi s-a tras cea mai neplăcută aventură întîmplată vreodată unui bărbat dintr-o familie ca a mea şi cu averea ce mi se cuvenea mie.

Cunoscîndu-i slăbiciunea aceasta, m-am grăbit să merg chiar a doua zi la Paris. Moartea fratelui ei şi nevoia ce aveam amîndoi de albituri şi îmbrăcăminte erau motive îndestulătoare, ca să nu trebuiască să născocesc şi altele. Am ieşit din han, spunînd Manonei şi hangiului că vreau să tocmesc o caretă, dar mă lăudam numai. Eram silit să merg pe jos şi am luat-o la picior pînă la Cours-la Reine, unde plănuisem să fac un popas. Cîteva clipe de singurătate şi linişte îmi trebuiau neapărat, ca să-mi orînduiesc gîndurile şi să văd ce am de făcut la Paris.

M-am aşezat pe iarbă ; m-a împresurat o mare de cugetări şi argumente care, puţin cîte puţin, s-au redus la trei puncte.

Aveam nevoie de bani, în primul rînd, pentru o sumedenie de nevoi grabnice. Trebuia apoi să caut o cale care, măcar pentru viitor, să-mi dea speranţe de trai, şi, în sfîrşit, ceea ce era tot atît de important, să iau informaţii şi măsuri în ce privea siguranţa Manonei şi a mea. După ce mi-am sleit creierul cu planuri şi combinaţii asupra acestor trei puncte, am găsit mai nimerit să scot pe cele două din urmă. Nu eram rău ascunşi în camera din Chaillot ; cît pentru nevoile viitoare, va fi timp să mă gîndesc la ele după ce le voi fi satisfăcut pe cele prezente.

Îmi rămînea numai atît : să-mi umplu deocamdată punga. Domnul de T... mi-o oferise cu generozitate pe a lui, dar nu-mi venea de loc la îndemînă să aduc iarăşi vorba despre asta. Ce ipo-

chimen mai e și omul care-și dă pe față sărăcia către un străin și îl roagă să-i dea o parte din ce are el! Numai un suflet laș poate fi în stare de așa ceva, printr-o josnicie înnăscută care îl împiedică să-și simtă nemernicia; sau numai un umil creștin, printr-un exces de bunătate care îl ridică deasupra acestei rușini. Eu nu eram însă nici laș, nici bun creștin și aș fi dat jumătate din sîngele meu ca să înlătur o atare umilire.

„Tiberge — mi-am zis — bunul Tiberge mi-ar refuza oare ceea ce stă în putința lui să dea? Nu! l-ar mișca nenorocirea mea, dar m-ar ucide cu morala. Ar trebui să-i îndur predicile și amenințările; m-ar face să-i plătesc atît de scump ajutorul, încît mai degrabă mi-aș da încă o parte din sîngele meu decît să întîmpin scena aceasta care îmi va isca tulburare și remușcări. Nu pot — îmi repetam — văd că trebuie să înlătur orice speranță, pentru că altă cale nu am de ales și sînt atît de departe de gîndul de a mă opri la una din cele două căi încît mai degrabă mi-aș vărsa jumătate din sîngele meu decît să apuc pe una din ele adică tot sîngele mi l-aș da de-ar fi nevoie să mă folosesc de amîndouă. Da, tot sîngele mi l-aș da — am adăugat după o gîndire de o clipă — mai bucuros decît să mă constrîng la astfel de josnice rugăminți... Dar ce? De sîngele meu e vorba? Nu, e vorba de viața și traiul Manonei, e vorba de dragostea și credința ei. Ce am eu de pus de cealaltă parte

a cumpenei? Nimic n-am avut de pus pînă acum. Ea e totul pentru mine, ea îmi ține loc de glorie, de fericire și avere. Neîndoios că sînt în viață multe lucruri pentru care mi-aș da viața ca să le dobîndesc sau ca să le înlătur; da, prețuiesc unele lucruri mai mult decît viața, dar asta nu înseamnă că le prețuiesc mai mult decît pe Manon."

După acest raționament n-am mai stat la gînduri; mi-am urmat drumul, hotărît să-l văd mai întîi pe Tiberge și de la el, să mă duc la domnul de T...

Ajungînd la Paris am luat o birjă, deși nu aveam cu ce plăti cursa; mă bizuiam pe ajutoarele ce aveam să le cer. Am spus birjarului să mă ducă la grădina Luxembourg; îndată am trimis pe cineva să înștiințeze pe Tiberge că îl aștept acolo. A răspuns cu toată graba la nerăbdarea mea; i-am vorbit fără ocoluri arătîndu-i că mă găseam în cea mai cumplită nevoie. M-a întrebat dacă cei o sută de pistoli ce-i înapoiasem mi-ar ajunge, apoi, fără să se lase greu, fără un singur cuvînt de împotrivire, a plecat să-i aducă chiar atunci; a plecat cu acea mulțumire pe față, cu acea plăcere de a da, pe care numai dragostea și prietenia le cunoaște.

Deși nu avusesem nici o îndoială în privința reușitei cererii mele, m-am mirat totuși că dobîndisem izbînda atît de ieftin, adică fără sîcîieli asupra nepocăinței mele. Dar mă înșelam crezîndu-mă scăpat de mustrările lui; după ce mi-a

numărat banii, pe cînd mă pregăteam să-mi iau rămas bun, Tiberge m-a rugat să facem împreună cîţiva paşi pe alee. Nu-i pomenisem de Manon, nu ştia că ea se află în libertate, astfel că morala lui căzu numai asupra fugii mele din Saint-Lazare şi asupra temerii ce-l rodea că în loc să urmez sfaturile înţelepte ce le primisem acolo, aveam să mă dedau iarăşi unei vieţi fără frîu. Mi-a spus că se dusese să mă viziteze la Saint-Lazare a doua zi după evadarea mea şi a fost îndurerat mai mult decît poate spune, aflînd în ce mod violent am ieşit de acolo ; mi-a spus că a avut o convorbire cu starețul ; bunul părinte încă nu-şi venise în fire după groaza prin care trecuse, totuşi, avusese marea bunătate să îmbrobodească faţă de locotenentul-general de poliţie împrejurările plecării mele şi de asemenea, să împiedice ca ştirea morţii portarului să se răspîndească în afară ; deci, să nu mai am din partea aceasta nici o temere; dar, dacă mi-a mai rămas un grăunte de înţelepciune în cap, să profit de întorsătura fericită pe care cerul o dăduse faptelor mele ; să încep prin a scrie tatii şi să mă împac cu el, apoi, dacă măcar o dată voiam să-i ascult sfaturile, să plec din Paris ca să mă întorc în sînul familiei.

Am ascultat cuvîntarea lui pînă la sfîrşit. Cuprindea şi destule puncte mulţumitoare. Am fost încîntat în primul rînd că nu mai aveam de ce mă teme în privinţa fugii de la Saint-Lazare ; străzile Parisului îmi erau iarăşi deschise. În al

doilea rînd mă bucuram că Tiberge nu ştia nimic de eliberarea Manonei şi de întoarcerea ei la mine ; am băgat de seamă că anume s-a ferit să-mi vorbească de ea ; credea se vede că mi-am mai desprins-o din inimă, deoarece păream atît de liniştit în privinţa ei. M-am hotărît, dacă nu putea fi vorba încă de întoarcerea mea în familie, să scriu cel puţin tatii, după sfatul lui, şi să-i arăt că eram gata să intru pe făgaşul ordinii, să nu mă mai abat de la îndatoririle mele şi de la voinţele lui. Speram astfel să-l înduplec să-mi trimită bani, sub cuvînt că îmi încep exerciţiile la Academie, căci mi-ar fi fost greu să-l fac să creadă că mai aveam dorinţa să intru în tagma eclesiastică. Şi, adevărat vorbind, nu era mare depărtare pînă la cele ce mă pregăteam să-i făgăduiesc ; dimpotrivă, cu toată inima voiam să mă apuc de o treabă cinstită şi cuminte, dacă acea ocupaţie ar putea merge mînă în mînă cu dragostea mea. Îmi făceam socoteala să trăiesc cu iubita mea şi să învăţ în acelaşi timp la Academie ; puteam foarte bine să le împreun pe amîndouă. Toate aceste gînduri mă umplură de mulţumire, încît i-am făgăduit lui Tiberge să scriu tatii chiar în ziua aceea. Despărţindu-mă de prietenul meu am intrat în adevăr într-un birou de scris şi am aşternut o scrisoare atît de duioasă şi supusă, încît recitind-o îmi spuneam că desigur voi obţine ceva de la o inimă de părinte.

Deşi după despărţirea de Tiberge îmi stătea în putinţă să iau şi să plătesc o birjă, mi-am fă-

cut o plăcere mergînd ţanţoş pe jos, în drum spre domnul de T... Găseam o bucurie exercitîndu-mi astfel libertatea, care nu mai era primejduită, după cum mă asigura prietenul meu. Deodată însă îmi veni în gînd că asigurarea lui privea numai isprava de la Saint-Lazare, dar pe lîngă asta mai aveam în spinare şi trebuşoara de la „Hôpital", fără să mai pun la socoteală că eram amestecat în moartea lui Lescaut, măcar ca martor. Amintindu-mi de aceasta, m-a cuprins spaima şi m-am tras la o parte în prima alee, de unde am făcut semn unei carete. Am mers întins la domnul de T... care a făcut haz de spaima mea; mi s-a părut mie însumi de rîs cînd am putut afla de la el că nu aveam a mă teme de nimic, nici de o parte, nici de alta. El fusese de dimineaţă la „Hôpital", fiindcă se temuse că ar putea fi bănuit ca părtaş la răpirea Manonei şi a cerut să o vadă prefăcîndu-se că habar n-avea ce i se întîmplase; toţi erau departe de a ne învinovăţi, pe el sau pe mine; dimpotrivă, s-au grăbit să-i dea vestea că Manon fugise, ca pe un lucru de mirare; toţi erau uimiţi că o fată atît de frumoasă ca Manon se putuse hotărî să fugă cu un gardian, dar el s-a mărginit să răspundă rece că n-aveau de ce să se mire; ce nu face omul pentru a fi liber? Şi-a continuat povestirea spunînd că de acolo s-a dus la Lescaut, în speranţa că mă va găsi pe mine şi pe încîntătoarea mea iubită; proprietarul casei, un caretaş, se jurase că nu ne-a văzut, nici pe ea, nici pe mine; dar

că nu se mira că nu ne-am arătat, pentru că tocmai prin acel timp Lescaut fusese ucis. După asta, n-a pregetat să dea pe faţă tot ce ştia despre cauzele şi împrejurările acestui omor.

Cu două ceasuri mai înainte, un ofiţer din gardă, prieten cu Lescaut, venise să-l vadă şi-i propusese să joace cărţi. Lescaut a cîştigat atît de repede, încît celălalt s-a trezit după un ceas cu o sută de taleri mai puţin, adică tot ce avea. Nenorocitul, văzîndu-se curăţat, îl rugase pe Lescaut să-i dea cu împrumut jumătate din suma pierdută; cererea asta a iscat între ei oarecare neînţelegeri; s-au certat apoi cu înverşunare. Lescaut a refuzat să iasă cu el ca să lichideze incidentul cu sabia în mînă, atunci celălalt s-a jurat, ieşind, că o să-i spargă capul, ceea ce a şi făcut, chiar în acea seară. Domnul de T... a avut bunătatea să adauge că a fost foarte neliniştit în privinţa noastră, şi mi-a oferit din nou serviciile sale. I-am făcut cunoscut, fără să şovăiesc, cuibul unde ne aciuasem. M-a rugat să nu-i refuz plăcerea de a veni să cineze cu noi.

Cum nu-mi rămînea decît să cumpăr lenjerie şi rochii pentru Manon, i-am spus că putem pleca îndată, dacă are bunătatea să se oprească o clipă cu mine, prin cîteva prăvălii. Nu ştiu bine, o fi crezut că-i făceam propunerea cu gîndul de a-i aţiţa dărnicia, sau a fost numai imboldul unui suflet bun, dar, după ce s-a învoit să plecăm îndată, m-a dus să tîrguim de la furnizorii familiei lui. M-a făcut să aleg stofe mai

scumpe decît aveam de gînd, dar cînd m-am pregătit să plătesc, a oprit cu străşnicie pe negustori să primească un franc de la mine. O galanterie făcută cu atîta voie bună, am crezut că o pot primi fără să roşesc. Am purces amîndoi spre Chaillot, unde am ajuns mult mai puţin neliniştit decît plecasem.

Cavalerul des Grieux povestea de mai bine de o oră. L-am rugat să se întrerupă puţin şi să ne ţină tovărăşie la masă. Poftirea noastră l-a încredinţat că-l ascultasem cu plăcere. Ne-a asigurat că vom găsi şi mai interesantă urmarea şi, îndată ce am terminat masa, şi-a continuat povestirea.

PARTEA A DOUA

Prezenţa domnului de T... şi amabilităţile lui i-au risipit Manonei orice urme de tristeţe.

— Sufletul meu drag — i-am spus la sosire — să uităm spaimele prin care am trecut şi să ne pregătim pentru o viaţă mai fericită ca oricînd. La urma urmei, amorul e un dascăl bun; soarta nu ne-ar putea da atîtea suferinţe cîte plăceri ne face să gustăm amorul.

Cina am luat-o într-o izbucnire de veselie. Eram mai mîndru şi mai mulţumit cu Manon alături şi cu cei o sută de pistoli în buzunar, decît cel mai bogat concesionar de impozite din Paris cu adunătura lui de comori. Trebuie să-ţi preţuieşti bogăţia după mijloacele ce ţi le dă ca să-ţi satisfaci dorinţele. Deocamdată eu nu mai doream nimic peste ce aveam, şi nici viitorul nu mă îngrijora. Eram aproape sigur că tata nu se

va lăsa greu ca să-mi dea bani, măcar cît să pot trăi cuviincios la Paris, deoarece aveam să împlinesc curînd douăzeci de ani şi intram în dreptul de a-mi cere partea din averea mamei. N-am ascuns Manonei că toate bogăţiile mele prezente se reduceau la o sută de pistoli. Era destul şi atît ca să aşteptăm o soartă mai bună, care trebuia să se ivească, fie intrînd în drepturile ce mi se cuveneau, fie prin cîştiguri la joc.

Astfel, în primele săptămîni, nu m-am gîndit la altceva decît să mă bucur de starea de faţă ; principiile mele de onoare, ca şi un rest de teamă faţă de poliţie, mă făceau să amîn de pe o zi pe alta reînnoirea legăturilor mele cu asociaţii de la hotelul „Transilvania" ; m-am mărginit să joc în cîteva adunări mai puţin deocheate, unde aripa norocului m-a cruţat de umilirea de a recurge la înşelătorii. Îmi petreceam o parte din timpul după-amiezii la Paris, iar seara mă întorceam să cinez la Chaillot, însoţit adeseori de domnul de T... a cărui prietenie pentru noi creştea din zi în zi. Manon găsise şi ea mijloace ca să-şi alunge urîtul ; legase prietenie cu cîteva tinere femei din vecinătate pe care primăvara le adusese din oraş. Cu plimbări şi cu mici jocuri de femei, vremea trecea. Din cîştigul de la o partidă de cărţi jucată pe mize modeste, ele îşi plăteau o trăsură. Se duceau să ia aer la Bois-de-Boulogne şi seara, la întoarcerea mea, o găseam pe Manon mai frumoasă, mai mulţumită şi mai pasionată ca oricînd. Cîţiva nori s-au ridicat totuşi, părînd că

ameninţă edificiul fericirii mele, dar au fost repede risipiţi şi firea nebunatică a Manonei a dat aventurii un deznodămînt atît de comic, încît şi astăzi mă înduioşez la acele amintiri care îmi dovedesc iubirea ei şi firea glumeaţă ce-o avea.

Servitorul nostru, tocmit la toate, m-a luat deoparte într-o zi ca să-mi spună, cam stingherit, că vrea să-mi dezvăluie o taină mare. L-am încurajat să vorbească fără teamă. După cîteva ocoluri, m-a făcut să înţeleg că un domn străin prinsese dragoste de domnişoara Manon. Mi-a clocotit sîngele în vine.

— Dar ea de el ? am întrebat, curmîndu-i vorba mai tăios decît cerea prudenţa ca să mă pot lămuri.

Zvîcnirea mea l-a speriat. Mi-a răspuns cam neliniştit că nu a putut desluşi nimic în privinţa aceasta ; observase de cîteva zile pe străinul acela dînd tîrcoale în jurul lor la Bois-de-Boulogne ; cobora din caleaşcă şi pornea singur pe alei, părînd a căuta prilejul de a o vedea sau a o întîlni pe domnişoara ; atunci lui îi venise în gînd să se dea bine pe lîngă servitorii străinului şi să afle cine era. Aceştia îl ţineau drept un prinţ italian şi ei înşişi îl bănuiau că umblă după o aventură galantă ; alte amănunte n-a putut afla, adăugă servitorul, tremurînd, căci tocmai atunci prinţul, ieşind din pădure, s-a apropiat prietenos de el şi l-a întrebat cum îl cheamă ; după asta, ca şi cum ghicise că era servitorul nostru, l-a firiti-

sit că slujește pe ființa cea mai fermecătoare din lume.

Așteptam cu nerăbdare să povestească mai departe. Dar el isprăvise și cerea sfios scuze, datorie, credeam eu, nestăpînitei mele tulburări. Zadarnic am stăruit să nu se oprească, să spună tot, fără ocol ; el se jura că nu știe nimic mai mult ; cu prințul și cu servitorii vorbise abia în ajun și de atunci nu-i mai văzuse. L-am liniștit nu numai cu laude, dar și cu un bacșiș bun, apoi, fără să mă arăt bănuitor în privința Manonei, l-am însărcinat, pe un ton liniștit, să-l pîndească pe străin pas cu pas.

În inima mea spaima lui strecurase îndoieli crude. Îmi închipuiam că de frică ascunsese o parte din adevăr. Totuși, după ce m-am mai gîndit și am chibzuit bine, temerile mi s-au împrăștiat, pînă într-atît că regretam dovada de slăbiciune ce-o dădusem. Nu puteam să aduc o vină Manonei pentru că era iubită. Se părea chiar că ea nici habar n-are de cucerirea asta, și apoi, ce viață aveam să duc dacă lăsam să se strecoare atît de ușor în inima mea tiranica gelozie ?

M-am întors la Paris a doua zi, fără alt plan decît să grăbesc rotunjirea averii mele, jucînd pe mize mai mari, ca să am putința de a pleca din Chaillot la cea dintîi pricină de îngrijorare. Seara, n-am aflat nimic dăunător liniștii mele. Străinul apăruse din nou în Bois-de-Boulogne și, pe temeiul vorbelor schimbate în ajun, se apropiase iarăși de confidentul meu ; îi vorbise despre dragostea lui, dar cu vorbe care nu arătau vreo înțelegere între el și Manon. L-a descusut pe servitor cu mii de întrebări, apoi a încercat să-l atragă de partea lui cu făgăduieli mari și i-a întins o scrisoare pe care o avea gata, oferindu-i cîțiva ludovici de aur — dar zadarnic — ca să o înmîneze stăpînei sale.

Două zile au mai trecut fără să se mai întîmple ceva. A treia zi a fost mai furtunoasă. Am aflat la întoarcerea mea tîrzie din oraș, că Manon, în timp ce se plimba cu prietenele ei, s-a depărtat o clipă de ele și atunci străinul, care o urma la o mică distanță, s-a apropiat de ea la un semn ce-i făcuse Manon ; i-a dat o scrisoare pe care el a luat-o vesel, parcă săltînd de bucurie. Dar n-a avut vreme să și-o exprime altfel decît sărutînd literele scrisorii, deoarece Manon a fugit repede înapoi. Tot restul zilei ea a fost de o veselie nebună care n-a părăsit-o nici cînd s-a întors acasă. Cum se înțelege, fiecare cuvînt al servitorului înfigea o suliță în mine.

— Ești sigur — i-am spus cătrănit de tristețe — că nu te-au înșelat ochii ?

El a luat cerul drept martor că e de bună-credință. Nu știu la ce faptă nebunească m-ar fi împins chinul inimii dacă Manon, care auzise că m-am întors, n-ar fi ieșit să mă întîmpine, cu nerăbdarea zugrăvită pe față și plîngîndu-se de încetineala mea. N-a așteptat să-i răspund ca să mă copleșească cu mîngîieri, iar cînd am rămas singuri, m-a mustrat aspru pentru obiceiul ce-l

luasem să mă întorc tîrziu. Tăcerea mea o lăsa să vorbească în voie şi ea turui înainte spunînd că de trei săptămîni r-am petrecut o zi întreagă cu ea ; că nu mai poate să îndure absenţele acestea atît de lungi, că îmi cerea măcar o zi, din cînd în cînd, şi chiar a doua zi, negreşit, voia să rămîn cu ea de dimineaţă pînă seara.

— Am să rămîn, nici nu te îndoi, i-am răspuns cam repezit.

Manon părea că nu bagă de seamă că sînt mîhnit ; în izbucnirea veseliei ei, care mi se păru, ce-i drept, cam deşucheată, îmi zugrăvea în felurite feţe cum îşi petrecuse ziua. „Ciudată fată! îmi ziceam, la ce trebuie să mă aştept oare după un asemenea preludiu ?“ Îmi venea în minte pătimirea primei noastre despărţiri. De data asta însă, dedesubtul bucuriei ei şi a dezmierdărilor ce-mi dădea, desluşeam un licăr de adevăr care se însoţea bine cu aparenţele.

Nu mi-a fost greu să dau un motiv tristeţii împotriva căreia n-am putut lupta în timpul cinei ; m-am plîns că pierdusem la cărţi. Priveam ca un mare avantaj pentru mine că ea însăşi dăduse ideea să nu lipsesc din Chaillot a doua zi ; cîştigam timp astfel pentru cele ce aveam de chibzuit. Prezenţa mea înlătura orice temeri deocamdată şi dacă nu observam nimic care să mă silească să dau pe faţă ce descoperisem, eram hotărît ca a treia zi să mă mut în oraş, într-un cartier unde să nu am de-a face cu prinţii. Faptul că am orînduit astfel m-a făcut să petrec o noapte

mai liniştită, dar nu mi-a scos ghimpele durerii că trebuia să mă tem de o nouă înşelare.

Cînd m-am deşteptat dimineaţa, Manon mi-a pus în vedere că deşi aveam să-mi petrec ziua acasă, nu voia să mă vadă neîngrijit şi că dorea să mă pieptene ea însăşi. Părul meu era lung şi frumos. Manon îşi făcea adesea o distracţie potrivindu-i buclele, dar de data asta şi-a dat mai multă osteneală decît oricînd. Ca să-i fac pe plac, m-am văzut silit să mă aşez în faţa oglinzii şi să rabd toate încercările şi născocirile ei în arta coafurii. În timp ce se ostenea astfel, mă făcea să întorc mereu capul spre ea şi, apăsîndu-mi amîndouă mîinile ei pe umeri, mă privea cu o curiozitate lacomă. Pe urmă, arătîndu-şi mulţumirea cu un sărut sau două, mă întorcea la loc ca să mă pieptene înainte. Jocul acesta a ţinut pînă la prînz. Plăcerea ei mi se părea firească, veselia cu totul neprefăcută, încît, neputînd de loc să împac aparenţa că îmi este credincioasă, cu planul unei negre trădări, am fost ispitit în cîteva rînduri să-mi deschid inima şi să mă uşurez de o povară care începea să mă apese. Dar de fiecare dată îmi închipuiam că va începe ea să vorbească şi gustam de mai înainte deliciile triumfului.

După-masă ne-am întors în iatac. Manon îmi tot aşeza părul şi drăgălăşenia ei mă silea să-i fac pe voie, cînd servitorul veni să o înştiinţeze că prinţul de... dorea s-o vadă. Mi s-a urcat tot sîngele în obraji.

— Ce? ce? am strigat respingînd-o. Cine? Care prinţ?

Manon nu mi-a răspuns nimic. A rostit rece către servitor:

— Să intre!

Apoi s-a întors spre mine şi glasul ei era ca un murmur fermecător:

— Iubitule, tu care-mi eşti atît de scump, îţi cer să ai răbdare cîteva clipe, numai cîteva. Te voi iubi de mii de ori mai mult. Îţi voi fi recunoscătoare toată viaţa.

Revolta şi mirarea îmi luaseră graiul. Ea mă ruga mereu şi eu căutam cuvinte ca să resping cu dispreţ rugăminţile ei. Dar auzind că se deschide uşa din sală, Manon şi-a înfipt degetele în valul părului meu care îmi cădea în bucle pe umeri, iar în cealaltă mînă a luat oglinda. Cu toată puterea m-a tîrît în starea asta pînă la uşa iatacului şi, deschizînd-o cu genunchiul, ne-am înfăţişat astfel străinului care intrase în camera vecină şi auzind gălăgie rămăsese pironit în mijlocul ei. Îi dădeam un spectacol care desigur nu i-a pricinuit puţină mirare. Am văzut înaintea ochilor un bărbat foarte bine îmbrăcat, dar destul de slut la faţă. Deşi stingherit de această scenă, a salutat ploconindu-se adînc. Fără să-i dea pas să deschidă gura, Manon i-a întins oglinda.

— Priviţi-vă, domnule, priviţi-vă în oglindă şi daţi-mi dreptate. Mi-aţi cerut dragoste. Iată bărbatul pe care-l iubesc, pe care am jurat să-l

iubesc toată viaţa. Faceţi singur comparaţia. Dacă totuşi credeţi că puteţi concura cu el la inima mea, să ştiu măcar pe ce vă întemeiaţi; din parte-mi, vă declar că, în ochii prea plecatei voastre slugi, toţi prinţii din Italia nu fac cît un fir din părul pe care-l ţin acum între degete.

În timpul acestei cuvîntări nebuneşti, pe care o ticluise pesemne în gînd mai înainte, făceam sforţări zadarnice să-mi trag capul şi totodată mă cuprindea mila de bietul om, mai ales că era un om de seamă şi mă simţeam îmboldit să dreg mica ocară cu cîteva cuvinte politicoase. Dar prinţul şi-a revenit destul de repede şi răspunsul lui, pe care l-am găsit cam grosolan, mi-a risipit imboldul.

— Domnişoară, domnişoară — i-a spus el cu un zîmbet forţat — în adevăr, dacă deschid bine ochii, văd că sînteţi mai cunoscătoare decît mi-am închipuit.

S-a retras apoi, fără să-şi mai arunce ochii asupra ei, adăugînd ceva mai încet că femeile din Franţa nu sînt mai breze decît cele din Italia. Nimic nu mă îndemna, în împrejurările acelea, să-i insuflu o părere mai bună despre sexul frumos.

Manon îşi luă mîna din părul meu, se trînti într-un fotoliu şi făcea să răsune odaia de rîsetele ei în cascade. Nu voi ascunde că mă mişcase pînă în adîncul inimii sacrificiul ei, pe care nu-l puteam pune decît pe seama dragostei. Totuşi, gluma mi se păruse prea de tot şi am mustrat-o.

Ea mi-a povestit că rivalul meu, după ce s-a ținut scai de ea la Bois-de-Boulogne cîteva zile și a făcut-o să-i ghicească ofu! inimii prin semne și strîmbături, și-a luat inima în dinți și i-a tras o declarație în toată regula, iscălită cu numele întreg și cu toată codița de titluri, totul pus într-un plic pe care i l-a trimis prin birjarul ce le ducea la plimbare pe ea și pe însoțitoarele ei; că în epistola aceea prințul îi făgăduia, de cealaltă parte a munților, avuții sclipitoare și adorație veșnică; ea se întorsese la Chaillot hotărîtă să-mi povestească toată aventura, dar venindu-i în minte că s-ar putea alege din asta cu o distracție minunată, nu s-a împotrivit năstrușnicului gînd și i-a dat voie prințului, printr-o scrisoare măgulitoare, să vină să o vadă acasă; își pregăti apoi încă o plăcere amestecîndu-mă și pe mine în farsa ei, fără să-mi dea nimic de bănuit. Nu i-am suflat nici o vorbă despre cele ce aflasem pe altă cale și beția amorului triumfător m-a făcut să rîd și eu din toată inima de deșucheatul renghi.

Am băgat de seamă că de-a lungul vieții mele cerul a ales întotdeauna răstimpul cînd fericirea mea părea mai bine statornicită, ca să mă lovească prin cele mai crude pedepse. Mă credeam atît de fericit cu prietenia domnului de T... și dragostea Manonei, încît nimic nu mă făcea să ghicesc că atîrnă deasupra mea o nouă nenorocire. Și totuși mi se pregătea una, una atît de

funestă, încît m-a aruncat în starea în care m-ați văzut la Pacy și treptat, am ajuns la marginile suferinței, în așa hal de plîns încît abia veți putea crede istorisirea mea, prea adevărată totuși.

Într-o seară, pe cînd aveam la cină pe domnul de T... am auzit huruitul unei calești oprindu-se la poarta hanului. Curiozitatea ne-a împins să aflăm cine sosea la ora aceea înaintată. Ni s-a spus că a venit tînărul G... M... adică fiul celui mai crud dușman al nostru, desfrînatul babalîc care mă băgase pe mine la Saint-Lazare, iar pe Manon la „Hôpital". La auzul numelui lui, tot sîngele mi-a năvălit în obraji.

— Dumnezeu mi-l aduce, am spus către domnul de T..., anume ca să-l pedepsesc pentru lașitatea tatălui. N-are să-mi scape pînă nu încrucișăm spadele.

Domnul de T... care îl cunoștea, ba chiar se număra printre prietenii lui, s-a silit să-mi insufle alte simțăminte. M-a asigurat că tînărul G... M... era un om foarte îndatoritor și plăcut, nicidecum în stare să fi luat parte la fapta tatălui său; că eu însumi, după ce-l voi cunoaște cît de puțin, îi voi acorda toată stima mea și o voi dori pe a lui. După ce a mai adăugat o sumă de laude, m-a rugat să-i încuviințez dorința de a-l chema la noi, ca să sfîrșim împreună cina. Așteptîndu-se să mă opun, pretextînd primejdia la care o vom expune pe Manon, descoperind locuința ei chiar fiului dușmanului

nostru, el mi-a luat-o înainte asigurîndu-ne, pe onoarea şi legea lui, că atunci cînd G... M... ne va cunoaşte, nu vom avea apărător mai zelos ca el. Nu m-am mai împotrivit cu nimic, după aceste asigurări. Domnul de T... ni l-a adus însă numai după ce l-a informat cine sîntem. A intrat cu o bucurie pe chip care în adevăr ni l-a făcut simpatic. M-a îmbrăţişat. Ne-am aşezat la masă. El a rostit cuvinte de admiraţie pentru Manon, pentru mine, pentru tot ce ne aparţinea şi a mîncat cu o poftă care făcea onoare cinei noastre. După ce masa a fost strînsă, conversaţia a devenit mai serioasă. G... M... a plecat ochii vorbindu-ne de tatăl său, spunînd că întrecuse marginile în purtarea lui cu noi şi ne-a adresat în locu-i cele mai supuse scuze.

— Le scurtez — a spus apoi — ca să nu mai răscolesc amintiri atît de ruşinoase pentru mine.

Scuzele lui, sincere încă de la început, fură şi mai sincere în urmă, căci nu trecuse jumătate de ceas de cînd vorbeam şi am băgat de seamă ce impresie adîncă făcea asupra lui farmecul Manonei. Privirile şi atitudinile lui erau din ce în ce mai duioase. N-a scăpat totuşi nici o vorbă despre asta, dar, fără să fiu gelos, aveam prea multă experienţă în dragoste ca să nu deslueşesc tot ce pornea din acest izvor. Ne-a ţinut tovărăşie o bună parte din noapte şi nu ne-a părăsit decît după ce ne-a asigurat că era fericit de cunoştinţa noastră şi ne-a cerut voie să vină din cînd în cînd să ne ofere serviciile sale. A plecat

înspre ziuă cu domnul de T... care a luat loc în careta lui.

Nu eram înclinat, cum am mai spus, să-mi plec urechea la şoaptele geloziei. Mă încredeam mai mult ca oricînd în jurămintele Manonei. Fiinţa aceasta fermecătoare devenise pînă într-atît stăpîna inimii mele încît nu era nici un simţămînt, din toate cîte-i închinasem, care să nu cuprindă stimă şi dragoste. Departe de a-i face o vină că plăcuse tînărului G... M..., eram dimpotrivă încîntat de puterea farmecelor ei şi mă fericeam că sînt iubit de o fată pe care toată lumea o găseşte drăguţă. N-am găsit de cuviinţă să-i împărtăşesc Manonei bănuielile mele. Am fost ocupaţi cîteva zile cu croitoresele care-i încercau rochii şi sfătuindu-ne dacă ne-am putea duce la „Comédie", fără teamă că vom fi recunoscuţi. Nu se încheiase săptămîna cînd domnul de T... a venit iarăşi pe la noi. L-am întrebat şi pe el în privinţa aceasta şi a văzut bine că trebuie să spună da, ca să-i facă pe plac Manonei. Am luat hotărîrea să mergem împreună cu el chiar în seara aceea. Dar n-am putut să ne şi îndeplinim gîndul, pentru că, îndată după asta, domnul de T... m-a tras deoparte.

— Mă aflu într-o mare încurcătură, — mi-a spus el — încă din seara cînd am luat masa împreună, şi vizita mea de azi e o urmare la ceea ce s-a întîmplat atunci. Uite: G... M... o iubeşte pe amanta ta! mi-a făcut mărturisirea. Sînt prietenul lui intim, gata oricînd să-l ser-

vesc, dar nu sînt mai puţin amicul dumitale. I-am spus că privesc intenţiile lui ca fiind cu totul nepotrivite, vinovate chiar. I-aş fi păstrat taina dacă, pentru a se face plăcut, n-ar avea de gînd să încerce şi cu alte mijloace decît cele obişnuite. Cunoaşte firea Manonei. A aflat, nu ştiu de unde, că-i place să trăiască în huzur, şi cum el are pe mînă, încă de pe acum, o avere foarte mare, mi-a mărturisit că vrea s-o ispitească pentru început cu un dar măreţ şi cu o pensiune de zece mii de livre.

Dacă între voi doi, balanţa prieteniei nu m-ar trage mai mult într-o parte decît în cealaltă, m-aş fi hotărît mult mai greu să-l trădez, dar de partea dumitale s-a adăugat dreptatea la prietenia ce ţi-o port ; cu atît mai mult că eu însumi sînt pricina necugetată a pasiunii lui, deoarece eu l-am introdus aici, astfel că mă simt obligat să previn urmările răului ce l-am făptuit.

Am mulţumit domnului de T... pentru serviciul atît de însemnat ce-mi făcea şi, cu aceeaşi sinceritate, i-am mărturisit că în adevăr firea Manonei era aşa cum şi-o închipuise G... M..., adică nu putea nici să audă de sărăcie.

— Totuşi — i-am spus — cînd e vorba numai de ceva mai mult, sau de ceva mai puţin, nu o cred în stare să mă părăsească pentru un altul. Am putinţa să n-o las să ducă lipsă de nimic şi socot că averea mea va creşte într-o zi. Nu mă tem decît de un lucru — am adăugat

— ca nu cumva G... M... să se folosească de faptul că ne cunoaşte locuinţa, ca să ne pricinuiască cine ştie ce pocinog.

Domnul de T... m-a asigurat că puteam să fiu liniştit de partea asta ; G... M... era în stare de o nebunie amoroasă, dar nu de o josnicie, iar dacă ar avea laşitatea să făptuiască aşa ceva, el cel dintîi îl va pedepsi reparîndu-şi astfel greşeala că-i dăduse prilejul.

— Vă rămîn obligat pentru asta — i-am răspuns — dar ce folos ? răul s-ar săvîrşi şi leacul ar fi nesigur. Astfel, cel mai înţelept lucru este să ne luăm măsuri, şi anume să plecăm din Chaillot ca să ne luăm altă locuinţă.

— Foarte bine, încuviinţă domnul de T... Numai că n-o să vă puteţi muta atît de repede cît ar trebui, căci domnul G... M... vine aici azi la amiază ; mi-a spus de ieri şi de aceea i-am luat-o înainte, ca să-ţi fac cunoscut ce urmăreşte. Poate să cadă dintr-o clipă într-alta.

O înştiinţare atît de zorită m-a silit să privesc lucrurile cu mai multă seriozitate. Părîndu-mi cu neputinţă să scap de vizita lui G... M... şi tot atît de greu să-l împiedic de a-şi destăinui dragostea, am luat hotărîrea să o previn eu însumi pe Manon despre planurile acestui nou rival. Mi-am închipuit că ştiindu-mă în curent cu propunerile ce-i va face şi avînd a le primi aproape sub ochii mei, va avea destulă tărie să le respingă. Am dezvăluit gîndurile

mele domnului de T... dar el mi-a răspuns că lucrul acesta era nespus de primejdios.

— Recunosc — i-am spus — dar motivele care te fac sigur de o femeie, eu le am, şi mă bizui pe dragostea iubitei mele. Măreţia darurilor ar putea să o orbească, dar ţi-am spus că nu-i lacomă de bani. Îi place să trăiască bine, dar mă şi iubeşte şi aşa cum îmi merg acum afacerile, n-aş crede în ruptul capului că mi-ar prefera tocmai pe fiul omului care a băgat-o la „Hôpital".

Într-un cuvînt, am stăruit în hotărîrea mea şi luînd deoparte pe Manon i-am povestit totul, în mod firesc. Ea mi-a mulţumit că aveam o părere atît de bună despre ea şi mi-a făgăduit să primească ofertele lui G... M... în aşa fel că-l va lecui de pofta de a reîncepe.

— Nu — i-am spus — nu trebuie să-l repezi prea tare; dacă se supără, poate să ne facă rău. Dar ştii tu bine, şarlatanco — am adăugat rîzînd — cum să te descotoroseşti de un amorez urîcios sau pisălog.

A stat puţin la gînduri, apoi a izbucnit:

— Îmi vine în minte un plan admirabil, mă mîndresc că l-am născocit. G... M... este, nu-i aşa, fiul celui mai crud duşman al nostru; trebuie să ne răzbunăm pe tată, nu asupra fiului, dar asupra pungii lui. Vreau să-i ascult declaraţia, să-i primesc darurile şi pe urmă să-i dau cu tifla.

— Frumuşel plan — i-am spus — dar nu te

gîndeşti, copilito, că tocmai calea asta ne-a dus drept la „Hôpital"?

Degeaba i-am înfăţişat primejdia unei asemenea isprăvi, a spus că trebuia numai să ne luăm măsuri şi a găsit răspuns la toate obiecţiunile mele. Arătaţi-mi un singur îndrăgostit care să nu se potrivească orbeşte la toate capriciile femeii adorate şi voi recunoaşte atunci că am greşit cedînd atît de uşor. Ne-am hotărît să facem din G... M... jucăria noastră dar, printr-o ciudată întorsătură a sorţii, am ajuns eu victima lui.

Pe la orele unsprezece am văzut oprindu-se la poartă caleaşca lui. Ne-a adresat cîteva complimente dibaci alcătuite în privinţa permisiunii ce-şi luase singur de a prînzi cu noi. Nu s-a mirat găsindu-l pe domnul de T..., care din ajun îi făgăduise să vină, dar dăduse ca pretext oarecare afaceri ca să nu pornească din Paris în aceeaşi trăsură cu el. Deşi fiecare dintre noi purta trădarea în suflet, ne-am pus la masă ca într-o deplină încredere şi prietenie reciprocă. G... M... a găsit uşor prilejul să-şi declare sentimentele. Cred că nu i-am părut stingheritor, căci înadins am lipsit din cameră cîteva minute. Cînd m-am întors, am băgat de seamă că Manon nu-l descurajase prin vreun răspuns aspru. Era cît se poate de vesel băiatul şi m-am prefăcut şi eu bine dispus. El rîdea în sine de prostia mea, eu, în mine, de a lui. Toată după-amiaza am petrecut aşa, unul pe seama altuia.

Înainte de plecare, i-am mai înlesnit o convorbire cu Manon între patru ochi, astfel că a putut fi deplin mulţumit de îngăduinţa mea, ca şi de prînzul bun.

Îndată după ce musafirii noştri s-au urcat în caretă, Manon a alergat spre mine cu braţele deschise şi m-a îmbrăţişat rîzînd cu hohote. Mi-a repetat toate vorbele şi propunerile lui, fără să schimbe o iotă. Totul se reducea la atît: o adora. Voia să împartă cu dînsa venitul de patruzeci de mii de livre pe care-l primea de pe acum, fără să uite să spună că aştepta încă mai mult după moartea tatălui; ea va fi stăpîna inimii şi averii sale; drept chezăşie a dragostei lui era gata să-i pună la picioare o caretă, o casă mobilată, o cameristă, trei lachei şi un bucătar.

— Fiul — am spus Manonei — e mai mînăspartă decît tatăl. Dar să vorbim drept, am adăugat. Darurile lui nu te ispitesc cumva?

— Pe mine? a răspuns Manon şi, amintindu-şi două versuri de Racine, le-a potrivit îndată după gîndurile ei:

> Mă bănuieşti pe mine de-această viclenie?
> Eu, chipu-i lîngă mine l-aş putea suferi,
> Cînd veşnic „Hôpital"-ul odios mi-ar aminti?

— Nu, nu, i-am răspuns şi am continuat parodia:

> Mi-ar fi greu să cred, doamnă, că-n inima ta,
> Amorul, cu ăst „Hôpital" te-ar fi putut săgeta.

Da, dar îţi aduce şi un foarte ispititor palat mobilat, o caretă şi trei lachei; rareori amorul aruncă o săgeată atît de solidă.

Manon mi-a jurat că inima ei îmi aparţine pe vecie şi niciodată nu va primi alte săgeţi decît pe ale mele.

— Făgăduielile ce-mi face sînt pentru mine mai mult acul de imbold la răzbunare, decît o săgeată de dragoste.

Am întrebat-o dacă are de gînd să primească palatul şi careta. Mi-a răspuns că nu voia să pună mîna decît pe banii lui; greutatea era să capete una fără alta. Ne-am hotărît să aşteptăm ca G... M... să-şi desfăşoare întregu-i plan prin scrisoarea ce făgăduise s-o trimită. Într-adevăr, a adus-o a doua zi un lacheu fără livrea care s-a priceput să găsească prilejul potrivit de a-i vorbi Manonei fără martori. Ea l-a lăsat să aştepte răspunsul şi a venit de-a dreptul la mine cu scrisoarea. Am deschis-o împreună. În afară de banalele fraze de amor, cuprindea în toate amănuntele făgăduielile rivalului meu. El nu-şi mărginea dărnicia; se lega să-i numere Manonei zece mii de franci în ziua cînd va lua în stăpînire casa, dar să umple toate ştirbiturile ce s-ar aduce acestei sume prin cheltuieli, astfel că ea o va avea mereu întreagă în faţă. Clipa inaugurării micului palat n-o îndepărtase prea mult; nu-i cerea decît două zile pentru toate preparativele, îi indica numele străzii şi numărul acestei case unde îi făgăduia

să o aştepte în după-amiaza celei de-a doua zile, dacă va putea să scape de sub ochii mei. Aceasta era singura lui neliniște și o implora pe Manon să i-o astîmpere; de rest părea sigur; adăuga însă că, dacă ea bănuiește că-i va fi greu să-mi scape, va găsi el mijlocul de a-i înlesni fuga.

G... M... era mai deștept decît tată-său; voia să-și înhațe prada înainte de a număra banii. Ce trebuia să facă Manon? cum să-i ducă de nas? Am stat să chibzuim. Din nou m-am silit să-i scot din cap toana asta și i-am înșirat toate primejdiile care s-ar putea ivi, dar nimic n-a putut să-i zdruncine hotărîrea. A scris lui G... M... un răspuns scurt, asigurîndu-l că nu-i va fi de loc greu să meargă la Paris în ziua indicată; putea să o aștepte fără grijă. Am stabilit apoi ca eu să plec chiar atunci ca să închiriez o nouă locuință, într-un sat de cealaltă parte a Parisului; după aceea, să transport acolo tot calabalîcul nostru; a doua zi după-amiază, la data fixată adică, ea va pleca devreme la Paris, și, după ce va primi cadourile lui G... M..., îl va ruga stăruitor să o ducă în acea seară la „Comédie"; va lua asupra ei atîția bani cît va putea duce, iar restul îl va încredința valetului nostru pe care voia să-i ia cu dînsa. Valetul era gardianul care o scosese de la „Hôpital"; ne era nespus de devotat. Eu trebuia să vin cu o birjă la capătul străzii Saint-André-des-Arcs; pe la ora șapte să las birja

să aștepte acolo și să mă apropii prin întuneric de porțile teatrului. Manon îmi făgăduia să născocească ceva ca să poată ieși o clipă din lojă și clipa aceea o va folosi ca să coboare pînă jos la mine. Restul se va putea îndeplini ușor. Am ajunge din cîțiva pași mari la trăsură, ne-am urca și am ieși îndată din Paris prin foburgul Saint-Antoine, drumul spre noua noastră locuință. Planul acesta, așa nebunesc cum era, ne-a părut nouă destul de bine ticluit. În realitate era o sminteală să nu ne dăm seama că și de-ar fi izbutit fără piedici, tot n-am fi rămas la adăpost de urmări. Totuși, ne-am expus primejdiei cu cea mai încrezătoare îndrăzneală. Manon a plecat cu Marcel: așa îl chema pe valet. Cu durere am privit-o plecînd. Îmbrățișînd-o i-am spus:

— Manon, nu mă înșeli cumva? Ai să-mi rămîi credincioasă?

Ea s-a plîns drăgăstos de neîncrederea mea și mi-a reînnoit toate jurămintele. Socotise să ajungă la Paris pe la ora trei. Plecai și eu puțin timp după ea. Mă duceam să-mi rod unghiile la „Café de Feré", la podul Saint-Michel; am stat acolo pînă la căderea nopții. Atunci, am ieșit să tocmesc o birjă pe care am lăsat-o, după înțelegerea noastră, în capătul străzii Saint-André-des-Arcs; după asta, m-am dus pe jos pînă la „Comédie". M-am mirat văzînd că nu-l găsesc acolo pe Marcel, care trebuia să mă aștepte. M-am înarmat cu răbdare, am stat un ceas în-

ghesuit de o liotă de lachei, zgîindu-mi ochii ca să văd pe toţi care treceau. În cele din urmă, văzînd că a trecut de şapte şi nu se iveşte nimic în legătură cu planul nostru, mi-am luat un bilet la parter ca să văd dacă erau în vreo lojă Manon şi G... M... Nu erau, nici unul, nici altul. M-am întors la uşile teatrului unde am mai adăstat un sfert de ceas, înnebunit de nerăbdare şi nelinişte. Tot nu s-a ivit nimic. M-am întors la trăsură, fără să mă fi putut opri la cea mai neînsemnată hotărîre. Birjarul, zărindu-mă, făcu cîţiva paşi spre mine ca să-mi şuşotească tainic că o duduiţă drăguţă mă aştepta de vreun ceas în birjă ; întrebase de mine arătînd prin semne cum eram şi aflînd că trebuie să mă întorc, a spus că nu-şi va pierde răbdarea oricît de tîrziu voi veni. Mi-am închipuit pe dată că era Manon. M-am apropiat, am văzut însă alt chip ; un obraz drăguţ, dar nu al ei. Era o tînără necunoscută care mă întrebă mai întîi dacă avea onoarea să vadă pe cavalerul des Grieux. I-am spus că aşa mă numesc.

— Am o scrisoare pentru dumneavoastră, — urmă ea — care vă va lămuri de ce am venit eu şi cum se face că am plăcerea să vă cunosc numele.

Am rugat-o să-mi îngăduie să citesc scrisoarea într-un cabaret vecin. Necunoscuta a ţinut să meargă cu mine şi m-a sfătuit să cer un separeu.

— De la cine e scrisoarea ? am întrebat-o pe cînd urcam scara.

Imi răspunse că voi afla citind-o. Am recunoscut la lumină mîna Manonei. Iată cam ce noutăţi îmi dădea :

G... M... o primise cu o politeţe şi o magnificenţă mai presus de toate închipuirile ei. O acoperise cu daruri, îi pregătea o viaţă de regină. Totuşi mă asigura că nu mă uitase în splendoarea de care era înconjurată, dar, neputînd îndupleca pe G... M... să o ducă la „Comédie" în seara aceea, amîna pe altă dată plăcerea de a mă vedea ; scria apoi că, pentru a-mi mîngîia puţin suferinţa ce desigur îmi va pricinui vestea aceasta, a găsit un mijloc : să-mi procure una din cele mai drăguţe fete din Paris, aducătoarea scrisorii. Şi semna : „credincioasa ta iubită, Manon Lescaut"

Era ceva atît de crud şi de insultător pentru mine în scrisoarea ei, încît, zbătîndu-mă cîteva clipe între mînie şi durere, m-am hotărît să fac o mare sforţare şi s-o uit pentru de-a pururi pe nerecunoscătoarea şi sperjura Manon. Mi-am aruncat ochii asupra fetei care-mi sta în faţă : era frumoasă cît se poate şi aş fi dorit să fie destul de ispititoare ca să devin la rîndu-mi sperjur şi necredincios. Dar n-am găsit privind-o, ochii aceia vii şi languroşi, portul mîndru al capului, pielea obrazului colorată cu nuanţele amorului, în sfîrşit comoara aceea de farmece cu

care natura o înzestrase din belșug pe vicleana Manon.

— Nu, nu — i-am spus încetînd de a o privi — nerecunoscătoarea aceea care te-a trimis știa prea bine că te ostenești degeaba. Întoarce-te la ea și spune-i că-i doresc să se bucure de crima ce-o făptuiește și, dacă se poate, fără remușcări. O părăsesc pentru totdeauna și renunț în același timp la toate femeile din lume ; nici una din ele n-ar putea fi încîntătoare ca ea, dar toate sînt, fără îndoială, la fel de lașe și necredincioase.

Am fost atunci gata să cobor și să mă retrag, fără să mai am nimic de-a face cu Manon ; gelozia care-mi sfîșia de moarte inima se schimbase brusc într-o liniște întunecată, posomorîtă ; m-am crezut o clipă aproape de vindecare, cu atît mai mult cu cît nu simțeam în mine nici una din pornirile violente cărora căzusem pradă în celelalte prilejuri asemănătoare ! Vai ! eram jucăria amorului, tot atît cît mă socoteam și jucăria lui G... M... și a Manonei.

Fata care-mi adusese scrisoarea, văzîndu-mă gata să cobor, m-a întrebat ce răspuns să-i ducă domnului de G... M... și doamnei care era cu el. M-am întors în cameră după întrebarea aceasta și, printr-o schimbare care ar părea de necrezut celor care n-au simțit niciodată patimi aprige, m-am văzut deodată smuls din liniștea mea părelnică și tîrît într-un groaznic delir furios. I-am strigat fetei :

— Du-te și spune-i trădătorului de G... M...

și perfidei lui amante în ce desperare m-a aruncat scrisoarea asta blestemată ; dar să știe că n-au să rîdă multă vreme ; am să le împlînt cuțitul în inimă la amîndoi, cu mîna mea.

M-am trîntit pe un scaun. Pălăria mi-a căzut pe jos de o parte a scaunului și bastonul de cealaltă parte. Două șiroaie de lacrimi amare au început să-mi curgă din ochi. Din accesul de furie care mă scuturase, căzui într-o durere copleșitoare ; nu mai puteam decît să plîng, să gem și să oftez.

— Apropie-te, copilă, apropie-te, i-am spus apoi tinerei fete ; apropie-te, de vreme ce te-au trimis să mă consolezi. Spune-mi, cunoști vorbe care astîmpără turbarea, desperarea, dorința de a-ți lua singur zilele după ce ai ucis două ființe trădătoare care nu meritau să trăiască ? Da, apropie-te, repetai, văzînd-o că pășește spre mine cu sfială și clătinîndu-se. Vino să-mi ștergi lacrimile, vino să-mi redai pacea inimii, vino să-mi spui că mă iubești, ca să mă obișnuiesc și cu ființa altei femei decît necredincioasa mea. Ești frumoasă, poate că te voi iubi și pe tine.

Biata copilă, care n-avea mai mult de șaisprezece sau șaptesprezece ani și părea mai plină de cuviință decît suratele ei, se speriase rău de scena aceasta ciudată. Se apropie totuși de mine și încercă să mă mîngîie, dar atunci am îndepărtat-o numaidecît, respingînd-o cu amîndouă mîinile.

— Ce vrei de la mine? i-am strigat. A! eşti femeie, faci parte din sexul pe care eu îl urăsc, pe care nu mai pot să-l sufăr în apropierea mea. Chipul tău blînd mă ameninţă şi el cu vreo trădare. Pleacă, pleacă, lasă-mă singur.

Fără a îndrăzni să scoată o vorbă, fata îmi făcu o reverenţă şi se întoarse să iasă. I-am strigat să se oprească.

— Fă-mă cel puţin să ştiu pentru ce, cum şi în ce scop ai fost trimisă aici? Cum mi-ai aflat numele şi locul unde m-ai găsit?

Mi-a răspuns că-l cunoştea de multă vreme pe domnul de G... M..., că el a trimis să o cheme la ora cinci şi, ducîndu-se cu lacheul care venise să o înştiinţeze, a intrat într-o casă mare, unde l-a găsit jucînd pichet cu o doamnă foarte frumoasă: amîndoi au însărcinat-o să-mi înmîneze scrisoarea aceasta, după ce i-au spus că mă va găsi într-o trăsură, la capătul străzii Saint-André-des-Arcs. Am întrebat-o dacă n-au mai adăugat ceva; roşind mi-a răspuns că o făcuseră să spere că eu o voi lua cu mine.

— Te-au înşelat, i-am răspuns; biată copilă, te-au înşelat. Eşti o femeie, îţi trebuie un bărbat, dar unul bogat şi fericit şi nu în mine l-ai putea găsi. Întoarce-te, întoarce-te la domnul de G... M... El are tot ce-i trebuie ca să fie iubit de femeile frumoase. Are palate mobilate şi caleşti de dăruit. Cît despre mine, care nu am ce să ofer femeilor, decît iubire şi statornicie, ele mă dis-

preţuiesc în sărăcia mea, îşi fac o jucărie din naivitatea mea.

Am mai înşirat multe, şi gînduri triste, şi înverşunate, după cum simţirile care-mi cutremurau fiinţa se mai potoleau sau se ridicau mai chinuitoare. Dar, pe măsură ce mă torturam astfel, furia îmi scăzu, mă descleştă îndestul ca să pot să încep să cuget limpede. Comparînd noua mea nenorocire cu cele asemănătoare ce le suferisem, n-am găsit c-ar trebui să-mi pierd nădejdea, mai mult de data asta decît în celelalte dăţi. O cunoşteam bine pe Manon. De ce să mă prăpădesc de jale pentru o năpastă care era de prevăzut? De ce să nu mă silesc mai bine să caut să îndrept lucrurile? Mai era vreme. Oricum, nu trebuia să-mi economisesc sforţările, dacă nu voiam să-mi imput mai tîrziu că mi-am mărit singur suferinţele cu tărăgăneala mea. Şi am început să caut şi să cîntăresc toate mijloacele în stare să deschidă drumul nădejdilor.

Să încerc s-o smulg cu forţa din mîinile lui G... M... ar fi fost o încercare desperată, care putea numai să mă piardă şi nu părea că va izbîndi. Dar dacă aş încerca să-i vorbesc Manonei cîteva clipe? A, atunci ar fi altceva, aş putea să-i mişc inima cît de puţin, doar îi cunoşteam bine punctele slabe. Eram atît de sigur că mă iubeşte! Chiar ciudăţenia asta de a-mi trimite o fată străină să mă consoleze, aş fi pus rămăşag că ea însăşi a născocit-o din milă pentru suferinţele mele. M-am hotărît să-mi pun la

încercare toată dibăcia numai să dau ochii cu ea. Găsii zeci de căi pe care puteam să apuc; după ce le-am privit pe rînd, m-am oprit la aceasta:

Domnul de T... mă îndatorase adeseori şi cu atîta plăcere încît nu-i puteam pune la îndoială sinceritatea şi dorinţa de a mă servi. M-am gîndit să alerg la el şi să-l rog să-l cheme pe G... M... sub pretextul unei afaceri importante. Îmi era destul să pot vorbi o jumătate de oră cu Manon; planul meu era să mă introduc chiar în camera ei, lucru ce-mi părea uşor în lipsa lui G... M...

Hotărîrea aceasta m-a mai liniştit; i-am plătit cu dărnicie tinerei fete care mai aştepta încă, şi, vrînd să o împiedic de a se mai întoarce la cei ce-o trimiseseră, i-am luat adresa făcînd-o să spere că voi veni să-mi petrec noaptea aceea cu ea. M-am urcat în birjă şi am dat adresa domnului de T... poruncind birjarului să mă ducă în goana cailor. Din fericire l-am găsit acasă pe prietenul meu; mă muncise o neliniște tot drumul din pricina aceasta. În cîteva cuvinte l-am pus în cunoştinţă cu suferinţele mele şi cu serviciul ce veneam să-i cer. A rămas atît de uimit aflînd că G... M... a fost în stare să o momească pe Manon, încît, neştiind că şi eu am pus umărul la nenorocirea mea, s-a oferit din toată inima să-şi adune toţi prietenii pentru ca, cu braţele şi spadele lor, să-mi ajute să o slobod pe iubita mea. L-am făcut să înţeleagă că un asemenea

tărăboi ar pune-o în pericol şi pe Manon, şi pe mine.

— Să ne păstrăm sîngele — i-am spus — pentru împrejurări mai grave. Mă gîndesc la o cale mai blîndă pe care pot izbîndi tot atît de bine.

S-a legat să facă tot ce-i voi cere, fără împotrivire; spunîndu-i atunci că nu doream decît atît, să înştiinţeze pe G... M... că are ceva de vorbit cu el şi să-l scoată astfel din casă pentru un ceas sau două, a plecat numaidecît cu mine ca să-mi facă pe voie. Ne-am sfătuit pe drum prin ce tertip l-ar putea opri atîta vreme. Am propus să-i scrie mai întîi un bileţel dintr-un cabaret, că îl roagă să vină acolo pentru o afacere atît de însemnată încît nu suferă întîrziere. Şi am adăugat:

— Îl voi pîndi cînd pleacă şi voi intra fără greutate în casă, de vreme ce nu mă cunoaşte nimeni decît Manon şi Marcel, valetul meu. Iar dumneata, care în vremea aceasta vei fi cu G... M..., îi vei putea spune că acea afacere însemnată e o grabnică nevoie de bani; că ţi-ai pierdut la cărţi tot ce aveai disponibil şi încă ai mai jucat pe cuvînt, pierzînd mereu. Îi va trebui timp pînă se va duce să ia banii şi timpul acela îmi va fi mie de ajuns pentru ceea ce am de gînd.

Domnul de T... mi-a urmat planul întocmai. L-am lăsat într-un cabaret, unde a scris biletul, iar eu am mers să stau la pîndă la cîţiva paşi de casa unde se afla Manon. L-am văzut sosind

pe aducătorul biletului și îndată apoi pe G... M... ieșind pe jos, cu un lacheu după el. I-am lăsat timp să se depărteze și m-am dus pînă în apropierea casei în care știam că se află necredincioasa mea iubită. Cu toată furia care clocotea în mine, am bătut la ușă cu evlavie, ca la porțile unui templu. Din fericire a venit Marcel să deschidă ; i-am făcut semn să tacă. N-aveam de ce să mă tem de ceilalți servitori, totuși l-am întrebat în șoaptă dacă putea să mă ducă în camera Manonei fără să fiu zărit de nimeni. Mi-a spus că lucrul era lesne cu putință dacă voi păși încetișor pe scara cea mare.

— Atunci haidem repede — i-am spus — și bagă de seamă să nu urce nimeni cît voi sta eu acolo.

Am pătruns fără piedici în apartamentul de sus. Manon citea. O dată mai mult m-a uimit firea acestei fete ciudate. Departe de a se speria sau de a arăta sfială văzîndu-mă, dădu ușoare semne de mirare, mișcări pe care nu ți le poți stăpîni cînd te pomenești cu cineva pe care îl credeai în altă parte.

— A ! a ! tu ești, iubitule, m-a întîmpinat ea și veni să mă sărute, drăgăstoasă ca de obicei. Sfinte doamne ! știi că ești îndrăzneț ! Cine s-ar fi așteptat să vii azi aici ?

M-am desprins din brațele ei și în loc să-i răspund la dezmierdări, am respins-o cu dispreț dîndu-mă doi pași îndărăt, ca să pun o distanță între mine și ea. Gestul meu a descumpănit-o

puțin. A rămas locului, cu ochii la mine, schimbînd fețe-fețe. La drept vorbind, eram atît de vrăjit de vederea ei încît, deși, pe bună dreptate, fierbeam de mînie, de-abia am găsit puterea să deschid gura ca s-o cert. Inima îmi sîngera de cruda batjocură ce-mi azvîrlise dar trebuia să mă silesc să mi-o aduc aminte ca să-mi ațîț ciuda ; trebuia să mă încordez ca să aprind în ochii mei alt foc decît al dragostei. Fiindcă tăceam și ea băgă de seamă tulburarea mea, o văzui că tremură, desigur se înspăimîntase. N-am putut să rabd vederea aceasta.

— A, Manon ! i-am spus cu un glas moale și duios, necredincioaso, sperjuro, cu ce să-mi încep plîngerea ? Te văd palidă, tremuri, iar pe mine încă mă mai mișcă cele mai mici suferințe ale tale, încît mă tem să te mîhnesc prea mult cu imputări. Dar, Manon, crede-mă, mi-e inima străpunsă de durerea trădării tale. Asemenea lovituri nu le îndrepți asupra unui om iubit cînd încă nu i-ai hotărît moartea. E a treia oară, Manon. Am numărat bine, asta nu se poate uita. Gîndește-te dar și hotărăște acum pe loc ce vrei să faci, căci biata inima mea nu mai poate să rabde atîta chin. O simt cum moare, cum e gata să se sfarme de durere. Nu mai pot — am adăugat lăsîndu-mă pe un scaun — abia vorbesc, abia mă mai țin să nu cad.

Nu mi-a răspuns nimic, dar, cînd m-a văzut pe scaun, a venit să îngenuncheze la picioarele mele, apoi și-a pus capul pe genunchii mei, as-

cunzîndu-şi faţa în mîinile mele. Într-o clipă, le-am simţit udate de lacrimile ce-i curgeau. O, doamne! ce zbucium îmi frămînta simţirea!

— A, Manon, Manon — am urmat oftînd — e prea tîrziu să mai plîngi după ce mi-ai pricinuit moartea. Tristeţea ta e prefăcută, n-ai putea să o simţi. Fără îndoială că răul cel mai mare ţi-l face prezenţa mea, care totdeauna a fost o piedică pentru plăcerile tale. Deschide ochii, Manon, vezi-mă cine sînt! Nu se varsă lacrimi atît de duioase pentru un nenorocit pe care l-ai trădat, pe care îl părăseşti fără milă.

Ea îmi săruta mîinile, fără să se ridice, fără să răspundă.

— Nestatornică Manon — am urmat iarăşi — femeie nerecunoscătoare şi fără credinţă, unde îţi sînt făgăduielile şi jurămintele? Uşuratică şi crudă iubită, ce-ai făcut cu dragostea pe care nu mai departe decît azi mi-o jurai? O, cerule drept! aşa laşi să rîdă de tine o femeie, după ce te-a luat drept martor cu atîta evlavie? Aşadar, pe sperjur îl răsplăteşti? Iar desperarea şi părăsirea le arunci celui statornic şi credincios?

Atîta amărăciune îmi umplea cugetul pe cînd vorbeam, încît, fără să-mi dau seama, ochii mi s-au umplut de lacrimi. Manon a înţeles după tremurul glasului că plîng şi a rupt în sfîrşit tăcerea.

— Trebuie să fiu tare vinovată — îmi spuse ea cu tristeţe — dacă am putut să-ţi pricinuiesc atîta durere şi zbucium, dar să mă ajungă pe-

deapsa cerului dacă mi-am dat seama că păcătuiesc sau dacă am avut măcar gîndul acesta.

Mi s-au părut atît de fără noimă vorbele ei, atît de mincinoase, încît nu mi-am putut opri o izbucnire de furie.

— Ce prefăcătorie josnică! am strigat. Văd mai bine ca oricînd că nu eşti decît o ticăloasă, o femeie vicleană. Abia acum înţeleg ce caracter păcătos ai. Adio, fiinţă laşă — am spus, apoi, ridicîndu-mă în picioare — vreau mai bine să mor de o mie de ori decît să mai am vreo legătură cu tine. Să mă trăsnească cel-de-sus dacă te voi mai învrednici vreodată măcar cu o privire! Rămîi cu noul tău amant, iubeşte-l pe el şi urăşte-mă pe mine, renunţă la onoare şi la bun-simţ; mie puţin îmi pasă, totuna mi-e.

Delirul meu a înspăimîntat-o pe Manon; rămăsese în genunchi lîngă scaunul de pe care mă sculasem şi mă privea tremurînd, fără să cuteze nici să respire. Am făcut cîţiva paşi spre uşă, tot cu capul întors spre ea, ţintuind-o cu privirea. Dar ca să mă ţin dîrz faţă de farmecele ei, ar fi trebuit să-mi fi pierdut deodată orice simţămînt de milă, de umanitate. Eram atît de departe de a-mi fi însuşit dîrzenia aceasta sălbatică, încît trecînd deodată la extremitatea opusă, m-am întors spre Manon, mai bine spus m-am aruncat spre ea fără să cuget. Am luat-o în braţe, am acoperit-o cu mii de dulci sărutări; i-am cerut iertare pentru că m-am înfuriat, am recunoscut că sînt un om brutal şi nu merit fe-

ricirea de a fi iubit de o fată ca ea. Am așezat-o pe scaun și îngenunchind la rîndul meu am implorat-o să mă asculte în starea în care mă aflam. Am adunat într-un mănunchi de cuvinte tot ce poate imagina mai respectuos și mai drăgăstos, drept scuză, un amant supus și înflăcărat. I-am cerut ca o grație să rostească vorbele de iertare. Ea și-a lăsat brațele în jurul gîtului meu spunînd că ea însăși avea nevoie de bunătatea mea ca să mă facă să uit supărările ce-mi pricinuia și că începea să se teamă, și nu fără dreptate, că nu voi fi de loc mulțumit de ceea ce avea să-mi spună ca să se dezvinovățească.

— Eu ? am întrebat-o numaidecît. Eu nici nu-ți cer să te dezvinovățești. Iau de bun tot ce ai făcut. Nu mă socot în drept să-mi explici purtarea ta ; prea mulțumit voi fi, prea fericit, dacă scumpa mea Manon nu mă alungă din inima ei ! Apoi, cugetînd puțin asupra sorții mele, am continuat : dar, atotputernică Manon, tu care-mi dăruiești după plac cînd bucuria, cînd durerea, după ce ți-am dat satisfacție prin umilința mea și prin toate semnele de căință, îmi vei îngădui să-ți vorbesc și de mîhnirea care mă roade, de suferințele mele ? Pot afla de la tine ce am să fac acum și dacă mi-ai scris cumva sentința de moarte hotărîndu-te să-ți petreci noaptea cu rivalul meu ?

Manon stătu puțin pe gînduri pînă să-mi dea răspunsul.

— Cavalere — vorbi ea apoi, pe un ton li-

nițtit — dacă te exprimai de la început atît de limpede, nu te-ai mai fi tulburat în halul ăsta și m-ai fi cruțat și pe mine de o scenă dureroasă. De vreme ce suferințele tale ți le pricinuiește numai gelozia, ți le-aș fi vindecat numaidecît, oferindu-ți să merg chiar acum cu tine și pînă la capătul pămîntului. Dar eu mi-am închipuit că ești îndurerat din cauza bilețelului pe care ți l-am scris sub ochii domnului de G... M..., și din cauza fetei pe care ți-am trimis-o ; am crezut că poate ai luat scrisoarea mea drept o glumă batjocoritoare, iar fata, închipuindu-ți că vine din partea mea, drept o declarație că renunț la tine, alipindu-mă de G... M... Gîndul acesta m-a încremenit, m-a aruncat în deznădejde, căci oricît mă știu nevinovată, găseam, gîndindu-mă, că aparențele nu-mi sînt favorabile. Totuși — urmă ea — vreau să dau pe față tot adevărul și pe urmă să fii tu judecătorul meu.

Mi-a istorisit astfel tot ce i se întîmplase din clipa cînd s-a întîlnit cu G... M..., care o aștepta în casa în care ne aflam. A primit-o cu adevărat ca pe o crăiasă, ca pe cea mai mare crăiasă din lume. I-a arătat camerele, toate mobilate cu gust și sclipind de curățenie. În iatac i-a numărat zece mii de livre, la care a mai adăugat cîteva giuvaere, între acestea erau și colierul și brățările ce le mai primise o dată de la tatăl lui. A dus-o apoi într-un salon, pe care nu-l văzuse încă ; acolo, pe masă, erau cele mai delicioase gustări ; ca s-o servească, a chemat pe servitorii tocmiți

anume pentru ea și le-a poruncit să o privească de acum înainte ca pe stăpîna lor. Apoi i-a arătat careta, caii și toate celelalte daruri ; la sfîrșit, i-a propus o partidă de joc de cărți în așteptarea cinei.

— Îți mărturisesc — urmă ea — că am rămas uluită de atîta măreție. M-am gîndit că ar fi păcat să ne lipsim de atîtea bogății mulțumindu-mă să iau cele zece mii de livre și bijuteriile ; găsisem o avere gata făcută pentru noi și puteam duce un trai foarte plăcut pe spatele domnului G... M... În loc să-i propun să mergem la „Comédie", mi-am pus în cap să-l descos în privința ta, ca să ghicesc ce înlesniri am putea avea ca să ne vedem, presupunînd că aplic sistemul meu. L-am găsit foarte împăciuitor. M-a întrebat ce gîndesc despre tine și dacă nu mi-a părut rău cînd te-am părăsit. I-am spus că ai fost totdeauna atît de bun, că te-ai purtat atît de desăvîrșit cu mine, încît n-ar fi de crezut să spun că te urăsc. A recunoscut că ai multe calități și el însuși s-a simțit îndemnat să te aibă prieten. A voit să știe cum cred că vei judeca tu plecarea mea, mai ales cînd vei afla că eram în mîinile lui. I-am răspuns că dragostea noastră dura de mult, încît a avut tot timpul să se mai răcească, apoi, strîmtorat cum erai, poate nu vei privi plecarea mea drept o mare nenorocire, de vreme ce te ușura de-o povară apăsătoare. Am adăugat că, fiind deplin încredințată că vei privi lucrurile în liniște, nu m-am sfiit să-ți spun de dimineață că

plec la Paris, pentru oarecare afaceri ; că ai consimțit, ai venit cu mine și n-ai părut neliniștit cînd te-am lăsat singur. Atunci G... M... mi-a spus : „Dacă aș putea fi încredințat că vrea să trăiască în bună înțelegere cu mine, eu cel dintîi i-aș prezenta respectele mele și i-aș oferi serviciile". L-am asigurat că îți cunosc firea și nu mă îndoiam că vei ști să răspunzi după cuviință la amabilitățile lui ; mai ales, i-am spus, dacă te-ar putea ajuta în afacerile tale, foarte încurcate de cînd ai rupt legăturile cu familia. M-a întrerupt făgăduind să-ți facă orice serviciu care ar atîrna de el, chiar și acela de a-ți procura o metresă drăguță pe care el a părăsit-o pentru mine, în cazul cînd voiai să te îmbarci pentru o nouă aventură de dragoste.

I-am aprobat gîndul — adăugă ea — ca să-i adorm mai bine toate bănuielile și, întărindu-mă și mai mult în planul acesta, nu mai doream decît să găsesc mijlocul de a ți-l aduce mai repede la cunoștință, de teamă să nu fii prea neliniștit cînd vei vedea că nu vin la întîlnire. În vederea aceasta, i-am propus să-ți trimită metresa aceasta nouă chiar în acea seară, avînd astfel prilejul să-ți scriu ; eram silită să mă folosesc de fata aceea neputînd să sper că mă va lăsa liberă cîtva timp. G... M... a rîs de propunerea mea ; a chemat pe lacheul său și întrebîndu-l dacă poate găsi fără zăbavă pe fosta lui metresă, l-a și trimis să o caute unde va ști. El își închipuia că va trebui s-o trimită la Chaillot ;

atunci i-am mărturisit că la despărţire ţi-am promis să ne întîlnim seara la „Comédie“, dar pentru împrejurarea că voi fi împiedicată să merg la teatru, tu te-ai angajat să mă aştepţi într-o caretă la capătul străzii Saint-André ; prin urmare, era mai bine să-ţi trimită fata acolo, fie şi numai ca să nu te plictiseşti aşteptîndu-mă toată noaptea. I-am mai spus că ar fi bine să-ţi scriu două-trei vorbe ca să te înştiinţez de schimbul acesta, căci altfel n-ai fi înţeles. S-a învoit, dar eu am fost silită să-ţi scriu sub ochii lui, astfel că m-am ferit să mă dau în vileag.

Vezi dar — urmă Manon — cum s-au petrecut lucrurile. Nu caut să cocoloşesc nimic, nici în purtarea mea, nici în ce priveşte planurile mele. Fata a venit, mi s-a părut drăguţă şi cum nu mă îndoiam că lipsa mea te face să suferi, am dorit din inimă să-ţi pot împrăştia urîtul măcar cîteva ceasuri, căci fidelitatea pe care o cer eu de la tine e aceea a inimii. Aş fi fost încîntată să-ţi pot trimite pe Marcel, dar n-am avut o clipă liberă ca să-i lămuresc tot ce trebuia să-ţi comunice.

Manon şi-a încheiat istorisirea povestindu-mi încurcătura în care s-a aflat G... M... primind biletul domnului de T...

— A stat în cumpănă dacă poate să mă lase singură şi m-a asigurat că se întoarce curînd. De aceea m-a zăpăcit venirea ta şi sînt acum neliniştită că întîrzii aici.

Mi-a trebuit multă răbdare ca s-o ascult pînă la sfîrşit. Multe lucruri crude şi umilitoare mă loviseră, căci se vedea limpede că se pregătea să mă înşele ; nici măcar nu-şi dăduse osteneala să-mi ascundă asta. Nu putea crede doar că G... M... avea să o lase toată noaptea ca pe o vestală. Cu el avea de gînd să şi-o petreacă. Ce dureroasă mărturisire pentru un îndrăgostit ! Socotii însă că aveam şi eu o parte de vină în greşeala ei, mai întîi fiindcă o făcusem să afle sentimentele lui G... M... pentru ea, şi apoi fiindcă mă potrivisem orbeşte şi ajutasem îndrăzneţul plan al acestei aventuri. Altfel, printr-o întorsătură ciudată, firească mie, m-am simţit mişcat de naivitatea povestirii şi de felul cinstit, deschis, în care ea dădea pe faţă pînă şi amănuntele cele mai jignitoare pentru mine. „Păcătuieşte fără răutate — îmi ziceam — e uşuratică şi nepăsătoare, dar e dreaptă şi sinceră“. Adăugaţi că amorul singur era de ajuns ca să-mi închidă ochii asupra tuturor greşelilor sale. Mă bucura prea mult speranţa că o voi răpi rivalului meu chiar în acea seară. Totuşi, i-am spus :

— Şi noaptea asta cu cine ai fi petrecut-o ?

Întrebarea mea, rostită cu tristeţe, a lăsat-o încurcată. Nu mi-a răspuns decît prin cîţiva *dar* şi *dacă*, întrerupîndu-se apoi. Mi-a fost milă de chinul ei şi curmînd vorba i-am spus ce aşteptam de la ea ; să vină cu mine chiar atunci.

— Vreau — mi-a spus — dar nu-mi aprobi planul ?

— Ha, nu-i destul — m-am pornit eu — că aprob tot ce ai făcut pînă acum ?

— Ce ! n-o să luăm nici cele zece mii de livre ? replică ea. Mi le-a dat, sînt ale mele.

Am sfătuit-o să lase tot şi să ne gîndim numai cum să ne îndepărtăm mai repede ; deşi trecuse numai o jumătate de oră de cînd venisem, mă temeam să nu se întoarcă G... M... Ea însă mă ruga cu atîta stăruinţă să mă învoiesc ca să nu ieşim cu mîinile goale, încît am socotit că trebuie să fac şi ceva pe voia ei, după ce obţinusem atît de mult de la ea.

În timp ce ne pregăteam de plecare, am auzit bătînd la uşa dinspre stradă. Nu m-am îndoit că venea G... M... şi în tulburarea ce mă cuprinsese, i-am spus lui Manon că era un om mort, dacă intră. Într-adevăr, nu-mi revenisem destul din delirul meu ca să mă pot stăpîni văzîndu-l. Marcel îmi curmă neliniştea, intrînd cu un bilet pe adresa mea adus de la cel care bătuse la uşă. Biletul era de la domnul de T... Îmi scria că G... M... fiind plecat acasă la el ca să-i aducă banii, profita de lipsa lui ca să-mi comunice un gînd şugubeţ ; i se părea că n-aş putea să mă răzbun mai cu plăcere pe rivalul meu decît mîncîndu-i cina şi culcîndu-mă în acea noapte chiar în patul în care el spera să se desfete cu iubita mea ; că acest lucru îi părea uşor, dacă puteam să-mi fac rost de trei-patru inşi destul de îndrăzneţi şi de devotaţi ca să-l oprească pe G... M... pe stradă şi să-l ţină un-

deva sub pază pînă a doua zi ; în ce-l priveşte, făgăduia să-l ducă cu vorba încă cel puţin o oră; avea cîteva motive gata pregătite ca să i le ofere, la întoarcere.

Am arătat Manonei biletul şi i-am povestit înşelătoria de care m-am slujit ca să pot intra la ea fără grijă. Născocirea mea şi aceea a domnului de T... i s-au părut minunate ; am rîs cu poftă cîteva momente. Dar cînd am vorbit de ideea domnului de T... ca de o simplă glumă, m-am mirat că dimpotrivă, pe ea o încînta şi m-a sfătuit s-o urmez întocmai. In zadar obiectam că nu pot găsi aşa deodată cîţiva oameni în stare să-i taie drumul lui G... M... şi să-l ţină la popreală, fără să mă trădeze. Mi-a spus că trebuie măcar să încerc, de vreme ce domnul de T... ne asigura de o oră liberă, apoi, drept răspuns la alte obiecţii ale mele, ea s-a plîns că fac pe despotul şi nu-i arăt nici o bunăvoinţă. Planul acela era după părerea ei, tot ce poate fi mai nostim.

— Gîndeşte-te — îmi repeta — ai să mănînci cu tacîmul lui, ai să te culci în aşternutul lui şi mîine dimineaţă îi înşfaci şi metresa, şi banii. Te răzbuni şi pe tată şi pe fiu.

Am cedat stăruinţelor ei deşi neliniştea inimii părea a-mi prevesti catastrofa care mă pîndea. Am ieşit, cu gîndul să caut doi sau trei din ofiţerii de gardă cu care Lescaut mă pusese în legătură şi să-i rog să-l aresteze pe G... M... Am găsit acasă numai unul, dar era om îndrăzneţ ;

abia a aflat despre ce-i vorba că m-a asigurat pe loc: treaba-i ca și făcută! Mi-a cerut numai zece pistoli să dea bacșiș la trei soldați din gardă; cu ei avea să lucreze punîndu-se în fruntea lor. L-am rugat să nu piardă vremea; s-a dus să caute soldații și în mai puțin de un sfert de oră i-a adunat. Eu îl așteptam acasă la el și îndată ce s-a întors, am condus grupul eu însumi pînă la colțul străzii prin care G... M... trebuia negreșit să treacă, apucînd apoi pe strada unde stătea Manon. I-am dat în grijă ofițerului să nu-i facă nici un rău lui G... M... dar să-l țină strîns sub pază pînă la ora șapte dimineața; trebuia să fiu sigur că n-o să-i scape. Mi-a spus ce are să facă: o să-l ducă în camera lui, o să-l oblige să se dezbrace și să se culce în pat, iar el și cei trei viteji aveau să-și petreacă noaptea bînd și jucînd cărți, fără să-l slăbească din ochi. Am stat locului cu toții pînă în clipa cînd l-am zărit venind pe G... M...; m-am retras atunci cîțiva pași mai în urmă, într-un colț dosnic, vrînd să fiu martor la această scenă nemaivăzută. Ofițerul de gardă l-a întîmpinat cu pistolul ridicat și l-a lămurit politicos că nu voia nici să-l omoare, nici să-l prade, dar, la cea mai mică împotrivire de a-l urma, la cea mai slabă chemare de ajutor, îi zboară creierii. G... M..., văzîndu-l însoțit de trei soldați și temîndu-se fără îndoială de fultuiala din pistol, n-a opus nici o rezistență; am văzut cum îl duceau ca pe un miel.

M-am întors numaidecît la Manon și intrînd i-am spus de față cu servitorii, ca să preîntîmpin orice bănuieli din partea lor, că nu trebuia să-l mai aștepte pe G... M.. la masă; afaceri grabnice îl împiedică să vină; că el m-a rugat să-i prezint scuze și să-i țin tovărășie; am adăugat că era o mare favoare pentru mine să cinez cu o doamnă atît de frumoasă. Manon își jucă și ea rolul cu dibăcie. Ne-am așezat la masă cu niște mutre înadins grave cît timp ne-au servit lacheii. Scăpînd în sfîrșit de ei, am petrecut una din cele mai vesele seri din viața mea. Am poruncit în șoaptă lui Marcel să caute o birjă care să se afle a doua zi dimineața în fața ușii, înainte de ora șase. Pe aproape de miezul nopții m-am prefăcut că plec, dar m-am întors pe furiș cu ajutorul lui Marcel și mă pregăteam să ocup locul lui G... M.. în pat, așa cum i-l ocupasem la masă.

În vremea aceasta, geniul nostru rău își întindea ițele ca să ne răpună. Ne desfătam în delirul plăcerii iar sabia atîrna deasupra capetelor noastre; firul care o susținea era gata să se rupă. Dar, ca să fie mai bine înțelese împrejurările catastrofei noastre, trebuie să lămuresc ce a pricinuit-o.

G... M... era urmat de un lacheu, cînd fusese arestat de ofițerul de gardă; flăcăul s-a speriat văzînd pățania stăpînului său și a luat-o la fugă îndărăt: ca să-l ajute, cel dintîi gînd i-a fost să se ducă să-l înștiințeze pe G... M... tatăl despre cele întîmplate. O veste atît de supără-

toare l-a alarmat pe acesta, bineînțeles: nu avea decît un fiu și moșneagul era iute foc pentru vîrsta lui. A cercetat mai întîi pe lacheu despre tot ce făcuse fiu-său în după-amiaza aceea, dacă s-a certat cu cineva, dacă a avut vreun amestec în cearta altora, dacă n-a fost în vreo casă suspectă. Acesta, socotind că tînărul său stăpîn se află în mare primejdie și închipuindu-și că nu trebuie să mai țină seamă de nimic ca să-l facă scăpat, a dat pe față tot ce știa despre dragostea lui pentru Manon, despre cheltuielile ce le făcuse pentru ea, apoi cum își petrecuse ziua acasă, pînă la ora nouă, cum a ieșit chemat de cineva și nenorocirea ce i s-a întîmplat la întoarcere. I-a fost de ajuns bătrînului ca să bănuiască o ceartă de dragoste la obîrșia acestei pățanii. Deși era cel puțin ora zece și jumătate seara, n-a stat de loc la gînduri ca să pornească la locotenentul-general de poliție. L-a rugat să dea un ordin secret către căprăriile de pază și, cerîndu-i ca una să-l însoțească, a alergat el însuși în strada unde fusese arestat fiul. A răscolit apoi prin toate locurile unde spera să-l poată găsi; neaflînd nici o urmă de trecerea lui, a spus vizitiului să-l ducă la casa metresei, închipuindu-și că poate fiul său s-a întors de atunci.

Tocmai mă pregăteam să mă urc în pat cînd bătrînul G... M... a sosit. Ușa camerei noastre fiind închisă, n-am auzit bătăile la ușa din

stradă; a intrat însoțit de doi poterași, dar de la servitori n-a putut afla nimic nou; atunci s-a gîndit să dea ochi cu metresa, ca să scoată de la ea vreo lămurire. Așadar, iată că moșul urcă în apartamentul de sus, cu poterașii pe de lături. Noi, gata să ne punem în pat, vedem deschizîndu-se ușa și pe el în prag; ne-a înghețat sîngele în vine.

— Sfinte, doamne! G... M... bătrînul! i-am șoptit eu Manonei.

Sar să-mi iau spada, dar din păcate era încurcată în centiron. Poterașii, care au văzut mișcarea mea, au avut timp să se apropie și să mi-o smulgă. Un bărbat în cămașă e ca un om legat. M-au lipsit îndată de toate mijloacele de apărare.

G... M... deși tulburat de acest spectacol, n-a întîrziat să mă recunoască și încă mai ușor pe Manon.

— Nu-i o nălucire? a întrebat el grav; nu văd oare pe însuși cavalerul des Grieux și pe Manon Lescaut?

Într-atît turbam de mînie și rușine, că nici nu i-am răspuns. Cîtva timp păru că-și vîntură în minte felurite gînduri, apoi, ca și cum ele i-ar fi aprins deodată furia, a izbucnit, adresîndu-mi-se mie:

— Nenorocitule, sînt sigur că mi-ai ucis fiul!

Învinuirea aceasta jignitoare m-a scos din fire.

— Ghiuj ticălos — i-am răspuns cu mîndrie — dacă ar trebui să omor pe cineva din familia ta, cu tine aş începe.

— Ţineţi-l zdravăn, a poruncit el poteraşilor. Trebuie să-mi spună ce-i cu fiul meu; am să pun să-l spînzure mîine dacă nu-mi arată acum, pe loc, ce-a făcut cu el.

— Tu, să pui să mă spînzure pe mine? i-am strigat. Nemernicule! numai pe cei de-alde tine să ţi-i alegi pentru spînzurătoare. Află că sîngele meu e mai nobil şi mai curat decît al tău. Da — am adăugat — ştiu ce i s-a întîmplat fiului tău şi dacă mă mai întărîţi, pun să-l gîtuie pînă nu se face ziuă şi după el o să ai şi tu aceeaşi soartă, îţi făgăduiesc.

Am făcut o mare prostie mărturisind că ştiam unde era fiul lui; în furia mea dezlănţuită, am scăpat vorba. Pe loc a chemat încă cinci sau şase poteraşi care aşteptau la uşă şi le-a poruncit să lege pe toţi servitorii din casă.

— Ha! domnule cavaler — mi s-a adresat apoi pe un ton batjocoritor — domnia voastră ştiţi unde se află fiul meu şi o să puneţi să-l gîtuie, aşa credeţi? Lasă, că facem noi rînduială.

Am priceput îndată ce greşeală făcusem. Bătrînul s-a apropiat de Manon care, stînd pe marginea patului, plîngea încet. I-a strecurat cîteva galanterii ironice despre puterea ce-o avea asupra tatălui şi a fiului şi cum îi juca de bine pe amîndoi. Monstrul acela spurcat întindea mîna crezînd că-şi poate îngădui cîteva familiarităţi.

— Fereşte-te s-o atingi măcar! am urlat. Nici sfînta născătoare nu te-ar putea scăpa din mîinile mele.

A ieşit atunci lăsînd în cameră trei poteraşi, ordonîndu-le să ne dea zor să ne îmbrăcăm.

Nu ştiu ce plănuia el atunci în privinţa noastră. Poate că ne-ar fi lăsat liberi dacă-i spuneam unde era fiul lui; chiar mă gîndeam, îmbrăcîndu-mă, dacă n-ar fi asta tot ce aveam mai bun de făcut. Dar, dacă înainte de a ieşi din cameră s-ar fi învoit să ne dea drumul, cînd s-a întors, dispoziţia lui era cu totul alta. Cercetase pe servitori, arestaţi toţi de către poteraşi. De la cei tocmiţi în ajun, a văzut că nu poate scoate nimic, dar aflînd că Marcel era mai demult în serviciul nostru, s-a gîndit să-l facă să vorbească, înspăimîntîndu-l cu ameninţări. Era un băiat credincios, dar naiv şi necioplit. Amintindu-şi ce făcuse ca să o scoată pe Manon de la „Hôpital“ şi sub teroarea ce-i inspira G... M..., mintea lui slabă i s-a zdruncinat într-atît încît îşi închipuia că o să fie dus la spînzurătoare sau tras pe roată. A făgăduit să dea pe faţă tot ce i-a ajuns la cunoştinţă, dacă i se dăruieşte viaţa. G... M... a priceput îndată că dedesubtul purtărilor noastre trebuia să fie ceva mai serios şi mai de osîndit decît avusese motiv să-şi închipuie pînă atunci. I-a făgăduit lui Marcel nu numai viaţa dar şi un bacşiş gras dacă mărturiseşte tot.

Nenorocitul i-a dezvăluit o parte din planul

nostru, lucruri despre care nu ne sfiisem să vorbim în faţa lui, căci trebuia să pună şi el umărul. E adevărat că nu ştia nimic despre schimbările intervenite la Paris ; cunoştea numai planul făcut la plecarea noastră din Chaillot şi rolul ce trebuia să-l joace el. I-a declarat aşadar bătrînului G... M... că scopul nostru era să-l înşelăm pe fiul său şi că Manon trebuia să primească, sau şi primise, zece mii de franci, care, după planul nostru, nu aveau să se mai întoarcă niciodată la moştenitorii din casa lui G... M...

După descoperirea aceasta, bătrînul, înfuriat, s-a urcat repede în camera noastră. A trecut fără o vorbă în iatac unde nu i-a fost greu să găsească banii şi giuvaericalele. S-a întors la noi cu obrajii în flăcări şi arătîndu-mi „prada" — aşa i-a plăcut să o numească — m-a copleşit cu învinuirile cele mai jignitoare. A pus apoi sub ochii Manonei colierul de perle şi brăţările :

— Le recunoşti ? a întrebat-o cu un rînjet de batjocură. Doar le-ai mai văzut o dată. Sînt aceleaşi, pe legea mea ! Erau pe gustul dumitale, frumoaso ? Văd bine, e uşor de înţeles. Bieţii copii ! a adăugat el. Sînt drăguţi de tot, zău aşa, şi unul şi altul, dar cam pungaşi, de !

Spumegam de furie auzind vorbăria asta insultătoare. Ca să fiu cu mîinile libere o clipă, aş fi dat... dumnezeule ! ce n-aş fi dat ! în sfîrşit m-am silit să-i spun, cu o linişte care nu era decît o culme a mîniei mele.

— Să terminăm, domnule, cu batjocurile astea obraznice. Despre ce-i vorba ? Ia să vedem, ce ai de gînd cu noi ?

— Uite despre ce-i vorba, domnule cavaler, mi-a răspuns el ; trebuie să porniţi la moment spre Châtelet [1]. În curînd se face ziuă, o să vedem şi noi mai limpede în afacerile noastre şi sper că în cele din urmă o să ai bunătatea să-mi spui unde se află fiul meu.

Am înţeles fără multă zăbavă că faptul de a fi închişi la Châtelet putea să aibă cele mai groaznice urmări pentru noi ; am prevăzut, tremurînd, mii de primejdii. Cu toată mîndria mea am recunoscut că trebuie să mă plec sub pumnul sorţii şi să măgulesc printr-o atitudine de supunere pe aprigul meu duşman ca să obţin ceva de la el. L-am rugat politicos să mă asculte o clipă.

— Mă fac propriul meu judecător, domnule, i-am spus. Mărturisesc că tinereţea m-a făcut să comit mari greşeli, care v-au jignit destul ca să vă plîngeţi.Dar, dacă aţi avut prilejul să cunoaşteţi puterea amorului, dacă puteţi să judecaţi cît suferă un nenorocit tînăr căruia i se smulge tot ce iubeşte, mă veţi socoti poate vrednic de iertare pentru că am căutat plăcerea unei mici răzbunări, sau, cel puţin, mă veţi crede destul de pedepsit prin ocara ce mi s-a adus. Nu e nevoie nici de închisoare, nici de torturi

[1] Petit-Châtelet, fortăreaţă şi închisoare, dărîmată în 1782 (n.t.).

ca să mă siliți să dezvălui unde este fiul dumneavoastră. E în siguranță. N-am avut de gînd să-i fac rău, nici să vă jignesc pe dumneavoastră. Sînt gata să vă comunic locul unde el își petrece pașnic noaptea, dacă aveți bunăvoința să ne redați libertatea.

Tigrul acela bătrîn, departe de a se simți mișcat de rugămintea ce-i adresam, mi-a întors spatele rîzînd. Mi-aruncă doar cîteva cuvinte ca să mă facă să înțeleg că ne cunoaște planurile de-a fir-a-păr. În ce-l privea pe fiul său, adăugă mojicește că o să-și scoată el capul o dată, de vreme ce nu l-am asasinat.

— Duceți-i pe amîndoi la Petit-Châtelet — a ordonat apoi poterașilor — și băgați de seamă să nu vă scape cavalerul. E un mehenghi care a mai fugit o dată de la Saint-Lazare.

A ieșit apoi ; în ce stare m-a lăsat, vă puteți închipui.

— O, cerule ! am strigat, primesc cu supunere toate loviturile date de mîna ta, dar un păcătos de marțafoi să aibă puterea să se poarte cu mine ca un tiran, asta mă aruncă în cea mai neagră desperare.

Poterașii ne-au rugat să nu-i facem să aștepte prea mult. Aveau trăsura la poartă. Am întins Manonei mîna cînd trebui să coborîm scările.

— Vino, scumpa mea regină — i-am spus — vino să te supui asprei sorți. Poate o dată și o dată ne va hărăzi și nouă cerul mai multă fericire.

Am plecat în aceeași trăsură ; iubita mea mi se lăsă în brațe. N-o auzisem rostind nici o vorbă de cum intrase G... M... ; acum, rămînînd singură cu mine, a început să mă dezmierde cu cele mai dulci cuvinte și să se învinuiască pe ea însăși că mi-a adus nenorocirea. Am asigurat-o că nu mă voi plînge niciodată de soarta mea, cît timp ea nu va înceta să mă iubească.

— Nu eu sînt de plîns, am urmat. Cîteva luni de închisoare nu mă sperie de loc și voi fi totdeauna mai bucuros să stau la Châtelet decît la Saint-Lazare. Pentru tine, sufletul meu, pentru tine îmi tremură inima. O ființă atît de încîntătoare să aibă asemenea soartă ! Cerule ! Cum poți obijdui făptura ta cea mai perfectă ? De ce nu ne-am născut încaltea cu defecte pe potriva oropsitei noastre stări. Am fost înzestrați cu inteligență, gust, cu simțăminte alese. Vai ! rău ne-a fost dat să ne folosim de ele, în timp ce pe atîția oameni josnici, care mai degrabă ar merita nenorocirile noastre, soarta îi îmbuibă cu toate bunurile !

Gîndurile acestea îmi strecurau durere în suflet, dar nu însemnau nimic față de cele cu care priveam viitorul, față de spaima care mă încrîncena gîndindu-mă ce se va întîmpla cu Manon. Ea mai fusese o dată închisă, la „Hôpital", și chiar de ar fi ieșit de-acolo pe poarta mare, știam că recidivele aveau urmări nespus de primejdioase. Aș fi vrut să-i împărtășesc temerile mele, dar mă temeam să n-o înspăimînt prea

mult. Tremuram de mila ei, fără a îndrăzni să o înştiinţez de pericolul ce-o pîndea ; o sărutam suspinînd, voiam să fie măcar încredinţată de iubirea mea, singurul simţămînt pe care mai cutezam să-l exprim.

— Manon — i-am şoptit — spune-mi sincer, mă vei iubi totdeauna ?

Mi-a răspuns că se simte foarte nefericită că mă îndoiesc.

— Ba nu — am urmat — nu mă îndoiesc şi cu siguranţa asta vreau să-i înfrunt pe duşmanii noştri. Voi stărui pe lîngă familia mea să mă scoată de la Châtelet şi tot sîngele meu n-ar mai servi la nimic dacă nu te scap şi pe tine îndată ce voi fi liber.

Am ajuns la Châtelet. Am fost duşi fiecare în altă aripă a închisorii. Prevăzusem aceasta, astfel că nu m-am simţit prea rău lovit. Am recomandat-o pe Manon intendentului, spunîndu-i că fac parte dintr-o familie distinsă şi făgăduindu-i o răsplată mare. Am îmbrăţişat-o lung pe iubita mea înainte de a ne despărţi ; am implorat-o să nu se mîhnească prea mult şi să nu se teamă de nimic cît timp eu sînt în viaţă. Nu eram în lipsă de bani ; i-am dat ei o parte, iar din ceea ce-mi oprisem, i-am plătit intendentului pe o lună înainte, pentru amîndoi, costul unei pensiuni de lux.

Banii au făcut minuni. M-au condus într-o cameră binişor mobilată şi am fost asigurat că-i dăduseră şi Manonei una la fel. Îmi purtai gîn-

dul numaidecît spre mijloacele care mi-ar fi putut grăbi libertatea. Era limpede că nu făptuisem nici o crimă şi chiar presupunînd că planul de furt era dovedit prin depoziţia lui Marcel, ştiam bine că simpla intenţie nu se pedepseşte. M-am hotărît să scriu fără zăbavă tatălui meu, ca să-l rog să vină el însuşi la Paris. Îmi era mai puţin ruşine, cum am mai spus, să mă aflu la Châtelet decît la Saint-Lazare ; de altfel, deşi aveam încă tot respectul pentru autoritatea părintească, vîrsta şi experienţa îmi micşorase sfiala. I-am scris aşadar şi nu mi s-a făcut nici o greutate la expedierea scrisorii ; dar mi-aş fi cruţat osteneala dacă ştiam că tata trebuia să sosească a doua zi în Paris.

El primise cealaltă scrisoare, pe care i-o trimisesem cu opt zile înainte, şi se simţise nespus de bucuros la citirea ei. Dar oricît de mari nădejdi îi dădusem în privinţa convertirii mele, n-a crezut că se poate bizui prea mult pe făgăduielile ce le făcusem ; a luat hotărîrea să vină să se asigure cu ochii lui de schimbarea mea şi să-şi măsoare bunăvoinţa după sinceritatea căinţii mele. A sosit a doua zi după întemniţarea mea. Prima vizită a fost la Tiberge, pe adresa căruia îl rugasem să-mi răspundă. N-a putut să afle însă de la el nici unde stau, nici ce fac ; a aflat numai de întîmplările prin care am trecut după fuga de la Saint-Sulpice. Tiberge m-a lăudat, spunînd că la ultima noas-

tră întrevedere mă arătasem foarte înclinat să mă îndrept. A mai adăugat că mă crede cu totul desprins de Manon, dar își arăta totuși mirarea că de opt zile n-am mai dat semn de viață. Tatăl meu nu se lăsă ușor amăgit; a înțeles îndată că se ascunde ceva sub tăcerea de care se plîngea Tiberge, ceva care scăpase pătrunderii acestuia; și a depus atîta stăruință să-mi dea de urmă încît, numai după două zile de la sosire, a aflat că eram la Châtelet.

Înainte de a primi vizita tatii, la care eram departe să mă aștept așa curînd, am primit-o pe aceea a domnului locotenent-general de poliție, sau, ca să spun lucrurilor pe nume, mi s-a luat interogatoriul. Domnul locotenent-general mi-a adresat cîteva imputări, dar nu aspre, nici supărătoare. Mi-a spus cu blîndețe că deplîngea proasta mea purtare; că n-am fost de loc înțelept făcîndu-mi un dușman ca domnul G...M...; a recunoscut apoi că se vede bine că afacerea mea dovedea mai mult imprudență, ușurință, decît rele intenții; totuși, era pentru a doua oară că mă găseam adus în fața lui, deși el sperase că m-am cuminți după două sau trei luni de predici la Saint-Lazare. Încîntat că am de-a face cu un judecător cumpătat, i-am răspuns la toate întrebările într-un mod atît de respectuos și potolit, încît s-a arătat pe deplin satisfăcut. Mi-a spus să nu mă las în voia mîhnirii, căci el era gata să mă sprijine, luînd în considerație familia din care mă trag

precum și tinerețea mea. Am îndrăznit să-i cer bunăvoința și pentru Manon, făcînd elogiul blîndeții și al firii ei nespus de bune. Mi-a răspuns rîzînd că n-a văzut-o încă, dar i s-a vorbit de ea ca de o persoană foarte periculoasă. Cuvîntul acesta mi-a aprins focul din inimă; m-am pornit s-o apăr pe scumpa mea amantă cu mii de laude înflăcărate și n-am putut să mă împiedic să vărs și cîteva lacrimi. Atunci el a ordonat să fiu dus îndărăt în cameră.

— Amorule! amorule! rosti apoi gravul magistrat pe cînd ieșeam, n-ai să te mai împaci niciodată cu înțelepciunea?

Mă afundasem în gîndurile mele triste, cugetînd și la convorbirea ce o avusesem cu domnul locotenent-general de poliție, cînd auzii că se deschide ușa: era tata. Deși ar fi trebuit să fiu măcar pe jumătate pregătit să-l văd, deoarece socoteam că va veni peste două-trei zile, am fost ca izbit la vederea lui, m-aș fi aruncat în adîncul pămîntului dacă s-ar fi deschis atunci la picioarele mele. Am întins mîinile să-l îmbrățișez și se vedea bine cît eram de încurcat. Tata s-a așezat pe scaun fără să fi deschis gura, nici eu, nici el. Fiindcă rămăsesem în picioare, cu ochii în jos și cu obrazul ferit, tata îmi spuse grav:

— Stai jos, domnule, așează-te. Mulțumită scandaloaselor dumitale dezmățuri și potlogării, am descoperit unde locuiești. Asta e folosul cînd ai asemenea merite, nu poți rămîne ascuns. Ai

apucat pe calea cea mai sigură a celebrității. Capătul va fi sper, la Grève[1] și vei dobîndi atunci cu adevărat gloria de a fi expus privirilor tuturor.

N-am răspuns nimic. El urmă:

— Nefericit tată care după ce și-a iubit copilul cu toată dragostea de părinte și n-a cruțat nimic ca să-l facă om, vede la urmă că n-a ieșit din el decît un ticălos care-l dezonorează. Te mîngîi mai ușor cînd soarta îți dă o lovitură; timpul o șterge, mîhnirea se micșorează, dar ce leac poți găsi împotriva unui rău care crește zilnic, ca de pildă, dezmățul unui fiu vicios, care și-a pierdut simțul onoarei? Nu răspunzi nimic, nenorocitule? adăugă el, ia te uită cum se preface de smerit și ce blîndețe ipocrită pe fața lui! L-ai putea lua drept cel mai cinstit membru al familiei.

Deși mă vedeam silit să recunosc că merit o parte din ocările lui, mi s-a părut totuși că le împinge prea departe. Am crezut că-mi este permis să-i explic acest gînd.

— Vă asigur, domnule — i-am spus — că modestia mea nu-i nicidecum prefăcută, e starea firească a unui fiu bine crescut care își respectă nespus de mult tatăl și mai ales un tată mîniat. Și nu năzuiesc să trec drept cel mai așezat bărbat din familia noastră. Știu că

[1] Place de Grève, piața unde erau atunci spînzurați criminalii (n. t.).

merit mustrări, dar te rog să mi le faci cu ceva mai multă bunătate și să nu te porți cu mine cum te-ai purta cu cel mai nemernic dintre toți oamenii. Nu! nu merit să fiu numit astfel. Doar știi că numai dragostea a pricinuit greșelile mele. Patimă fatală! sau nu-i cunoști și dumneata puterea? S-ar putea ca sîngele dumitale, din care se trage și al meu, să nu fi simțit aceleași înflăcărări? Amorul m-a făcut prea duios, prea pasionat, prea credincios și poate prea îngăduitor față de dorințele unei amante nespus de încîntătoare; iată crimele mele. Vezi între ele vreuna care te dezonorează? Te rog, dragă tată, aibi puțină milă pentru un fiu care întotdeauna ți-a arătat respect și dragoste, care nu a renunțat, cum crezi, la onoare și datorie și care e de o mie de ori mai de plîns decît îți închipui.

Sfîrșindu-mi vorbele, mi-au picurat din ochi cîteva lacrimi.

O inimă de tată este opera cea mai desăvîrșită a Naturii, asupra acestei inimi ea domnește cu îngăduință, ca să zicem așa, și-i reglează ea însăși toate resorturile. Tatăl meu, care era și deștept, și om de gust, s-a simțit la rîndu-i atît de mișcat de felul în care mă dezvinovățeam, încît n-a mai fost destul de stăpîn pe sine ca să-mi ascundă schimbarea. M-a chemat lîngă el:

— Vino, sărmane cavaler, vino să mă îmbrățișezi, mi-e milă de tine.

L-am sărutat, el m-a strîns în braţe gemînd; am putut înţelege ce se petrece în inima lui.

— Dar ce mijloc am putea găsi ca să te scap de aici? m-a întrebat. Lămureşte-mi tot ce ţi s-a întîmplat fără să îmbrobodeşti nimic.

Cum în purtarea mea, luată pe de-a întregul, nimic, la urma urmelor, nu mă dezonora cu totul, cel puţin dacă o măsurai după aceea a altor tineri din lumea mea, iar faptul că ai o metresă nu trece cîtuşi de puţin drept o infamie în secolul în care trăim, şi nici acela de a-ţi atrage norocul la cărţi cu oarecare dibăcii, am dat pe faţă tatălui meu toate amănuntele vieţii pe care o dusesem. La fiecare greşeală, ce-o mărturiseam, aveam grijă să adaug exemple cunoscute ca să pară mai puţin ruşinoasă.

— Da, trăiesc cu o femeie — i-am spus — fără să mă fi legat cu ea prin căsătorie, iar ducele de... întreţine două, sub ochii Parisului întreg; domnul de... are de zece ani o amantă, o iubeşte şi-i este credincios cum n-a fost niciodată nevestei lui; două treimi din cei mai cumsecade bărbaţi din Franţa îşi fac o fală că au amante. M-am folosit de oarecare şiretlicuri la jocul de cărţi; marchizul de... şi contele de... n-au alte venituri; prinţul de... şi ducele de... sînt şefii unei bande de cavaleri ai aceluiaşi ordin.

Că pusesem gînd rău pungii celor doi G... M..., nici pentru asta nu mi-au lipsit modelele, puteam să dovedesc oricînd. Dar simţul onoarei

îl mai păstram neatins şi prea destul mă osîndeam eu însumi, împreună cu cei pe al căror exemplu rău îl puteam da; astfel l-am rugat pe tatăl meu să ierte slăbiciunea aceasta celor două violente patimi care mă frămîntaseră: răzbunarea şi amorul. M-a întrebat dacă pot să-i deschid o cale prin care să-mi obţină libertatea cu mijloacele cele mai repezi şi fără să se facă zgomot. I-am spus cît de bun se arătase cu mine locotenentul-general de poliţie.

— Dacă totuşi vei întîmpina piedici — am adăugat — ele nu pot veni decît din partea celor doi G... M...; aşadar, cred că ar fi nimerit, tată, să-ţi dai osteneala să te întîlneşti cu ei.

Mi-a făgăduit. N-am mai cutezat să-l rog să intervină şi pentru Manon. Nu m-a oprit lipsa de îndrăzneală, ci teama să nu-i aţîţ furia şi să-l fac să pună la cale cine ştie ce plan funest pentru mine şi ea. Încă mă mai întreb dacă nu cumva teama aceasta mi-a pricinuit cele mai mari nenorociri, împiedicîndu-mă să încerc a ispiti bunăvoinţa tatii şi să mă silesc a o răsfrînge şi asupra nefericitei mele iubite. Poate o dată mai mult i-aş fi stîrnit mila; aş fi preîntîmpinat impresia zdrobitoare pe care i-au făcut-o spusele bătrînului G... M... Ştiu eu? Poate că ursita mea rea mi-ar fi nimicit orice sforţări, dar cel puţin aş şti atunci că numai ei îi datorez nenorocirile mele, numai sorţii înverşunate şi cruzimii duşmanilor mei.

Plecînd de la mine, tata s-a dus să facă o vizită domnului de G... M... L-a găsit împreună cu fiul său, căruia ofiţerul de gardă îi dăduse drumul, după învoială. N-am ştiut niciodată amănuntele convorbirii lor, dar mi-a fost destul de uşor să le ghicesc după ucigătoarele urmări.

Au mers împreună, adică taţii amîndoi, la domnul locotenent-general de poliţie, căruia i-au cerut două hatîruri : unul, să mă scoată numai-decît pe mine de la Châtelet, al doilea să o ţină închisă pe Manon tot restul vieţii ei, sau să o trimită în America. Prin acel timp începeau să fie îmbarcaţi spre văile fluviului Mississippi sumedenie de oameni fără căpătîi. Domnul locotenent-general de poliţie le-a dat cuvîntul că o va trimite pe Manon cu prima corabie.

Îndată după asta domnul de G... M... şi tatăl meu au venit să-mi aducă vestea eliberării mele. Bătrînul a rostit cîteva cuvinte politicoase asupra trecutului, m-a felicitat pentru fericirea de a avea un asemenea tată şi m-a îndemnat să-i urmez de azi înainte sfaturile şi să-l iau de exemplu. Tata mi-a poruncit să-i cer scuze domnului G... M... pentru pretinsa ocară ce-o adusesem familiei sale şi să-i mulţumesc că s-a ostenit şi el pentru punerea mea în libertate. Am ieşit de acolo cîteşitrei, fără să fi rostit un cuvînt despre Manon. Nici n-am îndrăznit să strecor faţă de ei vreo vorbă celor de la ghişeurile închisorii. Vai ! tristele mele recomandări ar fi fost de prisos. Ordinul plin de cruzime venise o dată cu cel al eliberării mele. O oră mai tîrziu, nefericita fată a fost dusă la „Hôpital", ca să intre în cîrdul altor cîteva nenorocite condamnate la aceeaşi soartă. Tata m-a silit să merg cu el pînă la locuinţa ce şi-o găsise în Paris, astfel că abia pe la şase seara am găsit clipa potrivită să mă furişez de sub ochii lui ca să mă întorc la Châtelet. Nu aveam alt gînd decît să-i trimit Manonei o gustare înviorătoare şi să o dau în grija intendentului ; căci nu mă amăgeam că-mi va fi acordată promisiunea să o văd. Şi nici nu avusesem încă vreme să cuget la mijloacele de a o scoate de acolo.

Am cerut voie să vorbesc intendentului. Fusese mulţumit de dărnicia şi blîndeţea mea, astfel, dornic să mă servească, a început a-mi vorbi despre soarta Manonei ; vorbea ca de o mare nenorocire de care-i părea foarte rău, închipuindu-şi cît mă mîhneşte. Nu pricepeam de loc ce îndrugă, l-am ascultat cîteva minute fără să-l înţeleg şi nici el nu înţelegea ce-i cu mine ; în cele din urmă, dîndu-şi seama că am nevoie de o explicaţie, mi-a dat-o, aşa cum v-am spus ; mă cutremură groaza şi acum cînd trebuie să o repet.

N-a mai fost nimeni lovit vreodată de o apoplexie atît de violentă, cu efecte atît de năprasnice. Am căzut pe podea, cu palpitaţii care-mi sfîşiau inima, încît în clipa cînd mi-am pierdut cunoştinţa m-am crezut desprins de viaţă pentru

totdeauna. Ceva din gîndul acesta a mai dăinuit şi după ce mi-am mai venit în fire. Imi roteam privirile prin întreaga odaie, apoi înspre mine, ca să mă încredinţez dacă mai port nefericita povară a vieţii. Urmînd numai imboldul firesc care te face să cauţi scăparea de suferinţe, desigur că nimic nu putea să-mi pară mai dulce decît moartea, în clipa aceea de desperare, de încremenire. Nici chiar religia n-ar fi putut să-mi înfăţişeze ceva mai greu de îndurat, după trecerea vieţii, decît cruntele convulsii care mă torturau. Totuşi, printr-un miracol datorit amorului, mi-am recăpătat curînd destulă putere ca să mulţumesc cerului că m-a readus în fire şi mi-a redat judecata. Moartea nu mi-ar fi folosit decît mie; Manon avea nevoie de viaţa mea ca să o apăr, să o ajut, să o răzbun. Am făcut jurămînt să îndeplinesc totul fără cruţare.

— Cum! i-am spus intendentului, pe dumneata te-au mişcat suferinţele mele? Toată lumea m-a părăsit. Tatăl meu însuşi se numără printre cei mai amarnici prigonitori ai mei. Nimănui nu-i e milă de mine; numai dumneata, de aci, din lăcaşul asprimii, al barbariei, ai arătat compătimire celui mai nenorocit dintre oameni!

M-a sfătuit să nu ies în stradă decît după ce mi se va împrăştia puţin tulburarea.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, i-am răspuns ieşind; o să ne mai revedem, mai degrabă decît crezi. Pregăteşte-mi carcera cea mai întunecoasă

din toată închisoarea; am să fac aşa ca să o merit.

Şi cu adevărat hotărîrea mea cea dintîi a fost, nici mai mult nici mai puţin, decît să le fac de petrecanie celor doi G... M... şi locotenentului-general de poliţie, apoi să tabăr înarmat asupra „Hôpital"-ului, cu o mînă de viteji pe care i-aş putea atrage de partea mea. Pe tatăl meu însuşi nu ştiu dacă l-aş fi cruţat în vîltoarea dorinţii de răzbunare care-mi părea cu totul dreaptă, căci intendentul nu-mi ascunsese că el şi G... M... erau făuritorii pierzaniei mele. Dar, după ce am mers cîţiva paşi pe stradă şi mi-am mai răcorit sîngele, furia a făcut loc puţin cîte puţin unor simţiri mai potolite. De slab folos ar fi fost pentru Manon uciderea duşmanilor noştri. Mai degrabă mi-ar fi răpit orice mijloc de a o ajuta. De altminteri, aş fi mers eu pînă la un asasinat laş? Altă cale n-aş putea să-mi deschid ca să mă răzbun? Mi-am adunat minţile şi toate puterile hotărîndu-mă să lupt mai întîi pentru libertatea Manonei şi să amîn restul după izbînda acestei bătălii.

Imi rămăseseră bani puţini; banii erau totuşi temelia pe care trebuia să încep lupta. Nu vedeam decît trei inşi de la care puteam să mă aştept la ceva: domnul de T..., tata şi Tiberge. Prea puţină nădejde îmi puneam însă în cei doi din urmă, iar pe cel dintîi, mă ruşinam să-l plictisesc mereu cu treburile mele. Dar într-un hal de desperare ca al meu, nu mai cruţi pe

nimeni. .M-am dus numaidecît la seminarul Saint-Sulpice, fără măcar să-mi pese că puteam fi recunoscut, şi am cerut să-l văd pe Tiberge. De la primele cuvinte am înţeles că el nu aflase de ultimele mele păţanii. Văzînd cum stau lucrurile, mi-am schimbat gîndul cu care venisem, de a-l înduioşa stîrnindu-i compătimirea. I-am vorbit pe ocolite, mai întîi despre plăcerea ce-am simţit-o văzîndu-l pe tata şi abia în cele din urmă l-am rugat să-mi împrumute ceva bani, dînd ca motiv că înainte de a pleca din Paris, vreau să plătesc nişte datorii pe care doream să le ţin tăinuite. Şi-a scos îndată punga. Am luat din ea cinci sute de franci din şase cîte erau. Am vrut să-i scriu o poliţă, dar era prea mărinimos ca să primească. M-am întors de acolo spre casa domnului de T... Cu acesta nu m-am sfiit. Mi-am dat pe faţă toate nenorocirile şi suferinţele mele. Le şi aflase, pînă în cele mai mici amănunte, deoarece urmărise pas cu pas aventura lui G... M... ; m-a ascultat totuşi, de la început pînă la sfîrşit ; mă plîngea din inimă. Cînd i-am cerut sfaturi asupra mijloacelor de a o elibera pe Manon, mi-a răspuns cu tristeţe că vede totul în negru ; că afară doar de o minune cerească, trebuia să ne luăm nădejdea ; de cînd o închiseseră la „Hôpital", el trecuse înadins pe acolo ; nu obţinuse însă voia de a o vedea ; ordinele locotenentului-general de poliţie erau strașnice, şi culmea nenorocului, nefericita ceată de femei în care o băgaseră şi

pe Manon trebuia să purceadă la drum a treia zi. Spusele lui m-au îngheţat, m-au încremenit, încît ar fi putut vorbi un ceas întreg fără să-l întrerup. Mi-a spus că anume n-a venit să mă viziteze la Châtelet, ca să-i fie mai uşor să mă ajute arătîndu-se fără legături cu mine ; că în ultimele ceasuri, de cînd mă ştia ieşit de acolo, a fost mîhnit că nu-mi cunoştea locul unde mă refugiasem ; dorise să mă vadă cît mai curînd, tocmai ca să-mi dea un sfat, singurul prin care se părea că pot aduce vreo schimbare în soarta Manonei ; sfatul era însă primejdios şi m-a rugat să ţin tăinuită pentru vecie partea pe care o avea el. Iată ce-mi propunea : să-mi caut cîţiva viteji care să aibă curajul să atace pe paznicii Manonei, după ce vor ieşi cu ea din Paris. Nici n-a aşteptat să-i mărturisesc lipsa mea de bani.

— Uite o sută de pistoli, mi-a spus, dîndu-mi o pungă ; ar putea să-ţi servească la ceva. O să mi-i dai înapoi cînd roata norocului se va întoarce spre dumneata.

A adăugat că dacă grija ce trebuie să o aibă pentru reputaţia sa i-ar îngădui să întreprindă el însuşi salvarea iubitei mele, şi-ar fi oferit cu plăcere braţul şi spada.

Mărinimia lui m-a mişcat pînă la lacrimi. Ca să-mi arăt recunoştinţa am pus toată însufleţirea pe care mi-o mai lăsase mîhnirea. L-am întrebat dacă n-am putea spera ceva pe calea intervenţiilor la locotenentul-general de poliţie.

Mi-a răspuns că s-a gîndit ; credea însă că n-o să ducă la nimic bun, deoarece o grațiere de natura aceasta nu se putea cere fără un motiv, și nu prea vedea ce motiv s-ar putea folosi ca să-l dăm unei persoane cu greutate care să intervină ; dacă ar mîji vreo speranță de partea asta, apoi numai prin domnul de G... M... și prin tata s-ar putea face ceva, aducîndu-i pe aceștia la sentimente mai blînde și rugîndu-i să intervină ei înșiși la locotenentul-general de poliție ca să revoce sentința. S-a oferit apoi să depună toate sforțările ca să-l înmoaie pe tînărul G... M..., deși îl credea mai răcit față de el, bănuindu-i amestecul în isprava noastră ; m-a îndemnat ca, din partea mea, să fac tot ce e cu putință ca să-l îmbunez pe tatăl meu.

Nu era o treabă ușoară pentru mine, nu numai prin împotrivirile ce trebuiam să le birui, dar și din alt motiv, care mă făcea să mă tem și de o apropiere de tata ; plecasem din locuința lui împotriva ordinelor ce-mi dăduse și eram foarte hotărît, de cînd aflasem trista soartă a Manonei, să nu mă mai întorc. Mă temeam să nu mă oprească fără voia mea și să nu mă ia pe sus acasă, în provincie. Fratele meu cel mare folosise o dată metoda asta. E drept că mai înaintasem în vîrstă, dar vîrsta e o armă prea slabă în fața forței.

Totuși, am găsit o cale care mă punea la adăpost de acest pericol ; să-l chem pe tata într-un loc public anunțîndu-mă sub un alt nume. M-am

oprit la hotărîrea aceasta. Domnul de T... a plecat la G... M... și eu în grădina Luxembourg de unde am trimis tatii înștiințarea că un gentilom, prea plecat servitor, îl așteaptă acolo. M-am temut că-i va fi greu să vină, deoarece începea să se înnopteze. S-a ivit totuși după puțină vreme, însoțit de lacheul său. L-am rugat să apucăm pe o alee unde să fim singuri. Am făcut cel puțin o sută de pași fără să scoatem o vorbă. Își închipuia el, fără îndoială, că atîtea pregătiri nu s-au făcut decît cu un scop însemnat. Îmi aștepta cuvîntarea ; și eu abia o meditam. În sfîrșit am deschis gura :

— Tată — i-am spus tremurînd — ești un părinte bun. M-ai copleșit cu bunătatea dumitale, mi-ai iertat o droaie de greșeli. Mi-e martor cerul că nutresc pentru dumneata toate simțămintele celui mai iubitor și mai respectuos fiu. Mi se pare însă că de astă dată... asprimea dumitale...

— Ei, ce ? asprimea mea? mă întrerupse tata care găsea desigur că prea lungesc vorba față de nerăbdarea lui.

— A, tată — am urmat — mi se pare că ești de o asprime peste măsură de mare față de nenorocita Manon. Te-ai potrivit spuselor lui G... M... Ura lui ți-a înfățișat-o sub cele mai întunecate culori ; ți-ai făcut o idee groaznică despre ea. Și dacă ai ști că, dimpotrivă, e ființa cea mai dulce și mai bună ! De ce nu ți-a insuflat cerul dorința să o vezi măcar o clipă ! Pe cît sînt de sigur că e încîntătoare, pe atît nu mă

îndoiesc că ţi-ar fi părut şi dumitale astfel. Ai fi trecut de partea ei, ai fi fost cuprins de scîrbă pentru urîtele sforţări ale lui G... M... şi plin de compătimire pentru ea, ca şi pentru mine. Vai, da ! sînt sigur. Inima dumitale nu-i nesimţitoare. Te-ai fi lăsat înduioşat.

M-a întrerupt iarăşi văzînd că vorbesc cu o aprindere care nu m-ar fi lăsat să termin curînd. M-a întrebat unde voiam să ajung cu un discurs atît de înflăcărat.

— Să-ţi cer viaţa, i-am răspuns ; dacă Manon pleacă în America, eu nu mai pot trăi o clipă.

— Nu, nu, mi-a răspuns el atunci, cu glasul înăsprit ; mai bine să te văd lipsit de viaţă decît lipsit de minte şi de onoare.

— Atunci să nu mergem mai departe, am izbucnit, punîndu-i mîna pe braţ ca să-l opresc. Ia-mi-o chiar acum, viaţa asta odioasă, de nesuportat ; în desperarea în care mă arunci, moartea ar fi un bine pentru mine ; mi-ai da un dar vrednic de un părinte.

— Nu ţi-aş da decît ce meriţi, a replicat el. Cunosc destui părinţi care n-ar fi aşteptat atît de mult ca să fie ei înşişi călăii unuia ca tine, dar eu am fost prea bun, asta te-a pierdut.

M-am aruncat la picioarele lui.

— A, dacă mai ai pentru mine o fărîmă din bunătatea de altădată, nu sta împietrit în faţa lacrimilor mele. Gîndeşte-te că sînt fiul dumitale. Ah ! adă-ţi aminte de mama. O iubeai cu atîta duioşie ! Ai fi răbdat să ţi-o smulgă cineva din

braţe ? Nu ! ai fi apărat-o pînă la moarte. Nu au şi alţii o inimă, ca şi dumneata ? Poate cineva să devină un sălbatic după ce a simţit odată ce înseamnă iubirea şi durerea ?

— Nu-mi mai vorbi de mama ta, a zis el şi glasul îi tremura de enervare ; amintirea ei îmi îndîrjeşte şi mai mult revolta. Dezmăţurile tale ar fi făcut-o să se stingă de durere, dacă ar mai fi trăit să le vadă. Să sfîrşim vorba — a adăugat apoi — îmi face rău, şi nu mă mai poate întoarce din hotărîrea mea. Mă duc acasă ; îţi poruncesc să vii cu mine.

Tonul uscat, aspru, cu care îmi dădu ordinul, m-a încredinţat deplin că inima îi era împietrită. M-am depărtat cu cîţiva paşi, de teamă să nu pună mîna pe mine şi să mă ia cu sila.

— Nu-mi mări desperarea — i-am spus — forţîndu-mă să nu te ascult... E peste putinţă să plec cu dumneata. Nu mi-e mai uşor nici să trăiesc, după asprimea cu care te porţi cu mine. Aşadar îţi spun adio, adio pe veci. Vei auzi în curînd de moartea mea — am adăugat cu tristeţe — şi poate că atunci vei recăpăta pentru mine sentimentele unui tată.

Mă întorceam să plec cînd tata a izbucnit furios :

— Prin urmare nu vrei să vii cu mine ? Nu ? Atunci pleacă, aleargă la pieire. Adio, fiu nerecunoscător şi răzvrătit.

— Adio — i-am spus în delirul meu — tată crud şi denaturat.

Am ieşit repede din grădină. Am mers pe străzi ca un nebun în furii pînă la casa domnului de T... Mergînd, ridicam ochii şi braţele spre cer ca pentru a invoca puterile dumnezeieşti.

— O, cerule — murmuram — fi-vei şi tu tot atît de nemilos ca oamenii ? Numai de la tine mai aştept un ajutor.

Domnul de T... nu se întorsese încă, dar nu l-am aşteptat mult pînă a venit. Încercarea lui nu izbutise mai bine decît a mea ; cînd a spus asta, părea foarte abătut. Tînărul G... M..., deşi mai puţin îndîrjit decît tată-său împotriva Manonei şi a mea, n-a voit să-şi ia sarcina să intervină în favoarea noastră. Se apărase prin teama ce-o avea el însuşi de bătrînul acela răzbunător care îl dojenise rău, apucat de furii cînd aflase legăturile lui plănuite cu Manon. Nu-mi rămînea decît să izbutese prin forţă, prin calea ce mi-o indicase domnul de T... ; la atît mi se reduceau toate speranţele.

— Şi acestea par destul de nesigure — i-am spus — cea mai temeinică, cea mai mîngîietoare pentru mine, este aceea că voi pieri în luptă.

L-am părăsit spunîndu-i să se roage pentru mine şi nu m-am mai gîndit la altceva decît să-mi strîng camarazii de luptă cărora să le trec o scînteie, măcar, din curajul şi hotărîrea mea.

Cel dintîi care mi-a venit în minte a fost ofiţerul de gardă, acelaşi de care mă servisem pentru arestarea lui G... M... Aveam de gînd să-mi petrec noaptea în camera lui, căci, prins de alte gînduri toată după-amiaza, nu-mi căutasem locuinţă. L-am găsit singur. S-a bucurat că am ieşit de la Châtelet şi mi-a oferit prietenos serviciile sale. I-am explicat ce putea face. A avut destul bun-simţ ca să prevadă toate greutăţile, dar avea şi destulă mărinimie ca să încerce să le doboare. O parte din noapte ne-am petrecut-o discutînd planul atacului. Mi-a vorbit despre cei trei soldaţi, de care se servise cu celălalt prilej, ca despre trei voinici gata de orice. Domnul de T... mă informase exact asupra numărului poteraşilor care aveau să însoţească ceata de femei : numai şase. Eram siguri că cinci bărbaţi îndrăzneţi şi hotărîţi vor fi de ajuns ca să bage spaima în nişte nevolnici care mai bucuros ocoleau primejdia unei lupte printr-o laşitate, decît să se apere cu onoare. Cum banii nu-mi lipseau, ofiţerul de gardă m-a sfătuit să nu cruţ nimic ca să asigur izbînda atacului.

— Ne trebuiesc cai — mi-a spus — apoi pistoale, şi fiecare să aibă muscheta [1] lui. Iau asupra mea pregătirile. Mîine voi face rost de toate. Va trebui să-i îmbrăcăm pe soldaţii noştri cu haine obişnuite, căci n-ar îndrăzni să se arate în uniforma regimentului într-o daraveră ca asta.

[1] Puşcă primitivă (n.t.).

I-am pus în mîini suta de pistoli primită de la domnul de T... A fost cheltuită a doua zi pînă la ultimul gologan. Cei trei soldaţi au defilat prin faţa mea. I-am însufleţit cu făgăduieli mari şi, ca să le risipesc orice umbră de neîncredere, am dat înainte fiecăruia cîte zece pistoli.

Sosind ziua fixată, am trimis dis-de-dimineaţă pe un soldat la „Hôpital", ca să vadă şi să afle, cu ochii şi urechile lui, cînd şi încotro pleacă poteraşii cu prada lor. Deşi nu luasem această măsură decît îmboldit de prea marea mea nelinişte şi dintr-un prisos de prevedere, s-a întîmplat să fie neapărat trebuincioasă. Mă sprijineam pe unele informaţii false ce mi se dăduseră şi rămăsesem cu credinţa că jalnica trupă se va îmbarca la La Rochelle; m-aş fi ostenit zadarnic aşteptînd-o pe drumul spre Orléans. Dar soldatul mi-a raportat că trebuie să o luăm în direcţia Normandiei, căci trupa pleca spre America prin Havre-de-Grâce.

Ne-am dus îndărăt la Porte Saint-Honoré, luînd-o fiecare pe altă stradă. La marginea foburgului ne-am întîlnit şi am mers împreună. Caii erau odihniţi. N-a trecut mult şi am zărit pe cei şase poteraşi şi cele două păcătoase căruţe cu coviltir pe care le-aţi văzut la Pacy, acum doi ani. La vederea lor am fost cît pe-aci să-mi pierd puterile şi cunoştinţa.

— O, soartă, prea crudă soartă! am gemut. Dă-mi măcar acum sau moartea, sau biruinţa.

Am ţinut un sfat scurt asupra modului în care vom da atacul. Poteraşii nu mai erau decît la patru sute de paşi înaintea noastră şi puteam să le tăiem drumul călărind de-a curmezişul unui mic ogor în jurul căruia dădea ocol şoseaua. Ofiţerul a fost de părere să alegem calea aceasta ca să-i luăm prin surprindere tăbărînd năprasnic asupra lor. Am încuviinţat planul şi eu cel dintîi am dat pinteni calului, dar degeaba invocasem soarta, nemiloasa mi-a respins ruga. Poteraşii, văzînd că vin în goană spre ei cinci călăreţi, nu s-au îndoit că vor fi atacaţi. Pe dată s-au aşezat în linie de apărare, pregătindu-şi baionetele şi puştile cu mişcări destul de hotărîte. Vederea aceasta, care pe mine şi pe ofiţerul de gardă ne însufleţea, a tăiat tot curajul celor trei laşi însoţitori ai noştri. S-au oprit tustrei şi după ce au schimbat cîteva cuvinte pe care noi nu le-am auzit, au întors caii şi au dat bir cu fugiţii. Goneau înapoi spre Paris cu frîiele slobode.

— Dumnezeule! murmură ofiţerul, care părea tot atît de buimăcit ca şi mine de mişeleasca dezertare, ce ne facem acum? Am rămas numai doi.

Eu îmi pierdusem şi graiul, de furie şi mirare. M-am oprit, stînd în cumpănă, nesigur dacă, înainte de toate, nu trebuia să mă răzbun urmărind şi pedepsind pe laşii care mă părăsiseră. Îi priveam cum fug, apoi îmi întorceam ochii dincoace, asupra poteraşilor. Dacă mi-ar fi fost cu

putință să mă împart în două, aș fi tăbărît în același timp asupra acestor două ținte ale furiei mele, ca să le fac harcea-parcea. Ofițerul de gardă, care îmi ghicea nesiguranța după rotirea rătăcită a ochilor, mă rugă să-i ascult sfatul.

— Nefiind decît noi doi, ar fi o nebunie să atacăm șase oameni tot atît de bine înarmați și care par că ne așteaptă cu toată bărbăția. Trebuie să ne întoarcem la Paris și să încercăm să ne alegem mai bine vitejii. Poterașii n-au să poată merge ziua întreagă din pricina celor două căruțe grele; o să-i ajungem mîine fără multă trudă.

Am stat să chibzuiesc o clipă propunerea lui, dar nevăzînd din nici o parte decît motive de descurajare, luai o hotărîre cu adevărat desperată, și anume să mulțumesc tovarășului meu pentru serviciile ce-mi făcuse și, departe de a tăbărî asupra poterașilor, să-mi pun cenușă pe cap și să-i rog să mă primească în ceata lor; puteam astfel să însoțesc pe Manon pînă la Havre-de-Grâce și să trec apoi cu ea peste ocean.

— Toți mă persecută sau mă trădează, am spus ofițerului. Nu mai am nici un pic de încredere în nimeni; nu mai aștept nimic, nici de la roata norocului, nici de la ajutorul oamenilor. Nenorocirile mele au atins culmea, nu mai rămîne decît să-mi plec capul. Așadar, închid ochii la orice licărire de nădejde. Dumnezeu să te răsplătească pentru bunătatea ce mi-ai arătat-o. Rămîi cu bine; voi da ajutor ursitei

mele ca să-și desăvîrșească dezastrul alergînd eu însumi să-l întîmpin.

Zadarnic s-a silit să mă înduplece să mă întorc la Paris. L-am rugat să mă lase să fac cum am hotărît și să mă părăsească în grabă, ca nu cumva să creadă poterașii că tot mai aveam de gînd să-i atacăm. Am înaintat singur spre ei, cu pași înceți, cu atîta tristețe zugrăvită pe față, încît desigur n-au găsit de loc înfricoșetoare apropierea mea. Rămăseseră totuși în poziție de apărare.

— Fiți pe pace, domnilor, le-am spus, apropiindu-mă de ei; nu vin să vă declar război, vin să vă cer îndurare.

I-am rugat să-și urmeze drumul fără teamă și alăturîndu-mă cetei lor, le-am spus ce așteptam din parte-le. S-au sfătuit puțin între ei cum să primească propunerea mea, apoi șeful cetei a luat cuvîntul în numele tuturor. Mi-a răspuns că ordinele ce i s-au dat în privința pazei prizonierelor erau strașnic de severe, dar fiindcă îi păream băiat drăguț, el și tovarășii lui au să mai închidă ochii; trebuia însă să înțeleg că asta o să coste ceva bani. Îmi mai rămăseseră vreo cincisprezece pistoli; le-am spus firește cîți bani am în pungă.

— Ei bine! îmi zise poterașul, o să ne arătăm și noi oameni buni. N-are să te coste decît un taler pe ceas ca să stai de vorbă cu fata care ți-o plăcea mai mult: ăsta-i tariful obișnuit la Paris.

Nu le vorbisem anume de Manon ; nu voiam să-mi cunoască focul din inimă ; astfel că la început ei şi-au închipuit că au de-a face cu o toană de om tînăr, dornic să-şi mai alunge urîtul cu muierile acelea. Cînd au băgat însă de seamă că sînt îndrăgostit de una din ele, au început să umfle aşa de mult tributul, încît punga mi s-a sleit încă de la trecerea prin Mantes, unde dormisem în noaptea dinaintea sosirii noastre la Pacy.

Să vă mai istorisesc despre ce lucruri triste am vorbit cu Manon pe drum, sau ce impresie mi-a făcut vederea ei cînd paznicii mi-au dat voie să mă apropii de căruţă ? A ! cuvintele nu redau niciodată decît pe jumătate simţirile inimii. Dar închipuiţi-vă numai pe sărmana mea Manon, cum stătea acolo cetluită de mijloc cu lanţul, ghemuită pe un braţ de paie, rezemîndu-şi capul de o loitră a căruţei, cu faţa palidă, scăldată de şiroaiele de lacrimi ce-şi făceau loc printre pleoape, deşi ţinea mereu ochii închişi. Nici măcar de curiozitate nu-i deschidea, deşi auzise larma iscată printre paznici în clipa cînd s-au temut că vor fi atacaţi. Îmbrăcămintea îi era murdară şi în dezordine, mîinile ei delicate expuse la vînt şi arşiţă, în sfîrşit toată înfăţişarea ei, care înmănunchea atîtea farmece, în stare să arunce din nou universul în idolatrie, mi se arăta rătăcită, nespus de istovită. Cîtva timp am călărit alături de căruţă numai privind-o. Eram în aşa hal că nu mai ştiam de mine, am

fost cît p-aci să cad de cîteva ori de pe cal şi să-mi rup gîtul. Suspinele mele, exclamările ce nu mi le puteam opri, mi-au atras în sfîrşit privirile ei. M-a recunoscut ; prima ei mişcare fu să se arunce din căruţă ca să vină la mine, dar cum era legată cu lanţul, sărmana căzu din nou în poziţia dinainte.

Am rugat pe poteraşi să oprească o clipă caii, de mila noastră ; au consimţit de dragul banilor. Am descălecat ca să mă aşez lîngă ea. Era atît de lîncedă şi slăbită încît mult timp n-a putut nici să vorbească, nici măcar să-şi mişte mîinile. Le-am udat cu lacrimile mele şi neputînd eu însumi să rostesc un cuvînt, şedeam alături în neştire, într-un hal de plîns, într-o stare care nu-şi avea pereche. Iar cînd ne-am recăpătat graiul, vorbele nu ne-au fost mai puţin triste.

Manon a vorbit puţin. Ruşinea şi îndurerarea păreau că-i sugrumă gîtlejul : sunetele glasului ieşeau slabe, tremurate. Suspinînd mereu, mi-a mulţumit că n-am uitat-o, mi-a mulţumit şi pentru bucuria ce-i dau că poate să mă mai vadă o dată şi să-şi ia rămas bun de la mine. Dar cînd am asigurat-o că nimic n-ar putea să mă despartă de ea, că sînt gata să o urmez şi pînă la capătul pămîntului ca să-i port de grijă, să o slujesc, să o iubesc şi să-mi leg pentru vecie nenorocita mea soartă de a ei, atunci biata fată dovedi sentimente atît de mişcătoare şi atîta durere, încît m-am temut să nu o ucidă emoţia.

Toată tălăzuirea sufletului părea că i s-a adunat în ochi. Îi ţinea aţintiţi asupra mea. Uneori i se deschideau buzele, spunea cîte un cuvînt, dar fără să aibă puterea să-l rostească întreg. Din cît îi scăpa, am înţeles că îmi arată admiraţie pentru dragostea mea, se plîngea că o iubeam mai mult decît ar fi meritat, se îndoia că-i era dată fericirea aceasta de a fi inspirat o pasiune atît de desăvîrşită; stărui apoi să-mi scot din minte gîndul de a o urma şi să caut în altă parte o soartă mai bună, vrednică de mine, pe care, zicea ea, n-o mai puteam nădăjdui alături de dînsa.

Eu însă, în ciuda acestei sorţi crude, îmi găseam fericirea în privirile Manonei şi în siguranţa că ea mă iubeşte. Pierdusem, e adevărat, tot ce are preţ în ochii celorlalţi oameni, dar eram stăpîn pe inima Manonei, singurul bun pe care eu îl preţuiam. Să rămîn în Europa, să mă înfund în America, ce însemnătate avea unde voi trăi? Oriunde puteam fi fericit dacă mă aflam cu iubita mea. Nu-i oare universul întreg patria unor îndrăgostiţi credincioşi? Nu găsesc ei unul în celălalt tată şi mamă, rude şi prieteni, bogăţie şi fericire? Dacă mă neliniştea ceva, era numai teama de a o vedea pe Manon expusă lipsurilor datorite sărăciei. Altfel, mă şi închipuiam trăind cu ea într-un ţinut necultivat, locuit de sălbatici.

„Sînt sigur — îmi ziceam — că acei oameni nu pot fi atît de cruzi ca G... M... sau ca tatăl

meu. Cel puţin au să ne lase să trăim în pace. Dacă toate cîte s-au scris despre ei sînt adevărate, atunci urmează legile naturii. Departe de ei furiile avariţiei care-l stăpînesc pe G... M..., departe şi fantasticile idei de onoare care mi-au făcut un duşman din tata. Sălbaticii n-au să stingherească doi amanţi pe care-i vor vedea că trăiesc tot atît de simplu ca şi ei."

În privinţa aceasta eram aşadar liniştit. Dar în legătură cu nevoile obişnuite ale vieţii, nu-mi puteam făuri idei romantice. Prea de multe ori avusesem dovada că există necesităţi de neînlăturat, mai ales pentru o femeie delicată, care a dus o viaţă comodă, în belşug. Eram plin de desperare că-mi sleisem punga cu planuri zadarnice, ba şi puţinii bani ce-mi rămîneau erau pe cale să fie înhăţaţi de lăcomia pungaşilor de paznici. Îmi încolţea în minte gîndul că aş fi putut spera, avînd o mică sumă, nu numai să mă susţin cîtva timp în America, unde banii erau rari, dar şi să-mi încropesc o întreprindere care să-mi îngăduie o şedere prelungită. Gîndul acesta zămislii altul: să scriu lui Tiberge, pe care totdeauna îl găsisem gata să-mi dea ajutorul de prieten. I-am trimis o scrisoare din primul oraş prin care am trecut. Nu-i dădeam nici un alt motiv decît nevoia grabnică în care prevedeam că mă voi afla la Havre-de-Grâce, mărturisindu-i că o conduceam acolo pe Manon, şi îi ceream o sută de pistoli.

„Fă să-i primesc la Havre — îi scriam —

prin şeful poştei. Vezi bine că te supăr pentru cea din urmă oară ; nenorocita mea Manon fiindu-mi răpită pentru totdeauna, nu pot să o las să plece fără oarecare uşurări care să-i îndulcească ei soarta, şi mie ucigătoarele păreri de rău."

Poteraşii, de îndată ce şi-au dat seama cît eram de împătimit, au început să se lase greu, dublînd mereu preţul celor mai mici favoruri, astfel că în curînd m-au curăţat de tot. Dădeam, fiindcă iubirea nu îngăduia să-mi cruţ punga. De dimineaţă pînă seara nu mă mai dezlipeam de Manon, încît nu mi se mai măsura timpul cu ora, ci cu lungimea întreagă a zilei. În cele din urmă, cînd punga mi s-a golit cu totul, am ajuns prada toanelor şi brutalităţilor celor şase nemernici ; mai cu seamă nu puteam îndura cum mă tratau de sus. Aţi fost martor la purtarea lor în Pacy. Întîlnirea cu dumneavoastră a fost un scurt şi binecuvîntat răgaz pe care mi l-a dăruit soarta. Mila ce v-a cuprins la vederea suferinţelor mele a fost singura mea recomandaţie pe lîngă inima dumneavoastră generoasă. Cu ajutorul ce mi l-aţi dat din plin, am putut ajunge la Havre ; de partea lor, poteraşii şi-au ţinut făgăduiala cu mai multă credinţă decît nădăjduiam.

Ajungînd la Havre m-am dus îndată la poştă, Tiberge nu avusese vreme să-mi răspundă. Am întrebat în ce zi puteam să aştept cu siguranţă o scrisoare. Mi s-a răspuns că n-ar putea sosi

decît peste două zile, şi iată, printr-o stranie potrivire, vaporul nostru trebuia să plece în dimineaţa zilei cînd puteam primi scrisoarea. Nu pot să vă descriu desperarea mea.

— Cum ? strigam, chiar şi în nenorocire, trebuie încă să fiu mai crunt lovit ca oricine ?

Manon îmi răspunse :

— Vai ! merită oare să mai purtăm de grijă unei vieţi atît de nefericite ? Mai bine să murim, aici, la Havre, dragul meu cavaler. Moartea să pună capăt suferinţelor noastre. De ce să le mai tîrîm cu noi într-o ţară necunoscută, unde ne aşteaptă fără îndoială altele mai cumplite, de vreme ce sînt trimisă acolo pentru chinuri de ispaşă. Să murim — repetă ea — sau cel puţin, dă-mi mie moartea şi du-te de-ţi caută o altă soartă în braţele unei fete cu mai mult noroc.

— Nu, nu — i-am spus — pentru mine e o soartă vrednică de invidiat să fiu nefericit împreună cu tine.

Vorbele ei mă cutremurară însă. Am înţeles cît era de covîrşită de atîtea suferinţe. M-am silit să mă arăt mai liniştit, ca să-i scot din minte funestele gînduri de moarte şi desperarea ei. M-am hotărît şi pentru viitor să-mi oţelesc purtarea şi m-am încredinţat în urmă că nimic nu dă mai mult curaj unei femei decît tăria sufletească a bărbatului pe care-l iubeşte.

Pierzîndu-mi nădejdea în ajutorul lui Tiberge, mi-am vîndut calul. Banii scoşi din vînzare, adăugaţi cu cei ce-mi rămîneau din darul dum-

neavoastră, mi-au alcătuit mica sumă de șaptesprezece pistoli. Șapte din ei i-am întrebuințat cumpărînd unele obiecte menite să ușureze starea Manonei; pe ceilalți zece i-am strîns cu toată grija; erau temeiul nădejdilor noastre în America. Nu mi-a fost de loc greu să fiu primit pe corabie. Se căutau pe atunci tineri dispuși să se alipească de bunăvoie la o colonie. Drumul și hrana mi-au fost date gratuit. Poșta spre Paris trebuind să plece a doua zi, am lăsat o scrisoare pentru Tiberge. Era mișcătoare și l-a înduioșat fără îndoială nespus de mult, deoarece după primirea ei a luat o hotărîre care nu putea porni decît dintr-o nemărginită iubire, dintr-o covîrșitoare bunătate față de un prieten aflat în restriște.

Corabia a ridicat pînzele. Vîntul ne-a fost mereu favorabil. Am obținut de la căpitan un loc separat pentru mine și Manon. Căpitanul a avut bunătatea să ne privească cu alți ochi decît pe ceilalți bieți tovarăși surghiuniți. Din prima zi îl luasem deoparte și, ca să-mi atrag oarecare considerație din partea lui, îi dezvăluisem crîmpeie din nenorocirile mele. N-am socotit că mă fac vinovat de vreo minciună rușinoasă spunîndu-i că sînt căsătorit cu Manon. Păru să mă creadă, îmi făgădui protecție și se ținu de cuvînt. În tot timpul navigației a avut grijă să fim hrăniți îndestulător și stima ce ne-o arăta ne-a făcut respectați și de tovarășii noștri de suferință. Eram necontenit cu grija ca Manon să nu

aibă a se plînge de nimic. Ea vedea bine cîtă osteneală îmi dau și această constatare, unită cu via simțire a prăpastiei în care mă aruncasem pentru ea, o făceau atît de drăgăstoasă și pasionată, atît de atentă la nevoile mele cele mai mici, încît între ea și mine dăinuia o necontenită întrecere de a ne ajuta și de a ne iubi; care din noi va servi mai bine pe celălalt, care îl poate iubi mai mult. Nu regretam Europa. Dimpotrivă, pe măsură ce înaintam spre America, simțeam cum ni se deschide larg inima și cum ne cuprinde liniștea. Dacă aș fi putut să mă asigur că nu ne va lipsi acolo strictul necesar vieții, aș fi mulțumit sorții pentru întorsătura spre bine ce-o dăduse nenorocirilor noastre.

După o navigație de două luni, am atins în sfîrșit țărmul dorit. La prima vedere ținutul nu se arăta de loc plăcut. Cîmpuri sterpe, nelocuite, pe care abia creșteau cîteva sălcii și alți cîțiva copaci despuiați de furtuni. Nici țipenie de om, nici urmă de animale. Totuși, după ce căpitanul a ordonat să se tragă cîteva salve de tun, n-a trecut mult și am zărit apropiindu-se un pîlc de cetățeni ai Noului-Orléans, dînd semne de mare bucurie. Nu descoperisem de la început orașul; era ascuns în partea aceea de o colină mică. Ne-au primit ca pe niște făpturi descinse din ceruri. Bieții locuitori ne puneau pe întrecute mii de întrebări; despre ce se mai petrece în Franța, ce s-a mai întîmplat prin cu-

tare și cutare provincie unde erau ei pesemne născuți. Ne îmbrățișau ca pe frați, ca pe niște scumpi tovarăși care veneau să împartă cu ei sărăcia și singurătatea. Împreună am pornit spre oraș, dar mare ne-a fost mirarea descoperind, pe măsură ce înaintam, că mult lăudatul oraș nu era decît o adunătură de colibe sărăcăcioase. Locuiau în ele cinci-șase sute de coloniști. Casa guvernatorului se distingea puțin de celelalte prin înălțimea și așezarea ei: era apărată de un val de pămînt cu un șanț adînc de jur împrejur.

Am fost prezentați guvernatorului mai întîi; el a vorbit mult timp pe șoptite cu căpitanul, apoi, întorcîndu-se în mijlocul nostru, a privit, una după alta, spre toate fetele sosite cu corabia. Erau în număr de treizeci, căci la Havre găsisem altă ceată care fusese alipită de a noastră. Guvernatorul, după ce le-a examinat astfel multă vreme, a chemat mai mulți tineri din oraș care lîncezeau în așteptarea unei soții. Celor mai de seamă le-a dat pe cele mai frumușele, restul a fost tras la sorți. Cu Manon nu schimbase încă nici o vorbă, dar cînd a dat celorlalți ordin să se retragă, pe noi ne-a oprit.

— Am aflat de la căpitan — ne-a spus el — că sînteți căsătoriți și că s-a putut încredința pe drum că avea de-a face cu două persoane mai de seamă; și ca inteligență și ca purtări. Nu mă amestec în motivele care v-au pricinuit nenorocirea, dar, dacă e adevărat că sînteți oameni cu bună creștere, așa cum păreți, nu voi precupeți nimic ca să vă îndulcesc soarta și sper că de partea voastră vă veți sili să-mi faceți și mie viața mai plăcută în ținutul acesta pustiu și sălbatic.

I-am răspuns astfel ca să-i întăresc cît mai mult buna părere ce și-o făcuse despre noi. A dat cîteva porunci ca să ni se pregătească o locuință în oraș, apoi ne-a oprit să cinăm cu el. Cîtă politețe găseam la căpetenia unor sărmani surghiuniți! Nu ne-a întrebat nimic de față cu alții despre miezul aventurilor noastre. Conversația s-a urmat între toți, însuflețită; cu toată tristețea noastră, ne-am silit, Manon și cu mine, să o facem cît mai plăcută.

Aproape de lăsarea nopții, am fost conduși la locuința pregătită. Ne-am pomenit într-o colibă păcătoasă, alcătuită din scînduri și mîl; trei camere pe pămînt, cu pod deasupra. Din grija guvernatorului ni se puseseră acolo cinci-șase scaune și alte cîteva mobile trebuincioase traiului. Manon păru îngrozită la vederea jalnicei locuințe. Se mîhnea însă pentru mine mai mult decît pentru ea însăși. Cînd am rămas singuri, s-a așezat și a început să plîngă cu lacrimi amare. Am încercat la început să o consolez, dar cînd m-a făcut să înțeleg că în grozăvia nenorocirilor întîmplate ea nu ținea seama decît de partea mea de suferință, m-am prefăcut plin de curaj și voie bună, într-atît că i le-am insuflat și ei.

— De ce m-aş plînge ? i-am spus. Am tot ce doresc. Tu mă iubeşti, nu-i aşa ? Am urmărit vreodată altă fericire ? Să lăsăm cerului grija sorţii noastre ; eu n-o găsesc atît de desperată. Guvernatorul e un om luminat, ne-a arătat bunăvoinţă şi nu va îngădui să fim lipsiţi de cele necesare. În ce priveşte casa şi mobila din ea, or fi ele sărăcăcioase şi grosolane, dar ai băgat de seamă, cred, că puţini din cei care trăiesc aici sînt mai bine instalaţi decît noi. Şi pe urmă, tu, Manon, eşti o admirabilă chimistă — am adăugat sărutînd-o — tu transformi totul în aur.

— Atunci vei fi cel mai bogat om din lume — mi-a răspuns ea — căci dacă e drept că n-a existat niciodată o dragoste ca a ta, e de asemenea peste putinţă să se afle un om mai iubit ca tine. Îmi recunosc păcatele — a urmat ea — şi mă acuz singură. Simt că n-am meritat niciodată dragostea minunată ce-o ai pentru mine. Ţi-am pricinuit mari supărări, pe care nu mi le-ai fi putut ierta dacă n-ai fi atît de nemărginit de bun. Am fost uşuratică, fluşturatică, şi cu toate că totdeauna te-am iubit nebuneşte, m-am arătat nerecunoscătoare. Dar m-am schimbat ; n-ai să poţi crede cît de mult m-am schimbat. Lacrimile pe care mi le-ai văzut curgînd de atîtea ori de la plecarea noastră din Franţa n-au izvorît niciodată din pricina nenorocirilor mele. Nici nu le-am mai simţit din clipa cînd ai venit să le împarţi cu mine ; n-am mai plîns decît din preaplinul iubirii ce-ţi port, din adînca mea milă

pentru tine. Nu mă pot mîngîia nici pentru cea mai scurtă clipă de supărare ce ţi-am pricinuit, nu mai încetez reproşindu-mi nestatornicia mea, mereu mă înduioşez, admirînd tot ce ai făcut din dragoste pentru mine, o nenorocită care nu sînt vrednică de o asemenea iubire şi care nu voi putea plăti cu tot sîngele meu nici jumătate din răul ce ţi l-am căşunat.

Şiroaiele de lacrimi ce le vărsa, cuvintele ei şi tonul înflăcărat cu care le rostea au făcut asupră-mi o impresie nemaipomenită ; am simţit ca şi cum mi s-ar fi despicat inima.

— Ia seama — i-am spus — ia seama, scumpa mea Manon. Nu am destulă putere să te ascult, nu încap în inima mea atîtea dovezi de dragoste ce-mi dai, nu sînt obişnuit cu bucurii peste măsură de mari. O, doamne — am strigat — nu-ţi mai cer nimic. Sînt sigur acum de inima Manonei. E aşa cum am dorit-o. De azi înainte fericirea mea nu va înceta nici un ceas, e statornicită pentru de-a pururi.

— Da, este — a răspuns ea — dacă o laşi să atîrne numai de mine, iar din parte-mi ştiu la fel de bine unde mi-o pot găsi oricînd.

M-am culcat în roiul acesta de gînduri vrăjite care prefăceau coliba mea într-un palat vrednic de cel dintîi rege al lumii. America îmi părea acum ţara desfătărilor.

— La Noul-Orléans trebuie să vii — îi spuneam mereu Manonei — dacă vrei să simţi adevărata dulceaţă a dragostei. Aici iubeşti departe

de orice interes, fără gelozie, fără nestatornicie. Compatrioţii noştri vin să calute aur, lor nu le trece prin minte că noi am găsit comori mai de preţ.

Am întreţinut cu grijă prietenia guvernatorului. După cîteva săptămîni de la sosirea noastră, a avut bunătatea să-mi dea o mică slujbă care rămăsese vacantă în fort. Nu era cine ştie ce demnitate, totuşi am primit-o ca pe un dar al cerului. Îmi dădea putinţa să trăiesc fără să cad în sarcina nimănui. Am luat un servitor pentru mine şi o servitoare pentru Manon. O soartă mai norocoasă ni se aşternea în faţă. Purtarea mea era desăvîrşită, a Manonei nu mai puţin. Nu lăsam să ne scape nici un prilej de a face vecinilor un serviciu, un bine. Plăcerea noastră de a îndatora pe toţi, precum şi delicateţea cu care ne purtam, ne-au atras încredere şi simpatie din partea întregii colonii. În scurt timp ajunsesem atît de bine văzuţi încît treceam drept cei mai de frunte dintre colonişti, după guvernator.

Ocupaţiile noastre curate şi pacea deplină în care trăiam ne-au îmboldit pe nesimţite să ne amintim de preceptele religiei. Manon nu fusese niciodată necredincioasă ; eu însumi nu făceam parte dintre dezmăţaţii care adaugă necredinţa la stricăciunea moravurilor ; nouă, numai amorul şi tinereţea ne pricinuiseră dezordinele. Dar experienţa începea să ţină loc vîrstei ; ne învăţa tot atît de bine. Convorbirile noastre, întotdeauna cu miez, ne-au dat cu încetul dorinţa unei iu-

biri trăite în virtute. Eu cel dintîi am propus Manonei schimbarea aceasta. Cunoşteam alcătuirea ei sufletească ; Manon era dreaptă şi naturală în toate simţămintele ei, şi calitatea aceasta îndeamnă la virtute. Am făcut-o să înţeleagă că fericirii noastre îi lipsea ceva.

— Şi anume — i-am spus — îi lipseşte binecuvîntarea cerului. Noi doi avem suflete curate, inimile ne sînt prea drepte ca să mai urmăm a trăi în afara datoriilor creştineşti. Destul am vieţuit astfel în Franţa, unde, pe cît ne era de peste putinţă să nu ne mai iubim, tot atît de greu ne venea să ne rînduim pe calea legii ; dar în America, unde nu atîrnăm decît de noi înşine, unde nu trebuie să ne batem capul cu arbitrarele legi ale rangului şi ale convenienţelor, unde toţi ne cred de mult căsătoriţi, cine ne-ar împiedica să fim astfel într-adevăr, şi cît de curînd, cine s-ar împotrivi să nu ne înnobilăm dragostea cu jurămintele cerute de religie. În ce mă priveşte — am adăugat — nu-ţi ofer nimic nou dăruindu-ţi inima şi mîna, dar sînt gata să-mi reînnoiesc dăruirea în faţa altarului.

Simţeam că vorbele mele o umpleau de bucurie. Mi-a răspuns :

— Ai să mă crezi că m-am gîndit mereu la asta de cînd ne aflăm în America ? Numai de teamă să nu te supăr mi-am închis dorul în inimă. Şi apoi n-am îngîmfarea să năzuiesc a deveni soţia ta legitimă.

Clubul cărţii digitale 2022

— A, Manon — am replicat — ai fi şi soţia unui rege, dacă m-aş fi născut cu coroană pe cap. Să nu mai stăm la gînduri : nu avem a ne teme de nici o piedică. Astăzi chiar vreau să-i vorbesc guvernatorului, îi voi mărturisi că i-am ascuns adevărul pînă acum. Să-i lăsăm pe amanţii de rînd să se teamă de lanţurile de nesfărîmat ale căsătoriei. Nici ei nu s-ar teme de aceste lanţuri dacă ar fi siguri, ca noi, că vor purta veşnic pe cele ale amorului.

După această hotărîre am plecat, lăsînd-o pe Manon în culmea bucuriei.

Sînt încredinţat că nu se află nici un om cinstit, în lumea întreagă, care să nu se alăture vederilor mele în împrejurarea în care mă aflam : subjugat de o patimă pe care n-o puteam birui şi hărţuit de remuşcări pe care nu-mi era îngăduit să le înăbuş. Dar nu ştiu, se va găsi oare cineva care să-mi arunce piatra că plîngerile mele sînt nedrepte cînd îmi ridic glasul împotriva străşniciei cerului, cînd mă tîngui împotriva asprimei cu care mi-a înlăturat o intenţie ce-mi încolţise în gînd numai din dorinţa de a bucura pe dumnezeu ? Vai, ce zic eu că a înlăturat-o ? A pedepsit-o ca pe o crimă. Pe vremea cînd alunecam orbeşte pe făgaşul viciului, cerul m-a privit cu răbdare ; cele mai crunte ispaşe mi-au fost ţinute deoparte, pentru clipa cînd mă voi întoarce pe calea virtuţii. Mă tem să nu mă părăsească puterile trebuind să povestesc acum cea din urmă nenorocire ce mi s-a întîmplat,

cea mai cumplită, mai funestă, din cîte au fost vreodată.

M-am dus la guvernator, aşa cum mă înţelesesem cu Manon, ca să-l rog să încuviinţeze ceremonia căsătoriei noastre. M-aş fi ferit să-i vorbesc lui sau altora dacă aş fi putut crede că duhovnicul său, pe atunci singurul preot din oraş, mi-ar face acest serviciu fără să-l mai pună în cunoştinţă pe guvernator ; neîndrăznind să sper că s-ar lega să păstreze tăcerea, am luat hotărîrea să dau lucrurile pe faţă. Guvernatorul avea un nepot, numit Synnelet, pe care-l iubea nespus de mult. Era un bărbat ca de treizeci de ani, curajos, dar iute la mînie. Nu era însurat. Frumuseţea Manonei îl săgetase din prima zi a sosirii noastre şi cum avusese prilejul să o întîlnească de nenumărate ori în cele nouă sau zece luni de cînd ne aflam acolo, o dragoste pătimaşă i se aprinsese în piept, dar îl mistuia într-ascuns. Încredinţat fiind, ca şi unchiul său, ca şi toată lumea din oraş, că sîntem într-adevăr căsătoriţi, el îşi stăpînise focul, nu lăsase să izbucnească în afară nici o scînteie, ba chiar îmi făcuse servicii în diferite prilejuri, cu tot zelul. L-am găsit la unchiu-său cînd am ajuns la fort. Nu aveam nici un motiv să-i ascund proiectul meu, astfel că n-am şovăit cîtuşi de puţin să-mi spun păsul faţă de el. Guvernatorul m-a primit cu bunăvoinţa obişnuită ; i-am povestit o parte din întîmplările mele ; le-a ascultat cu plăcere iar cînd l-am rugat să ia parte

la ceremonia ce-o plănuiam, şi-a luat cu generozitate asupra sa toată cheltuiala. M-am retras foarte mulţumit.

O oră mai tîrziu ne-am pomenit cu preotul capelei. Îmi închipuiam că vine să-mi dea oarecare instrucţiuni în legătură cu ceremonia căsătoriei, dar el, după ce m-a salutat cu răceală, mi-a declarat tăios, în două cuvinte, că domnul guvernator îmi interzicea să mă mai gîndesc la nuntă, căci avea alte planuri cu privire la Manon.

— Alte planuri cu privire la Manon? am strigat, străpuns de moarte în inimă. Anume ce planuri, părinte?

Mi-a răspuns că ştiam doar că domnul guvernator era stăpîn absolut acolo, că Manon fiind trimisă pentru colonie, el avea dreptul de a dispune de ea oricum voia; nu se folosise pînă atunci de dreptul său pentru că o credea măritată, dar aflînd chiar de la mine că nu era, găsea cu cale să o dea domnului Synnelet care o îndrăgise. Firea mea iute a copleşit prudenţa. Am poruncit semeţ popii să iasă din casa mea, jurîndu-mă pe toţi sfinţii că nici guvernatorul, nici Synnelet, nici toţi din oraş laolaltă nu vor izbuti să se atingă de soţia mea, sau metresa mea, oricum vor voi să-i spună.

Am împărtăşit Manonei groaznica veste ce-o primisem. Am înţeles că Synnelet, după plecarea mea de la guvernator, îi împuiase capul acestuia, înduplecîndu-l; şi desigur că planul său, fatal

nouă, îl nutrea de multă vreme. Ei erau cei mai tari. Ne aflam în Noul-Orléans ca şi cum am fi fost în mijlocul oceanului, despărţiţi de restul lumii prin spaţii imense. Unde să fugim? Unde să ne găsim alt adăpost într-o ţară necunoscută, pustie sau locuită de animale feroce şi de sălbatici la fel de cruzi? În oraş mă bucuram de oarecare stimă, totuşi nu puteam nădăjdui să ridic poporul alături de mine, ca să obţin un ajutor pe măsura răului. De altfel, succesul unei răzmeriţe populare era nesigur, şi dacă norocul ne-ar fi lipsit, dezastrul nostru rămînea fără leac. Frămîntam în minte toate aceste gînduri; o parte din ele i le spuneam Manonei, dar altele noi mi se îmbulzeau în minte pe cînd ea îmi răspundea. Aci luam o hotărîre, aci o înlăturam pentru alta. Vorbeam singur şi îmi răspundeam eu însumi, cu glas tare; mă zbăteam în sfîrşit într-o nelinişte căreia nu-i pot găsi asemuire, pentru că pe nimeni nu l-a zguduit vreodată una la fel. Manon stătea cu ochii aţintiţi asupră-mi; îşi dădea seama, după tulburarea mea, cît de mare era primejdia şi tremurînd de teamă mai mult pentru mine decît pentru ea, duioasa fată nu îndrăznea nici să deschidă gura ca să mi se vaite.

După un vălmăşag de presupuneri şi raţionamente, m-am oprit la o hotărîre: să merg la guvernator şi să mă silesc să-i ating coarda inimii, invocînd datoriile de onoare, amintindu-i respectul ce-i purtam şi afecţiunea ce mi-o ară-

tase pînă atunci. Manon se împotrivi să plec. Cu lacrimi în ochi repeta :

— Te duci la moarte. Au să te ucidă. N-am să te mai văd. Vreau să mor înaintea ta.

M-am muncit mult pînă am convins-o că eu trebuia neapărat să ies, iar dînsa să stea acasă. I-am făgăduit că numai peste cîteva clipe ne vedem iarăşi. Ea nu ştia, şi nici eu, că asupra ei avea să se reverse mînia cerului şi turbarea duşmanilor noştri.

Am ajuns la fort. Guvernatorul stătea de vorbă cu duhovnicul lui. Ca să-i mişc inima, m-am înjosit arătîndu-i o supunere deplină ; ploconelile acestea m-ar fi făcut să mor de ruşine în orice altă împrejurare. L-am luat în toate chipurile, arătîndu-i pe rînd toate motivele care mişcă neapărat o inimă, afară doar de aceea a unui tigru feroce. Barbarul nu dădea la toate plîngerile mele decît două răspunsuri şi le-a repetat de o sută de ori : Manon atîrna de el. Îşi dăduse cuvîntul nepotului.

Hotărît să-mi păstrez cumpătul pînă la urmă, m-am mulţumit să-i spun că mi-l credeam prieten, prea bun prieten ca să-mi voiască moartea, căci eu mai degrabă aş primi să mor decît să-mi pierd iubita.

Ieşind de acolo eram pe deplin încredinţat că nu puteam nădăjdui nimic de la moşneagul acela îndărătnic, care s-ar fi juruit diavolului pentru nepotul lui. Totuşi, am stăruit în gîndul meu de a mă stăpîni pînă la capăt, hotărît în-

să, dacă se ajungea la vreo nedreptate strigătoare, să dau Americii spectacolul unei scene din cele mai sîngeroase şi mai crîncene pe care amorul le-a dezlănţuit vreodată. M-am întors acasă meditînd asupra acestei intenţii, cînd soarta, care voia să mă prăbuşească mai repede, m-a făcut să-l întîlnesc pe Synnelet. El mi-a citit în ochi o parte din gînduri. Am spus că era curajos ; a venit spre mine întrebîndu-mă:

— Nu mă căutai cumva ? Ştiu că dorinţele mele te jignesc şi cu un om ca dumneata prevăd că vom ajunge să ne tăiem gîtul. Hai să vedem care pe care.

I-am răspuns că avea dreptate, numai moartea mea putea să pună capăt dihoniei dintre noi. Ne-am depărtat afară din orăşel cu vreo sută de paşi. Ne-am încrucişat spadele ; l-am rănit şi l-am dezarmat aproape în acelaşi timp. El turba de necaz, încît n-a voit, cum era dator, să-mi ceară să-i cruţ viaţa şi să declare că renunţă la Manon. Poate că aveam dreptul să-l lipsesc de una şi de alta dintr-o dată, dar un suflet generos nu se dezminte. I-am dat spada înapoi.

— Să reîncepem lupta — i-am spus — dar gîndeşte-te că e pe viaţă şi pe moarte.

M-a atacat cu o furie nemaipomenită. Trebuie să mărturisesc că nu prea eram bun duelist, mă exercitasem numai trei luni într-o sală de arme la Paris. Amorul îmi conducea spada. Synnelet nu întîrzie să-mi străpungă braţul ; dar am prins momentul şi i-am dat o lovitură

atît de viguroasă, încît a căzut la picioarele mele, fără să mai miște.

Cu toată bucuria ce-ți dă victoria după o luptă fără cruțare m-am gîndit îndată la urmările acestei morți. Nu puteam să nădăjduiesc nici iertarea și nici măcar o amînare a pedepsei. Cunoscînd dragostea guvernatorului pentru nepotul lui, eram sigur că moartea mea va urma cel mult un ceas după darea în vileag a celei dintîi. Oricît îmi dădea pinteni teama aceasta, nu era totuși pricina cea mai puternică a neliniștii mele. Manon, binele Manonei, primejdia în care se afla și siguranța că o pierd mă preocupau și mă tulburau într-atît că nu mai știam pe unde merg, o perdea îmi întuneca ochii. Mă munceau și păreri de rău pentru soarta lui Synnelet. O moarte grabnică îmi părea singurul leac al suferințelor mele. Dar tocmai la gîndul morții mi-am adunat mințile și am fost în stare să iau o hotărîre.

„Cum ? vreau să mor ca să pun capăt suferințelor ? Mă tem așadar de ceva în lume, mai mult decît de pierderea iubitei mele ? Nu, nu, vreau să înfrunt orice suferințe, cele mai crunte torturi, ca să o ajut pe Manon ; îmi amîn moartea pînă în clipa cînd voi vedea că sufăr de prisos."

Am pornit îndărăt spre oraș. Cînd am ajuns acasă, am găsit-o pe Manon pe jumătate moartă de spaimă și de neliniște. Venirea mea a însuflețit-o. Dar nu puteam să-i ascund nici să-i

îmbrobodesc groaznica întîmplare. Biata fată a căzut moale în brațele mele în timp ce-i povesteam despre moartea lui Synnelet și-i arătam rana mea. Mi-a trebuit aproape un sfert de ceas ca să o readuc în simțiri. Eu însumi eram mai mult mort. Nu vedeam nici o rază de lumină pentru a ne pune în siguranță.

— Manon, ce ne facem ? i-am spus cînd a mai prins puțină putere. Vai de noi, ce ne facem ? Eu, fără doar și poate, trebuie să mă despărtez. Vrei să rămîi în oraș, tu singură ? Da, rămîi. Mai poți fi fericită ; eu plec, departe de tine, plec să-mi caut moartea printre sălbatici sau în ghearele fiarelor din păduri.

Cu toată slăbiciunea ei s-a ridicat în picioare, m-a luat de mînă și m-a dus spre ușă.

— Să fugim împreună — mi-a spus — să nu pierdem nici o clipă. Corpul lui Synnelet poate fi găsit, din întîmplare, și nu vom avea timp să ne depărtăm.

— Dar bine, Manon, scumpa mea — am îngînat zăpăcit — spune-mi unde ne putem duce ? Vezi vreun mijloc de scăpare ? N-ar fi mai bine ca tu să încerci să trăiești aici, fără mine, iar eu să-mi duc guvernatorului capul meu, de bunăvoie ?

Cu propunerea aceasta n-am izbutit decît să-i măresc dorința de fugă. A trebuit să o urmez. Am mai avut destulă chibzuință ca să iau o sticlă de lichior, pe care o țineam în camera mea, și merinde, cîte mi-au încăput prin buzunare. Am

spus servitorilor care se aflau în camera vecină că plecăm să ne facem plimbarea de seară (aveam obiceiul să ne plimbăm în fiecare zi) şi ne-am depărtat lăsînd în urmă oraşul, mai repede decît părea să îngăduie slăbiciunea Manonei.

Deşi nu hotărîsem nimic asupra locului de retragere, tot licăreau în minte două nădejdi; fără de ele aş fi preferat moartea decît nesiguranţa pentru ceea ce putea să i se întîmple Manonei.

In cele zece luni de cînd mă aflam pe pămîntul Americii, căpătasem destule cunoştinţe asupra ţinutului, ca să ştiu în ce chip îi poţi îmblînzi pe sălbatici. Puteai atunci să te laşi în mîinile lor, fără teamă că vei fi neapărat ucis. Învăţasem şi cîteva cuvinte în limba lor şi avusesem diferite prilejuri să le cunosc şi unele datini.

Pe lîngă această tristă cale de scăpare, mi se mai arăta încă una înspre partea stăpînită de englezi care au, ca şi noi, aşezări în ţinutul acela al Lumii-Noi; dar mă înspăimînta depărtarea. Pînă la coloniile lor trebuia să batem cu piciorul, timp de mai multe zile, întinsuri pustii; un drum ca acela îl străbat greu chiar cei mai deprinşi şi mai viguroşi oameni. Mă amăgeam totuşi că ne vom putea folosi de amîndouă mijloacele; sălbaticii să ne fie călăuze în drumul spre englezi şi aceştia să ne primească în aşezările lor. Am mers, am mers, atît timp cît a susţinut-o pe Manon curajul, adică vreo două leghe,

căci iubita aceasta fără seamăn s-a împotrivit mereu să se oprească mai curînd. Copleşită în cele din urmă de oboseală, mi-a mărturisit că-i era peste putinţă să meargă mai departe. Noaptea se şi lăsase. Ne-am aşezat pe jos în mijlocul unui platou întins, negăsind măcar un copac sub care să ne punem la adăpost. Cea dintîi grijă a Manonei a fost să-mi schimbe bandajul rănii, pe care tot ea mi-o pansase înainte de plecare. Zadarnic m-am împotrivit. Aş fi întristat-o de moarte dacă nu i-aş fi lăsat măcar atîta mulţumire; să mă ştie în afară de primejdie, înainte de a se gîndi să se cruţe pe ea însăşi. M-am supus dorinţei ei, i-am primit îngrijirile, cîteva clipe, în tăcere şi cu oarecare ruşine.

Dar după ce dragostea ei şi-a aflat mulţumirea, cu cîtă ardoare s-a dezlănţuit a mea! M-am despuiat de toate hainele şi le-am aşternut sub ea ca să-i fie mai moale pămîntul. Am silit-o, căci se împotrivea, să primească tot ce mi-a părut că-i va uşura starea. I-am încălzit mîinile cu sărutări înfocate, cu toată căldura suspinelor mele. Toată noaptea am veghiat-o rugînd cerul să-i dea un somn dulce şi liniştit. O, dumnezeule, cît de aprinse şi pornite din inimă erau rugile mele! De ce, în aspra ta judecată, ai hotărît să nu le împlineşti?

Iertaţi-mă, că sfîrşesc în prea puţine cuvinte o istorisire care mă ucide; vă povestesc un dezastru cum nu s-a mai întîmplat. Toată viaţa am să-l jelesc. Dar deşi îl port veşnic în amin-

tire, sufletul mi se dă înapoi cu groază cînd încep să-i răscolesc amănuntele.

O parte din noapte s-a scurs în liniște. O credeam adormită pe iubita mea și nu îndrăzneam nici să răsuflu, de teamă să nu-i tulbur somnul. Cînd s-au ivit zorile însă, mi-am dat seama atingîndu-i mîinile, că erau reci și tremurau. Le-am băgat în sîn ca să i le încălzesc. Mi-a simțit mișcarea și făcînd o sforțare ca să apuce mîinile mele, mi-a șoptit slab că se credea în ceasul din urmă. Am luat cuvintele ei drept o tînguire obișnuită și n-am răspuns decît cu mîngîierile dulci ale dragostei. Dar suspinele ei dese, tăcerea ei la întrebările ce-i puneam, strîngerile de mînă, căci îmi ținea mîinile într-ale ei, m-au făcut să înțeleg că pentru Manon se apropiase într-adevăr sfîrșitul tuturor nenorocirilor.

Nu-mi cereți să vă descriu ce am simțit și nici să vă repet cuvintele ei din urmă. Am pierdut-o ; dovezi de dragostea ce-mi purta am primit și în clipa cînd și-a dat sufletul. Asta e tot ce vă pot spune despre fatala și jalnica întîmplare.

Sufletul meu nu l-a urmat pe al ei. Fără îndoială, cerul socotea că nu-mi fusese destul de aspră pedeapsa. I-a fost voia să-mi tîrăsc viața, așa cum mi se scurge de atunci, lîncedă, nenorocită. Eu însumi, de bunăvoie, renunț să o duc vreodată mai fericită.

Mai bine de douăzeci și patru de ceasuri am stat cu buzele lipite de obrazul și mîinile scumpei mele Manon. Dorința mea era să mor așa,

dar în zorii zilei a doua m-am gîndit că, după moartea mea, corpul ei va deveni prada fiarelor sălbatice. M-am hotărît atunci s-o îngrop și să-mi aștept moartea culcat pe mormîntul ei. De altfel sfîrșitul mi se apropia repede ; din pricina nemîncării și a durerii mă aflam într-un așa hal de slăbiciune încît, numai ca să mă țin pe picioare trebuia să fac mari sforțări. Am fost nevoit să beau din licoarea tare pe care o adusesem, mi-a dat atîta putere cît era nevoie ca să-mi îndeplinesc trista datorie. Nu-mi era greu să sap pămîntul în locul unde mă găseam, un șes larg acoperit cu nisip. Mi-am rupt spada în două ca să pot săpa mai ușor, dar tot mai bine m-am ajutat cu mîinile. Am făcut o groapă largă și am așezat în ea pe idolul inimii mele, după ce am avut grija să o înfășor cu toate hainele ce le aveam pe mine, ca nu cumva să o atingă nisipul. N-am coborît-o în groapă decît după ce am sărutat-o de mii de ori, cu toată înflăcărarea celei mai desăvîrșite iubiri. Iar acolo jos m-am așezat lîngă ea și am mai stat astfel multă vreme. Nu mă puteam hotărî să astup groapa. În cele din urmă, văzînd că din nou îmi slăbesc puterile și temîndu-mă să nu mă vlăguiesc cu totul înainte de a fi sfîrșit lucrul, am acoperit-o pentru vecie, am îngropat în sînul pămîntului tot ce purtase vreodată pe fața lui mai desăvîrșit, mai fermecător. După aceea m-am culcat pe mormînt, cu obrazul băgat în nisip, apoi închizînd ochii, cu dorința de a nu-i mai

deschide niciodată, am invocat ajutorul ceresc şi mi-am aşteptat moartea cu nerăbdare.

Vă va părea greu de crezut că în toată vremea cît am săvîrşit lugubra slujbă, nici o lacrimă nu mi-a izvorît din ochi, nici un suspin nu mi-a ieşit din gură. Adînca împietrire în care mă găseam şi hotărîrea nestrămutată de a muri îmi curmau orice manifestări de durere şi deznădejde. Astfel, nici n-am rămas multă vreme zăcînd pe mormînt, fără să-mi pierd puţina cunoştinţă şi simţire ce mai păstram.

După cele ce aţi auzit, încheierea povestirii mele are atît de puţină însemnătate că nici nu merită osteneala ce vă daţi de-a o asculta. Corpul lui Synnelet fiind adus în oraş şi rănile cercetate cu grijă, s-a văzut nu numai că nu e mort, dar că nici nu fusese rănit grav. I-a povestit unchiului său cum s-au petrecut lucrurile între noi şi, îndemnat de generozitatea lui, a dat-o în vileag şi pe a mea. Am fost căutat acasă; lipsa mea şi a Manonei născu bănuiala că am fugit. Era prea tîrzie ora ca să mai fie mînat cineva pe urmele noastre, dar a doua şi a treia zi s-au răscolit împrejurimile. M-au găsit aproape fără suflare pe mormîntul Manonei; cei care m-au descoperit în starea în care mă aflam, gol şi cu rana sîngerîndă, nu se îndoiră că fusesem atacat de bandiţi şi jefuit. M-au dus pe targă în oraş. Zdruncinul drumului mi-a deşteptat simţirile. Suspinele ce le-am scos deschizînd ochii, gemetele de desperare pricinuite de faptul că mă

aflam printre cei vii, au dat de ştire că mai puteam primi ajutoare; mi s-au dat, şi încă prea bune.

Am fost apoi închis într-o carceră. Mi s-a intentat proces şi fiindcă Manon nu se mai arătase, mi-au adus învinuirea că mă descotorosisem de ea într-o izbucnire de gelozie turbată. Firește, am povestit la proces jalnica mea pățanie. Synnelet, cu toate că istorisirea mea l-a frînt de durere, a avut bunătatea să ceară iertarea pentru mine şi a obţinut-o. Eram atît de slăbit, încît de la închisoare au trebuit să mă ducă pe sus acasă, unde timp de trei luni am zăcut în pat de o boală grea.

Ura împotriva vieţii clocotea în mine. Îmi chemam necontenit moartea şi multă vreme m-am încăpăţînat să arunc toate doctoriile ce mi se dădeau. Totuşi, mila cerească s-a pogorît şi asupra mea, după ce am fost atît de crud pedepsit. Nenorocirile şi tot ce am ispăşit mi-au folosit ca să-mi aducă îndreptarea. Mi s-a luminat mintea, m-au împresurat gînduri vrednice de naşterea şi educaţia mea. Liniştea a început să mi se înfiripe în inimă şi înseninării sufleteşti i-a urmat vindecarea trupului. Ascultînd numai de glasul onoarei, mi-am reluat serviciul în fort, în aşteptarea corăbiilor din Franţa, care vin numai o dată pe an în partea aceea a Americii. Eram hotărît să mă întorc în patrie ca să repar purtările mele scandaloase printr-o viaţă cu-

minte și regulată. Synnelet se îngrijise să mute trupul iubitei mele la loc de cinste în cimitir.

Trecuseră aproape șase săptămîni după vindecarea mea, cînd plimbîndu-mă singur într-o zi pe țărm, am văzut venind o corabie pe care o aduceau la Noul-Orléans afaceri de comerț. Am stat și am privit cu atenție debarcarea echipajului. Deodată, am încremenit de mirare ; printre cei care luau drumul spre oraș recunoscusem pe Tiberge. Credinciosul meu prieten m-a recunoscut și el de departe, cu toate că tristețea mă schimbase atît de mult la față. Mi-a spus că singurul țel al călătoriei lui este dorința de a mă vedea și a mă îndemna să mă întorc în Franța. Mi-a mai spus că primise scrisoarea ce i-am trimis-o din Havre-de-Grâce și plecase acolo el însuși ca să-mi aducă ajutorul cerut ; aflînd la sosire plecarea mea a fost cumplit de îndurerat și ar fi purces și el pe urmele mele dacă găsea vreo corabie gata să-și umfle pînzele ; căutase una, prin porturi, timp de mai multe luni și în sfîrșit, la Saint-Malo, dînd de o corabie care ridica ancora pentru Martinica, s-a îmbarcat cu nădejdea că va găsi o cale de trecere spre Noul-Orléans, dar corabia din Saint-Malo a fost atacată pe drum de corsari spanioli și dusă spre o insulă de-a lor ; el însă s-a strecurat cu dibăcie și a fugit. După mai multe curse, pe diferite corăbii, a găsit în sfîrșit una care venea aici și a ajuns fără neplăceri pînă la mine.

Nu puteam să-mi arăt toată recunoștința pentru un prieten atît de bun și statornic. L-am dus acasă la mine ; l-am făcut stăpîn pe tot ce aveam. I-am povestit tot ce mi se întîmplase de la plecarea din Franța și, ca să-i fac o bucurie la care poate se aștepta, i-am spus că sîmburii virtuții pe care i-a sădit altădată în inima mea, începeau să dea roade și va fi mulțumit de ele. Mi-a răspuns că o asigurare atît de plăcută îl despăgubea de toată oboseala călătoriei.

Am stat două luni împreună la Noul-Orléans, așteptînd sosirea corăbiilor din Franța, și pornind în sfîrșit să străbatem oceanul, am călcat pe pămînt abia acum cincisprezece zile, la Havre-de-Grâce. La sosire am scris familiei mele. Prin răspunsul fratelui meu am aflat trista știre că tata murise și tremur, cu toată dreptatea, la gîndul că rătăcirile mele să nu-i fi grăbit moartea. Vîntul fiind favorabil pentru plecarea la Calais, m-am îmbarcat îndată, cu scopul de a mă duce la cîteva leghe de acest oraș, la un gentilom, rudă de a noastră, unde fratele meu mi-a scris că îmi așteaptă sosirea.

Clubul cărții digitale 2022

C.T. 82

C.A. 50

T. 567

Responsabil de carte : Valentina Georgescu
Tehnoredactor : Artemiza Crișan
Corector : C. Moldoveanu

Dat la cules 20.12.55. Bun de tipar 09.04.56. Tiraj 25.100 ex. Hîrtie cărți școlare de 65 gr. m.p. Ft. 700×1000/32. Coli ed. 8,70. Coli de tipar 7,75. Ediția I. Comanda 2486. Planșe tipo I. A. nr. 06495. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 84—31=R.

Tiparul executat sub com. nr. 70 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", București R.P.R

Clubul cărții digitale 2022